

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_202341

UNIVERSAL
LIBRARY

ವಿಠಾರಾಬಾಯಿ ಸಾಧು

ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು

ಎಂ. ಡಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯಂಗಾರ್, ಬಿ.ಎ., ಬಿ.ಎಲ್.,
ಲಾಯರ್, ಮೈಸೂರು.

ಮೈಸೂರು :

ಕೃಷ್ಣರಾಜ ವಾಣಿಜಿಲಾಸ ಪ್ರೆಸ್,

1924.

All rights including that of staging strictly reserved.

ವಿಜ್ಞಾಪನೆ.

ಮಹಾಶಯ, ರಂಗದಲ್ಲಿ ಅಭಿನಯಿಸುವದಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಈ ನಾಟಕವು ವಿರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ನೂತನ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಬಹುದಾದ ಗುಣದೋಷಗಳು ಏನಾದರೂ ಕಂಡುಬಂದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸರಳಸುಹೃದಯಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿ ಕ್ಷಮಿಸುವಿರೆಂದು ನಂಬಿರುವೆನು.

ಇತಿ,

ಎಂ. ಡಿ. ಶ್ರೀನಿವಾಸಯ್ಯಂಗಾರ್.

ಸಾ ತ್ರ ಗ ಳು .

ಶ್ಲೋಕ.

ಕುಂಭರಾಣಿ—ಮೇವಾಡದ ರಾಣಿ.
ಅಕ್ಕರ—ದಿಲ್ಲಿ ಪಾದಪಾ.
ತಾರ್ ಸೇಕ್—ಪಾದಪಾವಿನ ಆಸ್ಥಾನದ
ಸಂಗೀತ ವಿದ್ವಾಂಸ.
ಕಾಲಾಪಹಡ—ತಾರ್ ಸೇಕ್ ಶಿಷ್ಯ.
ರಣಭೋಡ—ಕುಂಭರಾಣಿನ ಸೇನಾ
ಪತಿ.
ವೇಬರ್—ಸಾಧು ಹುಡುಗ.
ಜನಾರ್ದನಶಾಸ್ತ್ರಿ—ತರ್ಕಪಂಡಿತ.
ಯಶೋಧರ ಪಂಡಿತ—ಕುಂಭನ
ಆಸ್ಥಾನಪಂಡಿತ.

ಅನಂದರಾವ—ಶ್ರೀಮಂತ್ರನಾಗಿದ್ದ
ದಸ್ಯು.
ಸಾಧು—
ಯೋಗಾನಂದಮುನಿ.
ಭಾರ್ಗವ—ಇವರ ಶಿಷ್ಯ.
ಮುನಿಕುಮಾರ, ಭಿಕಾರಿ ಹುಡುಗ,
ಬೈರಾಗಿಗಳು, ಗುರುಕುಲವಾಸ
ದವರು.
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.

ಸ್ತ್ರೀ.

ವಿರಾಬಾಯಿ ಸಾಧು—ಕುಂಭನ
ಹೆಂಡತಿ.
ಚಂಪೆ, ಚಮೇಲಿ—ಈಕೆಯ ಸಖಿ
ಯರು.

ಧೊಂಡುಬಾಯಿ—ಜನಾರ್ದನಶಾಸ್ತ್ರಿ
ಯ ಹೆಂಡತಿ.
ವ್ರಜವನಿತೆಯರು, ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರು.
ರಾಧಾ.

ಶುದ್ಧಾಶುದ್ಧ.

ಅಶುದ್ಧ.	ಶುದ್ಧ.	ಪೇಜು.	ಸಂಖ್ಯೆ
ಉತ್ತಮೊ	ಉತ್ತಮನೊ	5	11
ಜೀವನಕ್ಕೆ	ಜೀವಕ್ಕೆ	5	23
ಇಷು	ಇಷ್ಟು	13	23
ಸೃಷಿ	ಸೃಷ್ಟಿ	17	8
ಸಂತೋಷವು	ಸಂತೋಷವು	17	14
ಮತಬೇಧ	ಮತಭೇದ	17	23
ಮಾಡವದ್ದರಿಂದ	ಮಾಡುವದ್ದರಿಂದ	18	3
ಪ್ರೀತಿಸುವನು	ಪ್ರವೀತಿಸುವನು	23	5
ಸೂಪದಲ್ಲಲ್ಲಿ	ಸಮಾಪದಲ್ಲಲ್ಲಿ	23	12
ಪ್ರಭಾವಿಗೆ	ಪ್ರಭುವಿಗೆ	24	9
ಪ್ರಣದವನ್ನು	ಪ್ರಣದವನ್ನು	28	6
ರತ್ನಮಾಲಿಕೆ	ರತ್ನಮಾಲಿಕೆ	29	22
ತಿಳಿದಕೆಳ್ಳು	ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು	33	4
ಅದಕ್ಕೆ ಎನೊ	ಅದಕ್ಕೇ ಎನೊ	33	12
ಎನುಸಾಗದೆ	ಎನೂ ಸಾಗದೆ	33	12
ಮತಬೇಧ	ಮತಭೇದ	35	2
ಪಾತ್ರಳಾದುದು	ಪಾತ್ರಳಾದುದು	37	5
ಅದರ್ಶಪಾಯಳಾಗಿರುವಳು	ಅದರ್ಶಪ್ರಾಯಳಾಗಿರುವಳು	37	7
ಜತೆಗೊಡಿ	ಜತೆಗೊಡಿ	39	20
ಪೀಲು	ಪೀಲು	41	18
ಸದ್ಯಕ್ಕೆ	ಸದ್ಯಕ್ಕೆ	49	23
ಬಿಳುವನು	ಬೀಳುವನು	53	12
ಸಾಪರ್ಥ್ಯ	ಸಾಪುರ್ಥ್ಯ	62	8

॥ ಶ್ರೀಃ ॥

॥ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾಯನಮಃ ॥

ಮಾರಾಬಾಯಿ ಸಾಧು.

(ಸೂತ್ರಧಾರಿಯು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು)

ಸೂತ್ರಧಾರಿ—ವೃತ್ತ ॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಂ ಪರಮಾಸುಂದೇವನಮಲಂ ನಾರಾಯಣಂ ಕೇಶವಂ ।

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಂ ವರನಾರದಾದಿವಿನುತಂ ಸರ್ವೋತ್ತಮಂ ಮಾಧವಂ ॥

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಂ ಭವಬಂಧನಾಶನಿಪುಣಂ ಭಕ್ತಪ್ರಿಯಂ ಶ್ರೀಕರಂ ।

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಂ ದಯೆಗೆಯ್ದು ಸರ್ವಜನರಾ ರಕ್ಷಿತ್ವಸಂತೋಷದಿಂ ॥

(ಸಭಿಕರಿಗೆ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಯನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ ನಿಷ್ಕ್ರಮಿಸುವನು)

ತೆರೆಯು ಏಳುವುದು.

ಪ್ರಥಮಾಂಕಂ.

೧ ನೇ ರಂಗ.

(ಮೇವಾಡದ ಸಮೀಪಸ್ಥನಾದ ಆರಾವಳಿ ಪರ್ವತ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ—
ಆಕ್ಕರ್, ೬೦ ವರ್ಷದ ವಯಸ್ಸಿನ ತಾಣಸೇಟ್, ೬೦ ವರ್ಷದ ಕಾಲಾದ
ಹಡ್ ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು).

ಅಕ್ — ಕುಫವಾತವೇ ನೋವಲಾದ ಅನೇಕ ರಾಜಪುತಾನಾದ ಸಂಸ್ಥಾನಾಧಿಪತಿಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಲಾರದೆ ಸಾಮಾಂತರಾಗಿ ನಮಗೆ ಕಪ್ಪು ಕಾಣಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಲು ಬುಬ್ಬಿದರು. ಆದರೆ ಈ ಮೇಲೆವಾಡದ ಕುಂಭರಾಜನಾಂವೂ, ಈ ರಾಘೋಡದ ರಣಧೀರನೂ ಇನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಬಳಗಾಗಿಲ್ಲ. ಈ ಉಭಯ ರಾಜಪುತ್ರರೂ ಧೀರೋದಾತ್ತರೂ, ಸಂಗ್ರಾಮಸಿಂಹರೂ, ಪ್ರಬಲಸಹಾಯಸಂಪತ್ತಿಯುಳ್ಳವರೂ ಆದುದರಿಂದ ಇವರೊಡನೆ ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಸಮರವು ಸೂಕ್ತವಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದು ಸಮಯೋಚಿತವಾಗಿ ಭೇದೋಪಾಯದಿಂದ ನಿಗ್ರಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಇರುವೆವು. ಅದು ಅಲ್ಲದೆ ಇದುವರಿವಿಗೂ ಬಹಳವಾಗಿ ಯುದ್ಧವಾಡಿ ಕ್ಲಾಂತರೂ, ಸ್ವಗೃಹಾವಲೋಕನಾತುರರೂ ಆದ ನಮ್ಮ ಸೇನಾಜನರನ್ನು ಮರಳದೇಹಲಿ ನಗರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿಬಿಟ್ಟು ಪ್ರಣಿಧ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ನಾವು ಮಾತ್ರ ನಿಂತೆವು. ಆದರೆ ಸಧ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಸೈನ್ಯವು ಬರುವವರಿಗೂ ಕಾಲಯಾವನೆಯೇ ಕಾರ್ಯಗಾರವಾಗಿರುವುದು. ತಾಣ್‌ಸೇಣ್, ಹೊತ್ತು ಹೋಗದು. ಬಂದು ಪದವನ್ನಾಡರೂ ಹಾಡು.

ತಾಣ್ — ರಾಗ — ಆಹಿರಿ. ತಾಳ — ಏಕ.

(ನ) ಮಹಾರಾಜ ಜಯಜಯ | ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನ ಪ್ರಜಾಸಿಂಹರ ಹೃದಯಾಂಭೋಜ ಮಧುಕರ ||

(ಅ) ಧೀರಮಹಾವೀರ ಜಗದೇಕಶೂರ ಮಾರಾಕಾರನೀರಸುಕುಮಾರ ಪಾರಾವಂಶಗಂಭೀರ ದೀನೋದ್ಧಾರ ಅಕ್ಷರ ||

ಅಕ್ — ತಾಣ್‌ಸೇಣ್, ಇದೇನು ? ಆಹಿರಿ ರಾಗವನ್ನು ಸಾಧ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೊದಲು ಹಾಡುತ್ತೀಯೆ ?

ತಾಣ್ — ಖುದಾನಂದ್ | ಆಹಿರಿಯೂ, ಹೈಂದವವೂ ನನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ರಾಗಗಳು. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಗಾಯನ ಮಾಡುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಈ ರಾಗಗಳನ್ನು ನೊದಲು ಹಾಡುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಆಹಿರಿಯನ್ನು

ಪ್ರಾತಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಾಡಿದರೆ ಅನ್ನವು ಹುಟ್ಟದೆಂದು ವಚನವಿರು ವದ್ದರಿಂದ ಹೈಂದನವನ್ನು ಬೆಳಗೈಯೂ, ಅಹಿರಿಯನ್ನು ಸಾಯಂ ತರದಲ್ಲೂ ನೋದಲು ಹಾಕುತ್ತೇನೆ. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕಾಲಾಪಹಡ್ಗೆ ಪರಿಶ್ರಮವುಂಟು.

ಅಹ್—ಕಾಲಾಪಹಡ್, ಇದೇನು ಬಹು ಗೋಚ್ಯವಾಗಿರುವೆ? ನಿನಗೆ ಸಂಗೀತ ಬರುವುದೆಂದು ನನಗೆ ಹೇಳಲೇ ಬೇಡವೆ?

ಕಾಲಾ—ಬಾಡಪ್ಪಹರವರು ಮಾಘಮಾಡಬೇಕು. ನಾಲ್ಕತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಕೆಳಗೆ ನಾನು ಸಂಗೀತವನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಲಿದ್ದೆನು. ಆದರೆ ನಾನು ಹಾಡುವುದು ನನಗೇ ಅರ್ಥವಾಗದೆ ಇದರ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಸಂಗೀತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಂಗೀತ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನದ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿದ್ದೆನು. ಕಡೆಗೆ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇ ಕಾದರೆ ಸಂಗೀತಜ್ಞಾನವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಅಪ್ಪರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪೂರ್ವದ ಸಂಗೀತಜ್ಞಾನವು ಪೂರ್ತಾ ಮ ರೆತು ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಪುನಃ ಈ ತಾಣ್‌ಸೇಕ್ ಬಳಿ ಸಂಗೀತವನ್ನು ಈಗ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ. ಸಂಗೀ ತವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಿತನಂತರ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳ ಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆನು. ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು.

ಅಹ್—ಕ್ಷಮಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನಲ್ಲೇನು ತಪ್ಪು? ಈಗ ನಿನ್ನ ಸಂಗೀತಾ ಭ್ಯಾಸವು ಸಾಂಗವಾಯಿತೋ?

ಕಾಲಾ—ಗುರುಗಳವರನ್ನೇ ಕೇಳಬೇಕು.

ತಾಣ್—ಶಿಷ್ಯನು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ. ಪಾಂಡಿತ್ಯ ಬರುವವರಿಗೆ ದೇವರು ದೀರ್ಘಾಯುಷ್ಯವನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು.

(ತೆರೆಯಲ್ಲಿ ಗಾನವಾಗುವುದು. ಹಾಡುತ್ತ ಬೈರಾಗಿಯ ಹುಡುಗನೊ ಬ್ಬನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು).

ಬೈರಾ— ರಾಗ—ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ ತೋಡಿ. ತಾಳ—ಚತುರಶ್ರ ಏಕ.

(ಪ) ಹೇ ಗಿರಿಧಾರೀ | ಪಾಹಿಮುರಾರೀ || ನಂದಸದನಾನಂದ
ಕಾರೀ | ರಾಧಾಹೃದಯವಿಕಾರೀ ||

(ಅ) ಹೇ ಕೃಪಾಪಾಲನಿಧಿ | ಕರಿಕರುಣಾಪಾರೀಣ | ಹೇ ಜಗ
ತ್ರಯಗುರೋ | ಗೋಪಾಲ ||

ಅಕ್—(ಸ್ವಗತ) ಆಹಾ, ಹುಡುಗನು ಎಷ್ಟು ಮನೋಹರನಾಗಿ ಹಾಡು
ವನು (ಪ್ರಕಾಶ) ಭೇಟಾ, ನೀನು ಯಾರು ?

ಬೈರಾ—ಪ್ರಭೋ | ನಾನೊಬ್ಬ ಭಿಕಾರಿಯಾ. ನನ್ನನ್ನು ವೇಬರ' ಎಂದು
ಕರೆಯುವರು. ನನಗೆ ತಂದೆತ ಯಿಗಳ್ಯಾರೋ ತಿಳಿಯದು.
ಹುಟ್ಟಿದಾಗಿನಿಂದಲೂ ಅನಾಥನಾಗಿ ಬೆಳೆದವನು.

ಅಕ್—ಹಾಗಲ್ಲ, ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬನು ನಿನ್ನ ಭಾಗಕ್ಕಿರುವಾಗ ನೀನು
ಸನಾಥನಲ್ಲದೆ ಅನಾಥನೆಂದಿಗೂ ಆಗಲಾರೆ. ಇನ್ನೊಂದು ಸದ
ವನ್ನು ಹಾಡಿ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸು.

ಬೈರಾ—ತಮ್ಮ ಸಂತೋಷ. (ಹಾಡುವನು).

ರಾಗ—ದೇಶ್ಯಕಮಾಚ. ತಾಳ—ಚತುಶ್ರ ಏಕ.

(ಪ) ನಂದಗೋಪಬಾಲ | ಪಾಹಿಗೋಪಾಲ | ಭಕ್ತಹೃದಯ
ಲೋಲ ||

(ಅ) ಭವತಾರಕನಾಮಾ | ಪಾವನಶ್ರೀಧಾಮಾ | ದೇವೇಶದೇಹಿಭ
ಕ್ತಿ ಸಂಪದಂ ||

ಅಕ್—ಶಾಭಾಷ, (ತಲೆದೂಗುತ್ತ ಕೈಲಿದ್ದ ಉಂಗುರವನ್ನು ಕೊಡುವುದ
ಕ್ಕೆ ಕೈನೀಡುವನು).

ತಾ—ಖುದಾನಂದರವರು ಸ್ವಮಿಸಬೇಕು. ಈ ಹುಡುಗನ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ
ಯಾವ ಪ್ರಾಥಮಿಕವೂ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಪಾಠಹೇಳಿದ ಗಿಣಿ
ಯಂತೆ ಅಭ್ಯಾಸಬಲದಿಂದ ರಾಗವೂ ತಾಳವೂ ಸರಿಯಾಗಿರುವ
ಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಹುಡುಗನಿಗೆ ಸ್ವರಜ್ಞಾನವೇ ಇಲ್ಲ. ಇಂಥ
ವನಿಗೆ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಉಂಗುರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸನ್ಮಾನಮಾ

ಡುವದರಿಂದ ಆಸ್ಥಾನದ ವಿಧ್ವಂಸರಿಗೆ ಅವಮಾನ ಮಾಡಿದ ಹಾಗಾಗುವುದು. ಸನ್ನಿಧಾನದ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ನಾನಾಡಿದ ಮಾತನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ತನ್ನ ದಿವ್ಯಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಬುದಂತೆ ಮಾಡಬಹುದು.

ಕಾಲಾ -- ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಈ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಸಂಗೀತಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವು ಸಹಾ ಇಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ತಾತ್ಪರ್ಯವರ ಪಾತ್ರನ ಸಂಗೀತವನ್ನು ತಾವೊಂದು ಸಲ ಪರಾಂಬುಸಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ. ಆಗ ಪ್ರಭುಗಳ ದಿವ್ಯಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಸರ್ವವೂ ವೇದ್ಯವಾಗುವುದು. ಆ ಕೂ ವಾದನ ಮುಂದೆ ಈ ಭಿಕಾರಿಯು ಎಲ್ಲಿ? ಆತನಿಗೆ ದಖನ್ನಿನ ನವಾಬರು ಬಿಲ್ಲತ್ತನ್ನೂ ಬಾಲಸರಸ್ವತಿಯೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನೂ ಸಹಾ ಕೊಟ್ಟಿರುವರು. ಆಗದವರು ಬಿರುದಿಗಿಂತ ಬಿಲ್ಲತ್ತು ಉತ್ತಮವೋ ಬಿಲ್ಲತ್ತಿಗಿಂತ ಬಿರುದು ಉತ್ತಮೋ, ಎರಡೂ ಪ್ರಾಚೀನ, ಹೇಳಲಾರದ್ದೆಂದು ಅನ್ನುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ಹೋಗಲಿ. ಸನ್ನಿಧಾನದ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿರುವಮುನ್ನ ಮುಂದಕ್ಕೆ ತರುವುದು ತಮಗೇನೆ ಸೇರಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಕ್ಷಮಿಸುವೇಕು.

ಅಕ -- (ನಗುತ್ತ) ನಿಮ್ಮ ಬಾಲಸರಸ್ವತಿಗೆ ಆಗಬೇಕಾದನ್ನು ಸಮಯೋಚಿತವಾಗಿ ಮಾಡೋಣ. ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಭಿಕಾರಿಯು ಸಂಗೀತವು ಬಹು ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ. ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಸುಖವೇ ಮುಖ್ಯವು. ಹಾಡಿದ ಮೇಲೆ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅನುಭವಿಸಿಕೊಂಡು ಹಾಡುವುದೇ ಉತ್ತಮವೆಂಬುವುದು ನನ್ನ ಅಭಿಮತವು. ಅದ್ಯಾವ, ನಿನ್ನ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿದೆನು. ಇಗೋ, ಈ ಉಂಗುರವನ್ನು ಪಾರಿತೋಷಕವಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೋ ?

ಬೈರಾ -- ಮಹಾರಾಜ, ಭಿಕಾರಿಗೆ ಈ ವಸ್ತುವೇಕೆ ? ಎರಡುಹಿಡಿ ಭಿಕ್ಷೆವು ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಸಾಕು. ಈ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಎರಡು ಹೊತ್ತಿನ ಗ್ರಾಸವಾಗುವುದು.

ಅಕ -- ಇಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕ ಮುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ವಿಧವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಪಡೆದೆ ?

ಬೈರಾ -- ಮಿರಾಬಾಯಿ ಸಾಧುಯವರಿಂದ.

ಅಕಾ—ನಾನು ಕೇಳಿರುವ ವಿವರವಾಯಿ ಎಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳವರು ಈ ಮೇವಾಡದ ಮಹಾರಾಣಿಯವರಾಗಬೇಕು. ನೀನು ಹೇಳುವ ಈ ವಿವರವಾಯಿ ಸಾಧು ಯಾರು ?

ಬೈರಾ—ವಿವರವಾಯಿ ಸಾಧುಯವರ ಮಹಾರಾಣಿ ವಿವರವಾಯಿಯವರು. ಭೂಸಂಪದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸ್ವಚ್ಛ ಹೃತ್ತೋಪದವೇ ಸಾಧುಗಳಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಸಾಧುಬೃಂದವು ಮಹಾರಾಣಿ ಸಾಹೇಬಾಯವರನ್ನು ವಿವರವಾಯಿ ಸಾಧು ಎಂದು ಕರೆಯುವರು.

ಅಕಾ—ಬಾಲಕನೇ, ವಿವರವಾಯಿವರ ಸಚ್ಚರಿತ್ರೆಯೂ, ಸಂಗೀತಪ್ರಾಫಿಮೆಯೂ, ಕವಿತಾಕೌಶಲವೂ, ಉದಾರ ಬುದ್ಧಿಯೂ, ಆರಾಧನಾರ್ಹತೆ ಲ್ಲ ಹರಡಿದೆ. ಅವರನ್ನು ಬಂದು ಸಲ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ, ಅವರ ಸಂಗೀತವನ್ನೊಂದುಸಲ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಬಹಳ ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಆಸೆಯುಳ್ಳವನಾಗಿರುವೆನು ಇದುವರೆವಿಗೂ ಉಪಾಯವು ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ನೀನೊಂದು ಸಲ ಸಂದರ್ಭವನ್ನೊದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ನನ್ನನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡ ?

ಬೈರಾ—ಸ್ವಾಮಿ, ತಾವೇನೋ ದೊಡ್ಡ ವನುಷ್ಯರಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತೀರಿ. ಆದರೆ ತಮ್ಮದು ಸದುದ್ದೇಶವೋ ಅಲ್ಲವೋ ತಿಳಿಯುವುದು ಹೇಗೆ ?

ಅಕಾ—ಭೇಟಾ, ನೀನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವನ್ನು ಬಿಡು. ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವು ಸದುದ್ದೇಶವು. ಆ ಮಹಾ ತಾಯಿಯ ಪಾದದರ್ಶನವನ್ನು ನಮಗೊಂದುಸಲ ಮಾಡಿಸಿಕೊಟ್ಟು ನಮ್ಮ ಜನ್ಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸು.

ಬೈರಾ—ಆಗಬಹುದು. ಅಯ್ಯಾ, ನೀವುಗಳು ಸಾಧುಗಳ ವೇಷವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ನನ್ನ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಬನ್ನಿ ? ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮೇವಾಡದ ಕೋಟೆಯ ಹೊರಗೆ ಸಾಧುಗಳು ಮಾತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗಿ ತಿರುಗಾಡಬಹುದಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ನನಗೆ ಕಾರ್ಯಾಂತರವಿರುವದ್ದ

ರಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ನಾನು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ಕೆಲವು ಕುರುಹುಗಳನ್ನು ಛಾಯಾಚಿತ್ರದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದು ಕೋಟೆಯೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಸಿಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳು? ನೀವು ಯಾರೆಂಬುದು ವಾತ್ಸ ಬಹಿರಂಗವಾಗದಂತೆ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರಬೇಕು? ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ಕುಂಭರಾಣಾಖಿಲಾಫತ್ ಉಳಿತಾಯಿಲ್ಲ. ಜಾಗ್ರತೆ ಮಾಡಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಬನ್ನಿ ?

ಅಹ—ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಲಿ. (ಎಲ್ಲರೂ ಹೋಗುವರು).

ತೆರೆಯು ಬೀಳುವದು.

೨ ನೇ ರಂಗ.

(ಮೇವಾಡದಲ್ಲಿ ಜನಾರ್ದನಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಮನೆ. ಜನಾರ್ದನಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ತಲೆಗಿರುನು).

ಜನಾ—ಇಲ್ಲಿನೋಡಿ ಸ್ವಂತ ಊರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಉದ್ಧಾರ ಹಿಡ್ಡಿಸಿ ಎನ್ನಬೇಕಾದರೆ, ಇಲ್ಲ ಆಶ್ರಯವಿರಬೇಕು, ಇಲ್ಲ ಹಣವಿರಬೇಕು. ಇನ್ನೆರಡೂ ಇದ್ದರಂತೂ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟವೇ ಆಯಿತು. ಇನ್ನೆರಡೂ ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ ಪರಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವೇಚಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸ್ವಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಗಂಜಿಯನ್ನು ಕುಡಿದುಕೊಂಡಿರುವುದೇ ಲೇಸು. ನಮ್ಮೂರಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ತರ್ಕಾಲಾಕಾರ ತಿಳಿದಿ ಜನಾರ್ದನ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಊರಿಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಇಲ್ಲಿನವರು ಅಜ್ಞಾನಿಯೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ಕೂಗುವುದಕ್ಕೂ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಏನೋ ಪಾಪ, ನನ್ನ ಹೆಸರು ಉಚ್ಚರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸುಂಭವಲ್ಲ, ಆದ್ದರಿಂದ ನಾಮಪಲ್ಲಟ ಮಾಡಿ ಅಜ್ಞಾನಿಯೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆನೋ ಎಂದು ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದೆ. ಈ ದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಯೆ ಬಿದ್ದಿರಲಿ ಹೋಗುತ್ತಾ ಇರೋಣ, ಅಜ್ಞಾನಿ ಹೋಗು

ತ್ತಾನೆ ಅಜಿನಾಸ್ತಿ, ನೋಡೋ ಎಂದು ಹುಡುಗರು ಕೂಗಿಕೊಂಡು
 ಡದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿದೆನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದ ರಲ್ಲಿ ನಾಮವಲ್ಲ
 ಟವೊಂದಲ್ಲದೆ ಅರ್ಥವಲ್ಲವೂ ಸಹಾ ಆಗಿದೆಯೆಂದು ನನಗೆ ಹ್ಲಾ
 ನೋದಯವಾಯಿತು. ಅಜಿನ, ಅಸ್ತಿ ಅವರೆ ಚರ್ಮ, ಮೂಳೆ
 ಇವೆರಡೇ ಇರತಕ್ಕವನೆಂದು ನನಗೆ ಈ ಊರಿನವರು ನಾಮಕರಣ
 ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತರ್ಕಮಾಡುತ್ತ ತರ್ಕಮಾಡು
 ತ್ತು ನನಗೆ ಜಿಹ್ವಾಚಾಪಲ್ಯವೊಂದಂಟೆಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದು
 ಬಿಟ್ಟೆನು. ಏನು ಮಾಡುವುದು ? ಜಿಹ್ವಾಚಾಪಲ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ
 ದರೆ ಜತರಕ್ಕೆ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಜತರಸುಖವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಜಿಹ್ವಾ
 ಚಾಪಲ್ಯವು ತೀರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾಡುವುದೇನು ? ಧೊಂಡುಬಾಯಿ,
 ಧೊಂಡು, ಇಲ್ಲಿಬಾ ? ಬೇಗಬಾ ?

ಧೊಂಡುಬಾಯಿ — (ದವ್ವನಾದ ಹೊತ್ತಿನೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) ಉಸಿರಾಡುವು
 ಕ್ಕೆ ಸಹ ಅವಕಾಶ ಕೊಡದೆ ಇಷ್ಟು ಸರನಾಗಿ ನನ್ನನ್ನೇಕೆ ಕರೆ
 ದಿರಿ ? ಕೂಗಿದ ಕೂತಲೇ ತಟ್ಟನೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ನನ್ನಕ್ಕೈಲಾಗು
 ವುದೇ ?

ಜನಾ—ದಿನವೂ ನೋಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ತಟ್ಟನೆ ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವ್ಯಾವುದೂ
 ನಿನ್ನ ಕೈಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯುಗ ಮರಳಬೇಕು. ನಿನ್ನೇನು ಮಾಡು
 ತ್ತಲಿದ್ದೆ ?

ಧೊಂಡು—ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತ ಕೂತಿದ್ದೆ.

ಜನಾ—ಸರಿ. ಹಸಿವಾಗುತ್ತಲಿಕ್ಕೆ, ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಏನಾದರೂ ಉಂಟೋ ?

ಧೊಂಡು—ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳು ನನ್ನ ಮಾತುಗಳು. ಇವೆರಡುಗಳಿಗೂ
 ಇನ್ನೇನು ಇಲ್ಲ.

ಜನಾ—(ಸುಮ್ಮನೆ ನೋಡುವನು).

ಧೊಂಡು—ಸುಮ್ಮನೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಏನಾದಿರು. ಸಂಸಾರದ ಪಥವು
 ನಡೆಯುವುದೇ ? ನಮ್ಮ ಬಲತಾಯಿ ಕೃಷ್ಣಾ ಬಾಯಿಗೆ ಬುಪ್ಪಿಡಿ
 ಅವಲಕ್ಕಿಕೊಟ್ಟು ಹೇಗೆ ಮಂಕುಮಾಡಿದಿರೋ ಕಾಣೆ, ನನ್ನನ್ನು
 ನಿಮ್ಮಂತೆ ಕಾಣಲೆಲಸಿಗೆ ಲಗ್ನಮಾಡಿ ನನ್ನನ್ನೀಗತಿಗೆ ತಂದಳು.

ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಚೊಕ್ಕಬೆಳ್ಳಿಯಂತಹ
ನನ್ನ ಮೈಕರಗಿ ಕರತಾಳೆಯಾಗಿದೆಯೇ ?

ಜನಾ—ಛೊಂಡು ಎಷ್ಟು ಅಂದುಬಿಟ್ಟೆಯೆ, ಎಷ್ಟು ಅಂದುಬಿಟ್ಟೆಯೆ ?
ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನನ್ನ ಹತ್ತರ ಅಷ್ಟು ಕಪ್ಪವಾಗಿದ್ದರೆ ಹೀಗೆ ನಿನ್ನ
ಮೈಯ್ಯಾ ಪುಟಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ ಊದಿದ ಬೆಳ್ಳಿಯವು ರಂಜಿಸುತ್ತ
ಲಿತ್ತೆ ?

ಛೊಂಡು—ಸಾಕಷ್ಟು ಸಾಕು, ನಿನ್ನೊಡನೆ ಕಾದಾಡಿ ನನಗೆ ಉಸಿರು
ಕಟ್ಟುವ ಗತಿಗೆ ಬಂತು. ನಿನ್ನೊಡನೆ ಸಂಸಾರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ
ಲೂ ಪ್ರಾಣಬಿಡುವುದೇ ಲೇಸು. ಏನುಮಾಡಲಿ, ಅದು ಸಾಧ್ಯವಿ
ಲ್ಲವಾಗಿದೆ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಹೋಗಿ ಕೆರೆ, ಕೂಳ, ನದಿ, ಯಾವುದಾ
ದರೂ ಬಾದರಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣಬಿಡೋಣವೆಂದರೆ ಅಷ್ಟು ದೂರ
ನಡೆಯುವುದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಕೈಲಿ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕುದುರೆ ಗಾಡಿಯನ್ನಾ
ದರೂ ಇಟ್ಟಿದ್ದೀರಾ, ನಾನು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವ
ದಕ್ಕೆ? ಮನೇ ಭಾವಿಲೇ ಬೀಳೋಣವೆಂದರೆ ಭಾವಿಲಿ ನೀರಿಲ್ಲ.
ಇನ್ನರಡಾಳುದ್ದ ತೋಡಿಸಿ ನೀರು ಬರುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ
ನಿಮಗೆ ಜೈತನ್ಯವಿಲ್ಲ. ಬಂಕಿಸುನ್ನಾದರೂ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾ
ಣಬಿಡೋಣವೆಂದರೆ ಬೆಕ್ಕಾಳುಬಂದಲೂ ಬೆಂಕಿಯು ಸುಟ್ಟುಬಿ
ಡುತ್ತೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅದನ್ನು ಕಂಡರೆ ನನಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನೇ
ನುಮಾಡುವುದು. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ
ಸಾಯಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಜನಾ—ಏನು ಮಾಡೋದು ಛೊಂಡು, ನೀನು ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ಸಾಯುತ್ತಿ
ರುವೆಯೆಂಬುವುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದ ಅಂಶವೇ? ಹೋಗಲಿ
ಛೊಂಡು ! ನಿನಗೆ ಕೋಪಬರದೆ ಇದ್ದರೆ ಬಂದು ಮನವಿಯನ್ನು
ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

ಛೊಂಡು—ಏನು ?

ಜನಾ—ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಆಂಬೊಡೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ತಿನ್ನಬೇಕೆಂದು
ಬಂದು ಚಾಪಲ್ಯವುಂಟಾಗಿದೆ.

ಧೊಂಡು—(ಹಿಗ್ಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹತ್ತರಕ್ಕೆ ಬಂದು) ಅಯ್ಯೋ ! ಆಂಬೊಡೆಯೆಂ
ದರೆ ನನಗೆ ಪ್ರಾಣ.

ಜನಾ—ನನಗದು ಚನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಿದೆಯೆ! ನಿನ್ನ ಜೀವವೂ ಆಂಬೊಡೆಯ
ಜೀವವೂ ನೆನಸಿದ ಕಳ್ಳೆಯಲ್ಲಿ ಕೂತಿದೆ.

ಧೊಂಡು—ಅದಿರಲಿ. ಏನೂ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ಅಂದರಲ್ಲಾ ಆಂಬೊಡೆಯಲ್ಲಿ
ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವೇನಿದೆ ?

ಜನಾ—ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವೆಂದರೆ ಪಾಕಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ. ಕಡಲೆ ಬೇಳೆಯನ್ನು
ನೆನೆಹಾಕಿ, ಉಪ್ಪು, ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿ, ಕೊತ್ತಂಬರಿ ಸೊಪ್ಪು,
ತೆಂಗಿನ ತಿರುಳು ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹಾಕಿ ಚನ್ನಾಗಿ ರಾಬ್ಬಿ,
ಕಾದೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಲ್ಲೆ ಬಿಲ್ಲೆಯಾಗಿ ಹಾಕಿ ಕರಿದು ತೆಗೆದರೆ ಶಾ
ಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗುತ್ತೆ.

ಧೊಂಡು—ನಾಡಿದ್ದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಗಟ್ಟಿ. ನೀವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಬದಗಿಸಿ
ಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ, ನಾಡಿದ್ದು ಮಾತುತ್ತೇನೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮೇ
ಯುವುದಕ್ಕೆ ಬಂದು ಹುಲ್ಲು ಕಡ್ಡಿಯು ಸಹಾ ಇಲ್ಲ.

ಜನಾ—ನನ್ನ ಕೈಲಿ ಬಂದು ಕಾಸೂ ಇಲ್ಲವಲ್ಲೆ ?

ಧೊಂಡು—ನಿಮ್ಮ ಗೋಳು ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಈ ಬಡತನ ನಾನು ತಡೆಯ
ಲಾರೆ ಎಂದು ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ನೀವು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ ಈಗಿನ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾವನ್ನಾರು ಕೇಳುವವರು, ಎಲ್ಲಿಯಾ
ದರೂ ಹೋಗಿ ಯಾಚನೆಯನ್ನಾಧರೂ ಮಾಡಿ ತನ್ನಿ.

ಜನಾ—ಧೊಂಡು, ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಕುಚೇಲ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಿಯಾ ?
ಬಪ್ಪಿಡಿ ಅವಲಕ್ಕಿಯನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಬಲತಾಯಿ ಕೃಷ್ಣಾ ಬಾಯಿಗೆ
ಕೊಟ್ಟು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ನಿನ್ನಂತಹ ಬೆಳ್ಳಿ ಮುದ್ದೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿ
ಸಿಕೊಂಡೆನು. ಇನ್ನೊಂದು ಸಲ ಚೆನ್ನದ ಮುದ್ದೆಯನ್ನೇ

ಯಾಚಿಸಬೇಕಾದರೆ ಬೃಂದಾವನವಾಸಿಯಾದ ಆ ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಯಾಚಿಸುವೆನೆ ಹೊರ್ತು ಇನ್ನೇನು ಇಲ್ಲ. ನನಗೆ ಮನುಷ್ಯರ ಸಹವಾಸ ಸಾಕು.

ಧೊಂಡು—ಸರಿ, ಸರಿ, ನಿಮ್ಮ ಕೈಲಿ ಏನೂ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದಿರಲಿ ಅಂದ್ರೆ ಈಗ ಆಂಬೊಡೆಗೇನು ಮಾಡೋದು ?

ಜನಾ—ನೀನೇ ಹೇಳು ?

ಧೊಂಡು—(ಸ್ವಲ್ಪ ಯೋಚಿಸಿ) ನಾನೆಂಥ ಮಂಕು ಅಂದ್ರೆ. ನೀವು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಪರಸ್ಥಳದವನೊಬ್ಬ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಹಾರಿಗೂ ಲಗ್ನವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕಾಗಿ ತಂತೆ. ಪಂಚಾಂಗವೆಲ್ಲೂ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಪಂಚಾಂಗವಿದೆಯೇನಮ್ಮ, ಏನುಬೇಕಾದರೂ ಬರೀದಿ ಕೊಡುವೆನು ಅಂದ, ನಮ್ಮ ಮನೆ ಗೋಡೇ ಮೇಲೆ ಗೂಟಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪಂಚಾಂಗವು ನೇತುಹಾಕಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೊಂದು ಯೋಚನೆ ಬಂತು. ಅರ್ಧರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಆ ಪಂಚಾಂಗವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ತೆಕ್ಕೊಳ್ಳಿ ಅಮ್ಮ ಎಂದು ಅವನು ಅಣ್ಣಿಟ್ಟದ್ದ ತವಡಿನ ಕುಕ್ಕೆಯಲ್ಲಿ ಹಣವನ್ನು ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟು, ನಾನು ಕೊಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ತಾನೆ ಅವಸರದಿಂದ ಗೂಟಕ್ಕೆ ನೇತುಹಾಕಿದ್ದ ಪಂಚಾಂಗವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬಿಡಹೋದ. ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಕಾದಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಆ ಅರ್ಧರೂಪಾಯನ್ನು ಮರೆತು ಬಿಟ್ಟು ತಾಳಿ, ಹೋಗಿ ತರುತ್ತೇನೆ. (ಹೋಗುವಳು)

ಜನಾ—ಜನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದಳಲ್ಲ. ಮೂರು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ಪಂಚಾಂಗ ಕಾಗದವೇತಕ್ಕಾದರೂ ಉಪಯೋಗವಾಗುವುದೆಂದು ಗೂಟದಲ್ಲಿ ನೇತುಹಾಕಿದ್ದೆ. ಬಳ್ಳಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದಳು. ಆ ಪಂಚಾಂಗವನ್ನು ಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವನೇನು ಲಗ್ನಮಾಡುತ್ತಾನೆಯೋ ನಾಬೇರೆ ಕಾಣೆ.

ధోండు—(సంభ్రమమింద ప్రవేశిసి) ఇల్లినోడి అంద్రే ? నమ్మ
పుణ్య జిల్లర ఇరలిల్లవేనోడి ? అధరరాసాయిగ బదలు
బండు రాసాయన్ను హాకిబిట్టు హోగిదొన.

జనా:—పుణ్యవల్లదే ఏను ? హోస పంజాంగక్కరడాణ్ అదరల్లూ
మూరు వర్షాక్కే హిందిన పంజాంగక్కే మూరు కాసు కే
డవవరిల్ల. అంథాద్దరల్లూ నిను ఎంటాణ్ హేళిదొ, అవను
బండు రాసాయి కేట్టదొ బహుజేన్నయితు.

ధోండు—ఈ రాసాయి తేగుకొండు పేటిగే హోగి సామా
ను తన్ని నమ్మ మనయల్లి హేజ్జు గట్టి యల్లవే ?

జనా—నిను మోదల్గొండు నమ్మ మనయల్లి ఎల్లనూ హేజ్జుగ
ట్టి యే యావ్వావుదు హేళిలే నిను బడతన, బాయి, (బేరళు
మడిసువను.)

ధోండు—అయ్యో సాకు. హోత్తయితు హోగి. అంగడి బాగి
లేల్లా దరూ హాకిబిట్టరు. (హోరడుత్తిరువల్లి) అదిరలి,
నిమ్మక్కన మగళు బమోలియన్ను నాడిదొ టొట్టక్కేల్లాద
రూ కరదుబిట్టరి. రాక్షసియ హాగే అవళోబ్బళే ఎల్లవ
న్ను మోదబిడుత్తళే.

జనా—మిరాబాయియ మనయల్లి మృష్టాన్నవన్న తిన్నవ జ
మోలియూ నిన్న బణకలు ఆంబోడేగ బాయిబిట్టు కాది
రువళే ? నిను హేదరబేడ. నాను అవళన్న కరయ్యుదొల్లి.
(ఇట్టరూ హోగిగవరు).

(తేరయూ ఏళువుదు అథవా బిళువుదు).

శి నే రంగ.

(మేనాడద పథదల్లి ఆమేలలియు హాకుత్తు ప్రవేశింపవలెను.
శి నల్లి పుష్ప పాత్రయన్ను హిడిదిరువలెను).

ఆమేలలి— రాగ శంకరాభరణ. తాళ ఏక.

(ప) పండితనాదరేను బండిసబల్లనే ఎన్ను ||

(ఆ) నారియ నాలిగయ విగారువ జనరను

యారను కాణేను ధారిణియోళు నాం ||

ఆంపే—(ఎదురుకడయింద ప్రవేశింపవలెను).

ఆమేలలి—సఖి ఆంపా! ఇదేను బట్టలో బరుత్తిరువే? దేవియ
రల్లి ?

ఆంపే—ఆమేలలి! దేవియరు గోలవధనధారియ మందిరదల్లి
ధ్యానారూఢురಾಗಿ శుశ్రీతురువరు !

ఆమేలలి—అవరూట్టరన్నే ఏతక్కే బిట్టుబందే ?

ఆంపే—ధ్యానదల్లి తావు శుశ్రీతమేలే ఎప్పుడూ హొత్తిగే బహిరూఢ
బరగువరూ తిళియలగుచుదిల్లనాగి, తావ్రూట్టరే మంది
రదల్లిరలుట్టవరందూ, యావ భయక్కా కారణవిల్లవేందూ,
ఆదుదరింద నాను మనగే హోలగబడుదేందూ, దేవియ
రు ధ్యానక్కే శూరువుదక్కే మోదలే జేళిద్దరు. ఆదరూ
నాను ఆల్లె ఇద్దేను. ధ్యానక్కే శుశ్రీత దేవియరు ఎప్పు
డూ హొత్తాదరూ ఏళిల్లనాగి, ఏళువప్పరూళగే దేవియరిగే
ఁపజూరవస్తుగళన్ను సిద్ధపడిసి బరూణవేందు హోర
టేను.

ఆమేలలి—ఇషు, ధ్యానక్కే కారణవేను ?

ఆంపే—యాశోధర పండితనోడనే వివాద మూడబేళేకేందు బేళగ్గ
నినూ హోరటుహోదేయప్ప. ఆమేలలి దేవియరు బహళ

ದಿವಸಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಂಧದ ಮರದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಗೋವರ್ಧನಧಾರಿಯ ವಿಗ್ರಹವು ಸ್ವಸ್ಥಾನದಿಂದ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಕೆಳಗೆಬಿದ್ದು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಅದರಿಂದ ದೇವಿಯರು ಬಿನ್ನರಾಗಿ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಹೋದರು.

ಚಮೇಲಿ—ಮರದ ವಿಗ್ರಹವು ಬಡೆದು ಹೋದಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ಬಿನ್ನರಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ?

ಚಂಬೆ—ನೀನು ಹೊಸದಾಗಿ ದೇವಿಯರ ಪೋಷ್ಯವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವಳಾದುದರಿಂದ ವಿಚಾರವು ತಿಳಿಯದು. ದೇವಿಯರ ಬಿನ್ನತೆಗೆ ಕಾರಣವುಂಟು. ದೇವಿಯರು ಎಂಟು ವರ್ಷದ ಮಗುವಾಗಿ ತಂದೆಯ ಮನೆಮಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಒಂದು ದಿನ ಅಶರ್ವಾರ್ಯವಾಗಿ ಸಾಧುವೊಬ್ಬನು ಬಂದನಂತೆ. ದೇವಿಯರ ತಂದೆಯಿಂದ ಸರ್ವ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸುಸುಪ್ತವಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿ ಬಿಡುತುತ್ಕಲಿದ್ದ ದೇವಿಯರನ್ನು ನೋಡಿ ತನ್ನ ಜೋಳಿಗಯಿಂದ ಈ ಗೋವರ್ಧನಧಾರಿಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಇದನ್ನು ಸರ್ವದಾ ನಿರ್ಮಲಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರೆ ದೇವಿಯರಿಗೆ ಸರ್ವಕ್ಷೇಮವುಂಟಾಗುವುದೆಂದೂ, ವಿಗ್ರಹವು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಾದರೂ ಭಿನ್ನವಾದದ್ದೇ ಆದರೆ ದೇವಿಯರಿಗೆ ದುಃಖವುಂಟಾಗುವುದೆಂದೂ, ಹೇಳಿ ಆಶೀರ್ವಾದ ಮಾಡಿ ಹೊರಟು ಹೋದನಂತೆ. ಅದಿನಿಂದ ದೇವಿಯರು ಎಡೆಬಿಡದೆ ಗೋವರ್ಧನಧಾರಿಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಈಗ ವಿಗ್ರಹವು ಮುರಿದುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಪ್ರೀತುಭಕ್ತಿಗೆ ವಿಘಾತವೂ, ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೂ ಆಯಿತೆಂದು ಬಿನ್ನರಾಗಿ ದೇವಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಹೋದರು.

ಚಮೇಲಿ—ಸರಿಹೋಯಿತು. ವಿವಾದದಲ್ಲಿ ಯಶೋಧರಪಂಡಿತನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಮರಳಿ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದೆನು. ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಕಾದಿದ್ದೆನು. ನೀವು ಬರಲಿಲ್ಲವಾಗಿ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಹೊರಟೆನು. ಅಷ್ಟು ದೂರ ಬರುವವಳು

ಮದರಿಂದ ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ಬರೋಣವೆಂದು ಈ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಬೆನು. (ಪುಷ್ಪಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಅದು ಕೈತಪ್ಪಿ ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದು ಪುಷ್ಪಗಳು ಚಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುವು).

ಚಂಪೆ—ಇವೊಂಥ ದಶಕುಸುಮಾಯಿತು. ನಿಮಗುವುಮೋ ಆ ಗೋವರ್ಧನಧಾರಿಯೋ ಬಲ್ಲನು.

ಚಮೇಲಿ—ದೇವರಿಂದ ತಂದ ಈ ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಮಾಗಣ್ಣರು ಸುಳುವಾರು ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣ. ನಡೆನೆಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ದೇವರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಆಯೋಗ್ಯವು. (ಇಬ್ಬರೂ ಆರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು).

(ಸಾಸು ಬೆ ಸ್ವಾಮಿಗಳಿಂದ ಅಹ'ಬರ' ಮತ್ತು ತಾಕ್'ಪೀ' ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು).

ತಾಕ್—ಸಹೋದರ, ಈ ನಾವುರಾದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳವು ಅಪರಿಚಿತ, ಶತ್ರುಮಯ ಜೋಡ? ಹುತುಗನು ಹೇಳಿದ ದೇವಾಲಯವು ಎಲ್ಲಿರುವುದೋ ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುವ ಬಗೆ ಬೇಕೆ? ಅನನು ಸಮ್ಮತಿಯಲ್ಲಿಂದರೆ ಚಂಪೆಗಿತ್ತು.

ಅಹ'—ಹುತುಗನು ಹೇಳಿದ್ದ ಹುರುಕುಗಳಿಂದ ದೇವಾಲಯವು ಇಲ್ಲೇ ಸಂಭವವಲ್ಲವೆಲ್ಲ ಇರಬೇಕೆಂದು ತೋರುತ್ತೆ. ಸುಮ್ಮನಿರು. ಈ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೇ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ. (ಮುಂದೆ ಬಂದು) ಸಹೋದರಿಯರೇ, ಗೋವರ್ಧನಧಾರಿಯು ಮಂದಿರವು ಎಲ್ಲಿದೆ? ನಾವು ದೇವರ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಚಂಪೆ—ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ನೀವು ಹೊಸ ಜನರೆಂದು ತೋರುತ್ತೆ?

ಅಹ'—ನಿಜ.

ಚಂಪೆ.—ಅದೋ, ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಪಟವೃಕ್ಷದ ಸವಿಗಸದಲ್ಲಿಯೇ ದೇವಾಲಯವಿದೆ.

ಅಕ್.—ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಈಗ ನಾವು ಹೋಗಬಹುದೇ ?

ಚಂಪೆ.—ಹೋಗಬಹುದು. ಆದರೆ—

ಅಕ್.—ಸಂಶಯವೇನು ?

ಚಂಪೆ.—ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ದೇವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಮಾಹಾರಾಣಿ ಮೀರಾಬಾಯಿಯವರು ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವರು.

ಅಕ್.—ಮೀರಾಬಾಯಿ ಸಾಧುನಿಗೆ ಸಾಧುಗಳಾದ ನಾವು ಪುತ್ರರಂತಾದುದರಿಂದ ಅವರ ದರ್ಶನವು ಅಲಭ್ಯವಲ್ಲ. ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವರದರ್ಶನವೂ, ಮಾತೆಯವರ ದರ್ಶನವೂ ನಮಗೆ ಸಂಭವಿಸಬೇಕಾದರೆ ನಾವು ಸುಕೃತಿಕಾಲಿಗಳೇ ಸರಿ. ನಿಮಗೆ ನಮ್ಮ ಧನ್ಯವಾದಗಳಿರಲಿ ಹೋಗುವೆವು. (ಹೋಗುವರು).

ಚಂಪೆ.—ಸಖಿ, ದೇವಿಯರು ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಬಹಿರ್ಮುಖವಾಗುವಷ್ಟರೊಳಗೆ ಅವರ ಉಪಚಾರ ಸಾಮಗ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಬರೋಣ ಬಾ. (ಹೋಗುವರು).

ತೆರೆಯು ಏಳುವುದು.

೪ ನೇ ರಂಗ.

(ಗೋಪಧನಧಾರಿಯು ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಮುಂದೆ ಮೀರಾಬಾಯಿಯು ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತಿರುವಳು. ಭಿಕಾರಿಯು ಹುಡುಗನೊಬ್ಬನು ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಧನಿದ್ರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವನು. ದೀವಿಗೆಯು ಉರಿಯುತ್ತಿರುವುದು).

ವಿಾರಾ— ರಾಗ ಜುಂಜೋಟ. ತಾಳ ಛಾಪು.

(ಫ) ನಾಥಹರೆ ಜಗನ್ನಾಥಹರೆ | ಪಾಹಿನುಕುಂದ ಗಿರಿಧರಿ ||

(ಅ) ಕನಾಲಾನಾಥ ಕಮಲಭವತಃತ ನಿಗನಾಳಿಸಂಸ್ತುತ ಅನುರಾ
ದಿ ಸೇವಿತ ||

ದೇವ, ನಿನ್ನ ದಯಾರಸ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ತೋರಿದಂತೆ
ಮಾಡುವೆ. ನನ್ನಿಂದೇನಾಗಬಲ್ಲದು.

(ನುರೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧುನೇಷದಿಂದ ಅಕ್ಕರ್ ಮತ್ತು ತಾಸೇ ಪ್ರವೇ
ಶಿಸುವರು).

(ಚ) ಸೃಷ್ಟಿಸ್ಥಿತಿಲಯ ನಿಯಾನುಕ ಪಾಹಿಪರಾತ್ಪರ ಮುಕ್ತಿಪ್ರ
ದಾಯಕ ದೇಹಿತವದಾಸ್ಯಂ ||

(ದೇವರಿಗೆ ಪ್ರಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡಿ ವಿಾರಾಬಾಯಿಯು ಮುದೆ
ಬರುವಳು. ಅಕ್ಕರ್ ಮತ್ತು ತಾಸೇ ಆಕೆಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವರು).

ವಿಾರಾ—ಅನ್ಯಾ, ಈ ಪ್ರಣಾಮಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವು ಈ ದೀನಾತ್ಮವಲ್ಲ.

ಅಕ್—ಈ ದೀನಾತ್ಮನ ಬಂದು ದಿವ್ಯಕೀರ್ತನೆ ನಿಂದ ನಮಗೆ ಪರಮಾ
ತ್ಮನ ಪಾದಾರವಿಂದವು ಗೋಚರವಾಯಿತು.

ವಿಾರಾ—ಸಂತೋಷ. ಅಕ್ಕರನಂತಹ ಭಾನುಂತಲಾಧಿಪತಿಗಳೂ ಕಂ
ಡು ಅರಿಯದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ನಿಮಗೀ
ಯಾಲಿ.

ಅಕ್—ಮಹಮದೀಯನಿಗೆ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ.

ವಿಾರಾ—ಹಾಗಲ್ಲ. ದೇವರ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಸಾವಿರಾರು ಮಾರ್ಗವುಂಟು.

ರಾಗ—ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ ಮಧ್ಯಮಾಸತಿ. ತಾಳ—ಚ ಏಕ.

(ಫ) ಸಾವಿರಮಾರ್ಗವಿಹುದೈ ಗಿರಿಧರನನರಿತನಗೆ ||

(ಅ) ಮತಜೇಧರಹಿತನ ನತಜನಶುಭಕರನ ಪಾದಾಬುಜಕೆ
ತನುಮನಧನದ ಭ್ರಮೆಯನುಳಿದ ಸಾಧಾಜನಕೆ ||

ಅಕ್—ಅಕ್ಕರನಿಗೆ ಇದು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವು ?

ವಿಾರಾ—ದೃಶ್ಯಪದವಿಯು ಅದೃಶ್ಯವಾಗಿ, ಅದೃಶ್ಯಪದವಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಮಾಡುವದರಿಂದ.

ಅಕ್—ಕಷ್ಟವು, ಕಷ್ಟವು.

ವಿಾರಾ—ಪರಕೀಯನಿಗಾಗಿ ನೀನು ಪಡೆವ ಈ ವ್ಯಸನವೇ ನಿನಗೆ ದಾರಿ ಗೊಡುವುದು.

ತಾ—ಈತನು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬಬ್ಬ ರಾಜನು.

ವಿಾರಾ—ನಾನೆಲ್ಲರೂ ಬಾದಾನೊಂದು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ರಾಜನೋ ರಾಣಿಯೋ ಆಗಿಯೇ ಇರುವೆವು. ಆದೊಂದು ಬಿಡಲು ಕಷ್ಟವಾದ ದುರಭ್ಯಾಸವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಶಕ್ತಿಯೇ ದಾರ್ಪಣ್ಯವು. ಸಂಪದವೇ ದಾರಿದ್ರ್ಯವು.

ತಾ—ಮಹಾರಾಣಿಯವರು ಇವ್ರಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ.

ವಿಾರಾ—ಹಾಗೆ ಕರೆಯಕೂಡದು. ಇಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾನರು. ಇಲ್ಲಿ ಮಹಾರಾಣಿ, ರಾಣಿ ಎಂದು ಮುಂತಾದ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲ. ರಾಜಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಆಳಿದರೂ ಈ ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ನಾನೊಬ್ಬ ಊಳಿಗವನ್ನು ಮಾತುವ ದಾಸಿಯು. ಯಾರು ಈ ಗೋಚರರ್ಥನಧಾರಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಲ ನಿಷ್ಕಲಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾತುವರೋ ಅವರಿಗೆ ಫಲವಿದ್ದೇ ಇರುವುದು.

ಅಕ್—ವೃತ್ತಿಕೆಯ ಸಂಬಂಧವಾದ ಸಿಂಹಾಸನಾಧಿಪತಿಗಳಿಗೆ ಇದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ್ದು.

ವಿಾರಾ—ನಿನ್ನ ಪೂರ್ವಜತ್ವದ ವಾಸನೆಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಸುವದು.

ಅಕ್—ನಿಮ್ಮ ಮಾತನ್ನೆ ಪುನಃ ಉಚ್ಚರಿಸಿದೆನು. ಕೇನಲ ವ್ಯಾಸವರಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಒಂದು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ ನೀವು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರು

ವಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿಯು ಜಗನ್ಮಯವಾಯಿತು. ನನ್ನ ಅಪ್ಪನ ನೆರವೇರುವ ಹಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಭೂಮಂಡಲದ ಏಕಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯ ವನ್ನೇ ನಿಮ್ಮ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೆನು.

ವಿಾರಾ—ನನಗದು ಅನವಶ್ಯವು.

ಅಕ್—ನೀವೇ ಧನ್ಯರು, ನೀವೇ ಮಾನ್ಯರು, ನಿಮ್ಮ ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯು ನಮ್ಮನ್ನು ಪುನೀತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು. ನಮ್ಮ ಅಭಿಷ್ಠವು ಅಲಭ್ಯವಾದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಕೃತೋಚಿತವಾಗಿ ನಮಗೆ ತೋರುವ ಈ ಅಲ್ಪವನ್ನು ನಮಗೋಸ್ಕರವಾಗಿ ಈ ಮುರಳಿಧರನಿಗೆ ನೀವೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು.

ವಿಾರಾ—ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟರೆ ಅಲ್ಪವನ್ನಾದರೂ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು. ಸರ್ವಸ್ವವೂ ಅವನದಾಗಿರುವಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದೇನು, ಚಿಕ್ಕದೇನು, ಎಲ್ಲವೂ ಅವನಿಗೆ ಸಮವು; ಭಕ್ತಿಯೇ ಮುಖ್ಯವು.

ತಾ—ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಪುಷ್ಪಹಾರವನ್ನು ಆತನಿಗಾಗಿ ನೀವು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಪುಷ್ಪವು ಅವನದೇ.

ಅಕ್—ಹಾಗಾದರೆ ಈ ತುಲಸೀ ಹಾರವನ್ನು ಆತನಿಗಾಗಿ ನೀವು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ತುಲಸಿಯು ಅವನದೇ.

(ವಿಾರಾವು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಕೊಂಡೇ ಕೈನೀಡುವಳು. ಅಕ್ಷರನು ರತ್ನಹಾರವನ್ನೂ ತಾಸೇಗೆ ಪುಷ್ಪಹಾರವನ್ನೂ ಹಾಕುವರು. ಹಾಗೆಯೇ ವಿಾರಾ ಹಿಂತಿರುಗುವಳು. ತಾಸೇಗೆ ಸನ್ನೆ ಮಾಡಿ ಅಕ್ಷರನು ಕರೆದು ಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು).

ವಿಾರಾ— ರಾಗ—ಅಸಾವೇರಿ. ತಾಳ—ರೂಪಕ.

ಸ್ವೀಕರಿಸೈ ಕರುಣಾಳು ಮಂದರಧಾರಿ || ಪ ||

ಅವ್ಯಾಜ ಕರುಣಾಮೂರ್ತಿ | ನಿನ್ನಯ ಚರಣದಲಿ | ಪ್ರೇಮದಿ
ಅರ್ಪಿಸಿದ | ಉಪಾಯನವೀಗ ||

(ಕಣ್ಣೆರೆದು ನೋಡಿ) ಆಶ್ಚರ್ಯವು, ಆಶ್ಚರ್ಯವು! ಸಾಧುಸಹೋದರರೆ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರೇಮ ಭಕ್ತಿಗೆ ಪುರಸ್ಕಾರವನ್ನು ನೋಡಿ ? ನಿಮ್ಮ ತುಲಸೀ ಮಾಲೆಯು ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ನವರತ್ನಮಾಲಿಕೆಯಾಗಿ ಮಾತಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. (ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ) ಆ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಯದ ಭಕ್ತರು ಹೊರಬೇಡಿ ಹೋದರು. (ಹಾರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ) ಗೋವರ್ಧನಧಾರಿಯ ಭಕ್ತಪರಾಧೀನತೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟೊಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವು ? ಅವನಿಗಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಹಾರವನ್ನು ಅವನಿಗೆಯೇ ಸಮರ್ಪಿಸುವೆನು.

(ಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ದೇವರ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಳು).

ತೆರೆಯು ಬೀಳುವುದು.

೫ ನೇ ರಂಗ.

(ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಮಡಿಯುಟ್ಟ ಜನಾರ್ದನ ಕಂಠಿಯು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು).

ಜನಾ—ಕಳ್ಳೆಯ ಮಹಾತ್ಮ ಎಂಥಾದ್ದು ಎನ್ನುತ್ತೀರಿ. ತಿಂದು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಒಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನವಾಗಬೇಕು. ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರವೋ ? ಮಹವೈರಿ, ಮಹಮ್ಮೇರಿ. ಇಂಥಾ ಕಡ್ಲೆಯನ್ನು ಇಂಥಾ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರದ ಬಾಂಡ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಹುರಿದರೆ ಅದರ ಮಹತ್ವ ಹೇಗಾಗುತ್ತಿಯೋ ? ಕಡ್ಲೆ ಎನ್ನುವದು ಹೀಗೇತಕ್ಕೆ ಉಬ್ಬರದಿಂದ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಾ ಇದೆಯೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಕುಳಿತ, ತಿಳಿಯಿತು ಏನು ಅನ್ನುತ್ತೀರೋ ? (ಬೆಟ್ಟು ಮಡಿಸುವನು) ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳಿನೊಳಗೆ ಹುರಿದ ಕಳ್ಳೇಬೇಳೆ; ಶ್ರೀರಾಮ ನವಮಿಯಲ್ಲಿ ನೆನೆಪಾಕಿದ ಕಳ್ಳೇಬೇಳೆ, ಗಣೇಶನ ಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳೆಹುಟ್ಟು, ನವರಾತ್ರಿ ಪಾಡ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳೆ ಬಬ್ಬಟ್ಟು, ಕಾರ್ತಿಕ ಮಾಸದ ಅನೇಹಬ್ಬದಲ್ಲಿ ನೆನಸಿದ ದುಂಡುಕಳ್ಳೆ, ಹೀಗೆ ಹಬ್ಬಗಳಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನೇ ದೇವರಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾರಲ್ಲ, ಆದ್ದರಿಂದ ತಾನೇ

ಸರೋತ್ತಮನು ಎಂದೂ, ಮತ್ತು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಬಗ್ಗ ರಣೆಯಲ್ಲಿ ತಾಸಿರುವದರಿಂದ ನಿತ್ಯನು ಅಂತರ್ಯಮಿಯು ಎಂದೂ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಕಳ್ಳೆಯು ಬಿರಿಯುತ್ತಲಿದೆ. ಇಂತಹ ಕಡ್ಲೆಯನ್ನು ಆಂಬೊಡೆ ಮಾಡಿ ತಿಂದರೆ ಏನಾಗುತ್ತಯೋ ?

ಧೊಂಡು—(ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) ಗಾಳಿಗೆ ಬಾಯಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿರುವಿರಲ್ಲಾ. ಆಂಬೊಡೆ ನಿಮಗೆ ಬೇಡವೋ ?

ಜನಾ—ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕಾದಿದ್ದೇನೆ. ಬೇಗತಕ್ಕೊಂಡು ಬಾ ?

ಧೊಂಡು—(ಬಳಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದು ಕುಕ್ಕೆಯನ್ನು ಕಂಕುಳಲ್ಲಿರಿಕೆ ಕೊಂಡು, ಬಂದು ನೀಡ ಆಂಬೊಡೆಯೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) ಇದೋ ಆಂಬೊಡೆ ?

ಜನಾ—ಧೊಂಡು, ಎರಡು ಸೇರು ಕಡ್ಲೆಬೇಳೆ, ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಲವಾಜಮೆ ಸಹಾ ತಂದುಕೊಟ್ಟೆನು. ಅಷ್ಟಕ್ಕೂ ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದು ಕುಕ್ಕೆ ಆಂಬೊಡೆಯಾಗಬೇಕು. ಅಂಥಾದ್ದರಲ್ಲಿ ನೀನು ಬಂದು ಕುಕ್ಕೆಯನ್ನು ಬಂದಾಂಬೊಡೆಯನು ತಂದಿರುವೆಯಲ್ಲ. ಏನು ಸಂಗತಿ, ಧೊಂಡು ?

ಧೊಂಡು—ಸಂಗತಿ ಇನ್ನೇನಿದೆ, ಆಂಬೊಡೆ ಮಾಡುತ್ತಾ ಕುಳಿತೆ. ಹಾಗೆಯೇ ರುಚಿ ನೋಡೋಣವೆಂದು ತಿನ್ನಲು ಸಕ್ರಮಿಸಿದೆ. ಹೊಸ ಆಂಬೊಡೆಯು ಸಿದ್ಧವಾಗುವವ್ಯರಲ್ಲಿ ಹಳೆಯ ಆಂಬೊಡೆಯು ಬಂದಾಗುತ್ತಲೊಂದು ಮಗಿದು ಹೋಗುತ್ತ ಬಿಂತು ನನಗಿದು ತಿಳಿಯುವ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಾಂಟ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಬಂದಾಂಬೊಡೆ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿತ್ತು. ಪಾಪ, ದುಡಿದು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವವರು ನೀವು, ಇದಾದರೂ ಇರಲೆಂದು ಯೋಚಿಸುವವ್ಯರಲ್ಲಿ ಈ ಆಂಬೊಡೆಯು ಕರಗಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ನಾನು ಪದಾರ್ಥ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೆಂದದ್ದೆ ನಿಮಗೆ ಸರಿಯಾಯಿತೆಂದು ತೆಗೆದಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಆಂಬೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳವಾಗಿ ಆತೆ ಪಡುತ್ತಿದ್ದಿರಿ. ಬೇಗ ತಿನ್ನಿ ಅಂದ್ರೆ.

ಜನಾ—ಇದನ್ನು ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ನನಗಾಗುವುದೇ ? ಧೊಂಡು, ಅಷ್ಟೊಂದು
ಅಂಜಿಡೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ತಿಂದೆಯೆ ?

ಧೊಂಡು—ಅದೇನು ಸಾಂಬ್ರಾಜ್ಜ. ಹೀಗೆ ಮುರಿದೆ, ಹಾಗೆತಿದೆ. (ತಿಂ
ದುಬಿಡುವಳು).

ಜನಾ—ಅಯ್ಯೋ ಅಯ್ಯೋ, ಎಲ್ಲಾ ಗಾಳಿಯನ್ನೂ ನೀನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು
ಬಿಟ್ಟು ನನ್ನನ್ನು ಗಾಳಿಗೆ ಬಾಯಿಬಿಡುವಹಾಗೆ ಮಾಡಿದೆಯೇ ?
(ಚಮೇಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಳು).

ಜನಾ—ಚಮೇಲಿ ಇದೇನು ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದು ? (ಧೊಂಡುವನ್ನು
ನೋಡುತ್ತ) ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕರೆಯಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ?

ಚಮೇಲಿ—ಯಶೋಧರ ಪಂಡಿತನಿಗೆ ಬಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಹೇಳುವದ
ಕ್ಕೆ ಬಂದೆನು. ಹಾಗೆಯೇ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗೋ
ಣವೆಂದು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆನು.

ಜನಾ—ಬಳಗೆ ಬಾ. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಹೋಗುವೆ
ಯಂತೆ.

ಚಮೇಲಿ—ಅವನಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕು ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ಅತ್ತೆಯು ಬರಿ
ಕುಕ್ಕೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಿನಗೆ
ವಾಸನೆಯೊಂದೇ ಲಭ್ಯವೆಂದು ತೋರುತ್ತೆ ಮಾವ, ಹೋಗಿ
ಬಿಟ್ಟು ಬರುತ್ತೇನೆ. (ಹೋಗುವಳು).

ಜನಾ—ಧೊಂಡು, ನಮ್ಮ ಚಮೇಲಿ ಎಂತಹ ಜಾಣೆ ನೋಡಿದೆಯಾ ?
ಬರೀ ಕುಕ್ಕೆಯಿಂದಲೂ ಅಂಜಿಡೆ ವಾಸನೆಯಿಂದಲೂ ನಿನ್ನೊಳ
ಗಡಗಿರುವ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಕಾಡು ಹಿಡಿದಳಲ್ಲ ?

ಧೊಂಡು—ಅದುಹೋಗಲಿ ಅಂದ್ರೆ. ಅವಳು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವಳಲ್ಲ
ಅಂಥ ಶೀರೆ ನನಗೊಂದು ನೀವು ತಂದುಕೊಡಬಾರದೆ ?

ಜನಾ—ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಂಥಾ ಶೀರೆ ನೇಯುವುದೇ ಹದಿನಾರು ಮಳ. ನಿನ
ಗೊಂದು ತಂದುಕೊಡುತ್ತೇನೆ, ಹೊಸಮಗ್ಗ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಿ. (ಹೋ
ಗುವನು).

ಘೊಂಡು—ರೂಪವತಿಯರನ್ನು ಕಂಡರೆ ನನಗಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ
ಜಾಲೆಯರು. (ಹೋಗುವಳು).

(ತೆರೆಯು ಏಳುವುದು ಅಥವಾ ಬೀಳುವುದು).

೬ ನೇ ರಂಗ.

(ಮೇವಾಡದಲ್ಲಿ ರಾಜಗೃಹಸ್ತದೇಶದಲ್ಲಿ ಕುಂಭರಾಣನು ಚಿಂತಿಸು
ತ್ತ ಪ್ರೀತಿಸುವನು).

ಕುಂಭ—

ಕಂದ || ಕೀಲಾಲಧಿಯಿಂದೆ ಜನಿಸಿ |

ಕಾಲಾಂತಕನೊಳಗಡಂಗಿದಾ ಘೋರವಿಷಂ ||

ಹಾಲಾಹಲಮೆಲ್ಲವಸುಡು |

ವೋಲೀಶಂಕೆಭರದಿಂದೆ ಸುಡುತಿಹುದೆನ್ನಂ || .

ಶಂಕೆಯು ಭೀಕರವು. ಪ್ರೀತಿಯು ತರಂಗವು ನನ್ನ ಹೃದಯಸಾಗರ
ದಲ್ಲಿ ಡೋಲಾಯನ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದ ಬಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಆ ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಗೆ
ಪಾತ್ರಳಾದ ಮಿರಾಂವು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಜೀವವು ನಿಲ್ಲುವದಿಲ್ಲ
ವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೆನು ಅವಳಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಅಪೂರ್ವಭೋಗವನ್ನೂ
ಅನುಭವಿಸುವದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಬಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಇದ್ದರೆ ವರ್ಷ
ವೊಂದು ನಿಮಿಷವಾಗಿ ಕಳೆಯುತ್ತಲಿತ್ತು. ಆ ನಿರ್ಮಲ ಸ್ವರ್ಗಸಮಸು
ಖಾನುಭವಕ್ಕೆ ಈ ಆಯುರ್ವರಿಮಿತಿಯು ತೀರ ಸಾಲದೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೆನು.
ಈಗದೆಲ್ಲಿಹೋಯಿತು ?

ಶಂಕೆಯು ಭೀಕರವು. ಆ ಅನಂತ ಪ್ರೇಮಸಾಗರವು ಈ ನಿಷ್ಕುರ
ಶಂಕೆಯೆಂಬ ಬಡಬಾನಲದಿಂದ ಕೂಡಿಸಿ ಹೋಯಿತೇಕೆ ? ಆ ಪ್ರೇಮ
ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಆನಂದದಿಂದ ನಲಿದಾಡುತ್ತಲಿದ್ದ ನನ್ನ ಜೀವವು ಏನು ಬಡದು
ಹೋಯಿತೇಕೆ ? ಇದು ಅವಳ ರೂಪದ ಪ್ರಭಾವವೋ ? ಅಥವಾ ಇದು
ಅವಳ ಉಜ್ವಲ ಕೀರ್ತಿಯ ಪ್ರಭಾವವೋ ?

ಶಂಕೆಯು ಭೀಕರವು. ಅಕ್ಕರನು ಅವಳ ಉಭಯ ಮಹಿಮಾತಿಶಯಗಳಿಂದ ಮರುಳಾಗಿರುವನಂತೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಅವನು ರಾಜಪುತಾಣದ ಮೇಲೆ ಯುದ್ಧೋನ್ಮತ್ತನಾಗಿ ಬಂದಿರುವನು. ಇವನನ್ನು ಸಂಪದ ಕಾಮಿಯು, ಸ್ತ್ರೀಕಾಮಿಯು, ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡಬೇಡೆಂದು ಹೇಳುವನು. ಐಹಮತ್ಯವಿಲ್ಲದಾದರಿದಲೂ, ಕುಸ್ತಿ ಹೃದಯರಾದದರಿಂದಲೂ ರಾಜಪುತಾನದ ಚಿಕ್ಕ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು ಅವನಿಗೆ ಕೈವಶವಾದವೂ ತನ್ನ ಈ ಮೇವಾಡವು ಅವನಿಗೆ ದಕ್ಕುವುದೇ? ಅದಿರಲಿ, ಮಿರಾವು ಯಾರಿಗಾಗಿ ಹಗಲಿರುಳೆನ್ನದೆ ಏಕಾಂತವಾಗಿ ಕಂತಪುರದಲ್ಲಿ ದೀನಾಲಾಪಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಳು? ಕೇಳಿದರೆ ಪ್ರಭಾವಿಗೆನ್ನುವಳು. ಅಪೋರಾತ್ರಿಯೆನ್ನದೆ ಗೋವರ್ಧನಧಾರಿಯು ಮಂದಿರಕ್ಕೆಂದು ಹೋಗುವಳು. ಸಾಧುಸಜ್ಜನ ಸಂಗಮದೂ ದೇವದೂತರೆಂದೂ ಭಿಕಾರಿಗಳೊಡನೆ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಕಲಿತು ಮಾತನಾಡುವಳು. ಯಾರು ಬಲ್ಲರು? ಅವರು ಸಾಧುಗಳೋ, ಸಾಧುವೇಷಧಾರಿಗಳೋ? ದೇವದೂತರೋ, ರಾಜದೂತರೋ? ಯಾರು ಹೇಳಬಲ್ಲರು? ಶಂಕೆಯು ಅತಿಭೀಕರವು.

(ಭಿಕಾರಿಯ ಹುಡುಗನು ನೋಟದಲ್ಲಿ ರತ್ನಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ರಾಜನನ್ನು ನೋಡಿ ಭಯದಿಂದ ಕೂಡಿದಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ).

ಕುಂಭ—ನೀನಾರು ?

ಭಿಕಾ—ನಾನೊಬ್ಬ ಭಿಕಾರಿಯು.

ಕುಂಭ—ಅದು ಸ್ವಪ್ನವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ನೀನಲ್ಲಿಗೇಕೆ ಬಂದೆ ? (ಭಿಕಾರಿಯು ಸುಮ್ಮನಿರಲು) ನಾನು ಹೇಳುವ ಮಾತು ನಿನಗೆ ಕೇಳಿಸಲಿಲ್ಲವೋ, ಬೇಗ ಹೇಳು ?

ಭಿಕಾ-ಮಹಾರಾಣಿಯವರನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಬಂದೆನು.

ಕುಂಭ—(ಸ್ವ) ಎಲ್ಲರೂ ಮಹಾರಾಣಿಯವರನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನೋಡುವವರೇ ?

(ಪ್ರ) ಏಕೆ ನೋಡಬೇಕು ?

ಹುಡುಗ—(ಸುಮ್ಮನಿರುವನು. ಮತ್ತು ಸೊಂಟದ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತೆಗೆಯುವನು).

ಕುಂಭ—ನಿನ್ನ ಸೊಂಟದಲ್ಲಿರುವುದೇನು ತಾ ? (ಹುಡುಗನು ಕೊಡುವನು). ನಿನಗಿದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಿತು ?

ಹುಡುಗ—ಹೃದಯವೇಕು. ಗೋವರ್ಧನಧಾರಿಯ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಪಾದದ ಮೇಲೆ ಈ ಹಾರವು ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಮಹಾರಾಣಿಯವರು ದೇವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಈ ಅಭರಣವು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಹಾಗೆ ಎಲ್ಲೋ ಅವರ ಕಂಠದಿಂದ ಜಾರಿ ಬಿದ್ದು ಹೋಗಿರಬೇಕು, ಮರಳಿ ಅವರಿಗೆ ಕೂಟ್ಟುಬಿಡೋಣವೆಂದೆ ಇದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಬಂದೆನು. ನಾನು ಅಲ್ಲೇ ಮಲಗಿದ್ದೆನು.

ಕುಂಭ—(ನೋಡುತ್ತ) ಇದು ಮಹಾರಾಣಿಯವರ ಹಾರವೆಂದು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಾದುದು ಹೇಗೆ ?

ಹುಡುಗ—ಅಮೌಲ್ಯವಾದ ಈ ರತ್ನಹಾರವು ರಾಜಾರ್ಹವಾದುದರಿಂದಲೂ, ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಣಿಯವರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಲಿದ್ದ ಮನುಷ್ಯರು ಸಾಧುಗಳಾದುದರಿಂದಲೂ ಇದು ಮಹಾರಾಣಿಯವರದೆ ಆಗಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸಿದೆನು.

ಕುಂಭ—ಅವರು ಮಹಾರಾಣಿಯವರೊಡನೆ ಏನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು ?

ಹುಡುಗ—ಅದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಅವರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಲಿದ್ದ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರವಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದೆನಾದುದರಿಂದ ನನ್ನ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಅವರದರಿಗೆ ಮಹಾರಾಣಿಯವರು ಒಂದು ಹಾಡನ್ನು ಹಾಡಿದುದು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಂಡಂತೆ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದೆ.

ನಾನು ಅರ್ಧ ಸಿಕ್ರಿಯಲ್ಲಿದ್ದುದರಿಂದ ಬಂದೆರೆಡು ಸಲ ಕಣ್ಣೆರೆದಾಗ
ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದೆನು.

ಕುಂಭ — ಆತರು ಸಂಭುಗಳೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳಬಲ್ಲೆ ?

ಹುಡುಗ — ಅವರ ವೇಷದಿಂದ. ಹಾಗೆಯೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಅವರು ಮಾಹಾ
ರಾಣಿಯವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಕೊಟ್ಟರು. ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಉಪಾ
ಯನವಿರಬೇಕು. ನನಗೆ ನಿದ್ರೆಯಿಂದ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಹೋಯಿ
ತು. ಪುನಃ ಕಣ್ಣೆರೆದಾಗ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಕುಂಭ — ಅವರನ್ನು ಹಿಂದೆಲ್ಲಾ ದರೂ ನೋಡಿಬಲ್ಲೆಯಾ ?

ಹುಡುಗ — ನಾನು ಕಾಣೆನು. ಈ ಊರಿನಲ್ಲಿಲ್ಲೂ ಎಂದೂ ನೋಡಿಲ್ಲ
ವಾಗಿ ಪರಸ್ಥಳದವರೆಂದೇ ಹೇಳಬೇಕು. ಮಂದಿರದ ದೀವಿಗೆಯಾ
ಬೆಳಕು ಆವರ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಅವರಲ್ಲೊಬ್ಬನು
ಕೃಶಾಂಗನಾಗಿದ್ದನು. ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ದೃಢಕಾಯನೂ ಕಾಳ್ಳ
ನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಮುಖವು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊಸದಾಗಿತ್ತು. ಮುಖದ
ಮೇಲೆ ಬಂದು ಕಪ್ಪುಮುಚ್ಚಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು.

ಕುಂ — ಹಾ! ನೀನು ಹೋಗು ಮಾಹಾರಾಣಿಯವರ ಕಂಠದಿಂದ ಬಿದ್ದ
ಈ ಹಾರವನ್ನು ನಾನೇ ಅವರಿಗೆ ಕೊಡುವೆನು. (ಹುಡುಗನು
ವಂದಿಸಿ ಹೋಗುವನು). ಭೀಕರಕಂಕಾಂಕುರಕ್ಕೆ ಇದೇ ವಿಷ
ಧೂವು — ಹೋಗಿ ವಿಷಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವೆನು (ಹೋ
ಗುವನು).

ತೆರೆಯು ಏಳುವುದು.

೭ ನೇ ರಂಗ.

(ವಿರಾಂತ್ಯಪುರ, ಆಸನಾಸೀನಳಾದ ವಿರಾಂತ್ಯ ಕೈನಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ
ಗೋಪರ್ಧನಧಾರಿಯ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತ
ಳಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಳು).

ವಿಾರಾ— ರಾಗ—ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ ತೋಡಿ. ತಾಳ—ಏಕ.

(ಪ) ಕೋಪವದೇಕೆ ದೇವ | ಮಹಾನುಭಾವ ||

(ಅ) ನೇಮವು ತಪ್ಪಿತೆ ಪ್ರೇಮವು ತಗ್ಗಿತೆ | ನೀನೆಯು ಇಲ್ಲದಾ
ಯ್ತು ಈ ದಾಸಿಯೊಳು ||

(ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಸ್ವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಟ್ಟು)

(ಜ) ದ್ರೋಹವಗೈದ ಕಾಗೆಯನೆ ಕಾದೆ | ಕಬರನ ಸಲಹಿದೆ ಈ
ದಾಸಿಯೊಳು ||

(ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಕುಂಭನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುವನು).

ವಿಾರಾ—ಹೇ ಪ್ರಭೋ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಐಕ್ಯವಾಯಿತು. ನಿನ್ನ ನಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆಯಲ್ಲದೆ ಈ ನಾಲಿಗೆಯು ಬೇರೊಂದನರಿಯದು. ನಿನ್ನ ಪಾದಸೇವೆಗಲ್ಲದೆ ಈ ಕರಗಳು ಅನ್ಯಥಾ ಉತ್ಸಾಹಪಡವು. ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯೊಂದನ್ನಲ್ಲದೆ ಈ ನೇತ್ರಗಳು ಮತ್ತಾವುದನ್ನೂ ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಡವು. ಪ್ರಭೋ, ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮವೇ ನನಗೆ ಸುಪದವು ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮವೇ ನನ್ನ ಜೀವವು. ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮವೇ ನನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವು. ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮಭಿಕ್ಷೆಯೊಂದಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇ ನನ್ನ ಯಾಚಿಸೆನು. ಪ್ರೇಮಭಿಕ್ಷೆಯೆಂದು ಧನಕನಕಾದಿ ಯಾವ ರಾಜಭೋಗವನ್ನೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸೆನು. ನಿನ್ನ ಪೂಜೆ, ನಿನ್ನ ಸ್ತೋತ್ರ, ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣೆ, ನಿನ್ನ ಪಾದಸೇವೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ನಿರ್ವಿಫಲವಾಗಿ ನಿರಂತರ ನಡೆ ಮುಂದುವರಿದು ಪಾಲಿಸು. ಅಯ್ಯೋ, ನೀನು ಈ ನಿಷ್ಪುರವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮನೋರಥವೆಂತು ಸಫಲವಾಗುವುದು ? ಪ್ರಭೋ, ಈ ವೇಷವು ನಿನಗೆ ಬಪ್ಪುವುದೆ ? ಅಥವಾ ಈ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರ ರೀತಿಗಳಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲೆಳಸುವೆಯೋ ? ನಿನಗೆ ಇದು ಲೀಲಾವಿನೋದವಾಗಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ದುಃಖಕರವು. ನಿನಗೆ ಈ ವ್ಯಸನವು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದ್ದಾದರೂ ನನಗೆ ಚರಸ್ಥಾಯಿಯಾದದ್ದು. ಪರಮದಯಾಳೋ, ಈ ದಾಸಿಗೆ ನಿನ್ನ ಪೂರ್ಣ ಮುಖಚಂದ್ರನ ದರ್ಶನವಿತ್ತು ನಿನ್ನ ವಿರ-

ಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರಿತಪ್ತನಾದ ಈ ಹೃದಯದ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮಾ
ಮೃತಧಾರೆಯನ್ನು ಕರೆಯದೆ ನನ್ನನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಯಾತನೆಗೀಡು
ಮಾಡಬಹುದೆ ?

ರಾಗ—ಕಾಪಿ. ತಾಳ—ಭಾಪು.

(ಪ) ಅಬಲೆಯ ನೋಯಿಪುದು ತರವೇ ಪ್ರಭೋ ||

(ಚ) ಕವಿರಾಜಸೇವಿತ, ಗಿರಿವನನಾಲಾಧರ, ಭುವನಾಕ್ರಾಂತವದ,
ದೀನಬಂಧೋ ||

ಕುಂಭ—(ಸ್ವಗತ) ಈ ಕುಲಕಳಂಕಿಯ ಪ್ರಾಣ ದವನ್ನು ಇನ್ನು ಕೇಳ
ಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. (ವಿರಾವಿನ ಸವಿಸಾಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು. ಅವನ
ತಟಿರಳಾಗಿರುವ ವಿರಾವು ಇವನನ್ನು ಕಾಣದೆ ಹಾಗೆಯೇ
ಸುಮ್ಮನಿರುವಳು). (ಪ್ರಕಾಶ). ವಿರಾ !

ವಿರಾ—(ಛಾಬರಿಯಿಂದೆದ್ದು) ಆರ್ಯಪುತ್ರನಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು. ಆರ್ಯ
ಪುತ್ರನ ಆಗಮನವನ್ನು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ
ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ಅನ್ಯಮನಸ್ಕಳಾಗಿದ್ದೆನು.

ಕುಂಭ—ಬಲ್ಲೆನು.

ವಿರಾ—ಆರ್ಯಪುತ್ರನ ಮುಖಮುದ್ರೆಯು ಇಷ್ಟು ಗಭೀರವಾಗುವುದ
ಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ? ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಭಯವಾಗುವುದು.

ಕುಂಭ—ಅಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಭಯವೇ ಫಲವು.

ವಿರಾ—(ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು) ನನಗೋಸ್ಕರವಾಗಿ ಯಾವ ಭಯವ
ನನ್ನಿ ಪಡೆನು ?

ಕುಂಭ—ಅದಿರಲಿ, ಈ ಹಾರವನ್ನು ಬಲ್ಲೆಯಾ ?

ವಿರಾ—(ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡದೆಯೇ) ನನಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು ?

ಕುಂಭ—ಸ್ವಲ್ಪ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡು ? ಇದು ಯಾರದು ?

ವಿರಾ—(ನೋಡಿ) ಸ್ವಾಮಿಯದು.

ಕುಂಭ—ಸ್ವಾಮಿ ! ನಿನ್ನ ವಿಲಾಸವು ಆ ಸ್ವಾಮಿಗೆಯೇ. ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಅಂತಃಪುರದಲ್ಲಿ ನೀನು ಮಾಡುವ ಸಲ್ಲಾಹಗಳು ಆ ಸ್ವಾಮಿಯೂ ಡನೆಯೇ. ನಿನಗೆ ನಿಜರೂಪದಲ್ಲೂ ಭದ್ರರೂಪದಲ್ಲೂ ಆನಂದವನ್ನು ಈಡುಗುವವನು ಆ ಸ್ವಾಮಿಯೇ. ನಿನ್ನ ಸೇವೆಗೆ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ಹಾರವನ್ನಿತ್ತವನೂ ಆ ನಿನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಯೇ. ಈ ಪರಕೀಯ ಸ್ವಾಮಿಯನವರಿಂದ ನಿಜವಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ನಿವಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟನು. ಮೇವಾಡದ ಶೈಲತಛತ್ರವು ಮಲಿನವಾಯಿತು.

ಮಿರಾ—ಆರೈಪುತ್ರ ಇದೇನು ಪ್ರಮಾದವು ?

ಕುಂಭ—ಪ್ರಮಾದವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು ? ಭೂಸಾಂಬ್ರಾಹ್ಮಣಸುಖಾನುಭವಕ್ಕೆ ಸ್ವಚ್ಛಕುಲ ಸಾಂಬ್ರಾಹ್ಮಣವೇ ತ್ರಾಣವು. ಸ್ವಚ್ಛವು ತುಚ್ಛವಾಗಿ ಮಾತಲ್ಪಟ್ಟ ಮೇಲೆ ಈ ಭೂಮಿಯು ಮೇಲೆ ಬಾಳುವುದಕ್ಕೆ ಉಳಿದಿರುವುದಾದರೂ ಏನು ? ನಿಜವನ್ನು ಹೇಳು, ಈ ಹಾರವನ್ನು ನಿನಗೆ ಕೊಟ್ಟವರು ಯಾರು ?

ಮಿರಾ—ಆರೈಪುತ್ರನಲ್ಲಿ ನಾನೆಂದಿಗೂ ಅನ್ಯತವನ್ನು ನುಡಿದವಳಲ್ಲ, ನಿಜವನ್ನೇ ಹೇಳುವೆನು. ಗೋವರ್ಧನಧಾರಿಯ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರು ಸಾಧುಗಳು ಬಂದಿದ್ದರು. ದೇವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಬಬ್ಬನು ಪೂಮಾಲೆಯನ್ನೂ ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ತುಳಸೀ ಸರವನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ನಾನು ಹಾಗೆಯೇ ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಭಕ್ತಪರಾಧೀನನಾದ ಗೋವರ್ಧನಧಾರಿಯು ಕರುಣಾಕಟಾಕ್ಷವೀಕ್ಷಣದಿಂದ ತುಳಸೀ ಮಾಲೆಯು ಈ ನವರತ್ನ ಮಾಲಿಕೆಯಾಗಿ ಮಾತಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ನಾನು ಈ ಅಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಆ ಸಾಧುಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಹಿಂತಿರುಗಿ ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಅವರು ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದರು.

ಕುಂಭ—ಇನ್ನೊಂದಾಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ನೀನು ಗಮನಿಸಲಿಲ್ಲವೇನೋ ? ತುಳಸೀ ಮಾಲೆಯು ರತ್ನಮಾಲಿಕೆಯಾದರೂ ಪುಷ್ಪಸರವು ಪುಷ್ಪಸರವಾಗಿಯೇ ನಿನ್ನ ಕೈಯ್ಯಿಟ್ಟಿಲ್ಲವೇ ?

ವಿಾರಾ—ನಿಜ. ಆದರೇನು ? ಪ್ರಮಾಣಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟವನ ಭಕ್ತಿಗಿಂತಲೂ ತುಳಸೀ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟವನ ಭಕ್ತಿಯು ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಗೋವರ್ಧನಧಾರಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ತೋರಿ ಆ ರೀತಿಯಾಗಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೇ ಇದೆ ?

ಕುಂಭ—ವಿಾರಾ, ನಾನೇನು ಅರಿತುದವನೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವಿಯಾ ? ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಹಾರವು ಕುಠವಾಡದ ಸಿಂಹೇಂದ್ರನುಲ್ಲದ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು. ಆ ವೀರ ರಜಪೂತನು ಮೃತನಾದ ಮೇಲೆ ಅವನ ಮಗನಾದ ನರೇಂದ್ರನು ಪಾರುಷ್ಪರಹಿತನಾದುದರಿಂದ ಮೊಗಲರಿಗೆ ಸಾಮಾಂತನಾಗಿ ಅಕ್ಬರನ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಈ ಹಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಇದುವರಿವಿಗೂ ಅಕ್ಬರನ ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ತಗಲಾಬಿದ್ದಿದ್ದ ಈ ಮಾಲಿಕೆಯು ಈಗ ನಿನಗೆ ಅವನಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ವಿಾರಾ—ಹೃದಿಸಬೇಕು, ಆರೈವು ತ್ತ.

ಕುಂಭ—ನಿಲ್ಲು. ನಿನ್ನ ವಿನಯವು ಬೇಕ. ನಿನೊಂದಿಗೆ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಸಲ್ಲಾಪಿಸಿದ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮಜ್ಜೆಯುಳ್ಳ ಕುಳ್ಳನ್ನು ಅಕ್ಬರನು. ನಿನೊಂದಲೆ ಅಲ್ಲವೆ ಆ ದುರಾತ್ಮನು ನನ್ನನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಾರದೆ ನನ್ನ ರಾಜ್ಯವಲ್ಲೇ, ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆಡೆಯಲ್ಲೇ, ನನ್ನ ಮುಖಕ್ಕೆ ಮಸಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿದನು. ಹಾ, ದುರ್ಭರವು ! ದುರ್ಭರವು !! ದುರ್ಭರವು !!!

ವಿಾರಾ—ಆರೈವು ತ್ತ !

ಕುಂಭ—ಸಾಕು. ಈ ಅಕಾರಕ್ಕೆ ಮರಣದಂಡನೆಯೇ ಶಿಕ್ಷೆಯು. ಅವ ಸಾನಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಜನನಿಗೆ ಹೆಂಗಸಿನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ನನ್ನ ಕೈಯ್ಯಾರ ತೆಗೆಯುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ವಾತುಕೊಟ್ಟಿರುವೆನಾದುದರಿಂದ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಹಸ್ತದಿಂದ ಮರಣವಿಲ್ಲವು. ನೀನು ಮಹಾರಾಣಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರಳಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೂ ನಿನಗೆ ಅಲ್ಪನಾದ ಪರಕೀಯನಿಂದ ಮರಣವಿಲ್ಲವು. ಆದರೆ—

ವಿಗಾರಾ—ಅರ್ಯಪುತ್ರನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನಾನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಳೆವಳು. ಆದರೆ ನನ್ನ ವಿಜ್ಞಾನವೆನೆಯನ್ನು ಲಾಲಿಸದೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದು ಧರ್ಮವೇ? ಹಿಂದೆ ಶ್ರೀ ನೀತಾ—

ಕುಂಭ—ನಿನ್ನಿಂದ ನನಗೆ ಧರ್ಮಬೋಧೆಯು ಬೇಡ. ಹಿಂದೆ ಶ್ರೀ ರಾಮ ಚಂದ್ರನು ಪವಿತ್ರಳೆಂದು ಅಳಿದಾಗ್ಯೂ ಲೋಕಾಪವಾದಕ್ಕೆ ಶಿರಬಾಗಿ ಶ್ರೀ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನೆಂಬುದು ತಿಳಿದೇ ಇದೆ. ಆಗಿನ ಕಥೆಯೇ ಬೇರೆ. ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಕುಂದನ್ನೇ ಹುಡುಕಿ ನೊತುವ ಲೋಕದ ಗೃಹ್ಯಪಥದಲ್ಲಿ ಮಣಿಹಾರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಯಾವ ಸಾರ್ವಭೌಮನೂ ಮಣಿಹಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಸುಂಕರಸ್ತೋಮೂ ಮೂರ್ತಿಭವಿಸಿರುವರು. ಇದರ ಫಲಿತಾಂಶವು ದುರ್ದಮನೀಯವಾದ ಸ್ವಚ್ಛಕುಲ ನಿರ್ಮೂಲವು. ವಿಗಾರಾ! ನೀನು ನಿರ್ದೋಷಿ ಸೂಗಿದ್ದರೂ ಸರಿಯೇ, ನನ್ನ ವಿಮರ್ಶೆಯು ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೂ ಸರಿಯೇ, ನನ್ನ ವಿಧಿಯು ತಪ್ಪಾದರೂ ಸರಿಯೇ, ನಾನು ಕೂಡುವ ಶಿಕ್ಷೆಯು ಕ್ರೂರವಾದರೂ ಸರಿಯೇ, ನೀನು ಸತೀಮಣಿಯೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನಿಶ್ಚಯವಾದರೆ, ನಿನಗೆ ಪತಿಯ ವಚನವು ಮೂಡಕೂಡದುದೆಂದು ತೋರುವುದಾದರೆ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ನೀನೇ ನೀಗಿ ನನ್ನ ಶಿಕ್ಷಾವಿಧಿಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸು.

ವಿಗಾರಾ—(ಕೈಮುಗಿದು ನಿಲ್ಲುವಳು).

ಕುಂಭ—ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರವನ್ನೀಯದೆ ಹೊರಟು ಹೋಗು. ನಿಲ್ಲಬೇಡ ?

ವಿಗಾರಾ—(ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಿರುವ ಹೋಗುವಳು).

ಕುಂಭ—(ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವಿಗಾರಾ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವನು).

ತರಯು ಬೀಳುವುದು.

೧ ನೇ ರಂಗ.

(ಯಶೋಧರಪಂಡಿತನು ಮನೆಯ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು).

ಯಶೋ—ನಾನೇನು ಸಾಮಾನ್ಯನೇ, ಶೈವಮತಖಂಡನೆಗೆಂದು ಬರುವ ಮಂದಮತಿಗಳಿಗೆ ಮುಂಡನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಬಲ್ಲ ಸಮರ್ಥ ಯಶೋದರಪಂಡಿತ. ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಜ ಕುಂಭರಾಣಾವಿನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಆಶ್ರಯ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಶೈವಮತಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯ. ಶೈವಮತಾವಲಂಬಿಗಳಿಗೆ ನಾನು ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣ. ನಾನೇನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನೇ, ಲಿಂಗಾಯತ ಮತೋತ್ಪತ್ತಿ ನಿರ್ಣಯಸಿಂಧು, ಕೈಲಾಸಕಲ್ಪ ವಲ್ಲರಿಯೇ ಮುಂತಾದ ಉದ್ಧಮಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಆಗಲೇ ಲಕ್ಷಗಟ್ಟೆಯಾಗಿ ಪ್ರತಿಗಳು ವಿಕ್ರಯವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಗ್ರಂಥಗಳು ಐದನೇ ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದಲೇ, ನನ್ನ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಎಂಥವೆನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತೆ. ನಾನೇನು ಸಾಮಾನ್ಯಪುರುಷನೇ, ಈ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲದೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ನಾಟಕಾದಿಗಳನ್ನು ವಿರಚಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಆಗದವರು ತಂದಿಲ್ಲವೆಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಏನು? (ತೆರಕಡೆ ನೋಡಿ) ಇದೋ ನಮಗೆ ಆಗದವರ ಪೂಜೆಗೆ ಸೇರಿದ ಉಂಭಾವತಾರಂ ವೆಂಕಟದೀಕ್ಷಿತ ನಿತ್ತಲೇ ಬರುತ್ತಿರುವನು.

(ವೆಂಕಟದೀಕ್ಷಿತನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು).

ಯಶೋ—ಬನ್ನಿ ಸ್ವಾಮಿ ದೀಕ್ಷಿತರೇ, ನಿಮಗೆ ಸ್ವಾಗತವಿರಲಿ.

ವೆಂಕಟ—ರಂಡಿತರೇ, ನಿಮ್ಮ ಹೊಸನಾಟಕವನ್ನು ನೆನ್ನೆ ನಾವು ನೋಡಿ ವೆವು. ಆಗಲಿಂದ ನಿಮಗೆ ಕೆಲವು ಹಿತವಚನಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ನಮಗೆ ತುಂಬಾ ಕುತೂಹಲವಾಗಿ ಇದೆ.

ಪಂಡಿತ—ನಾವು ಅಂದರೆ ಯಾರು ಸ್ವಾಮಿ ?

ವೆಂಕಟ—ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಸುಷ್ಕುಟಾದಿ ಕೊನೆಗಾಣದ ಕಪ್ಪಯ್ಯ ನವರು ಮತ್ತು ನಾನು.

ಯಶೋ—ಹಾಗಾದರೆ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ನನಗೆ ಹಿತೋಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲವೋ ?

ವೆಂಕಟ—ಹೌದು.

ಯಶೋ—ಹೇಳಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಬೇಕಾದ ವಿಷಯವಾದರೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳೋಣ.

ವೆಂಕಟ—ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಮತವೇ ನಮ್ಮ ಮತವಾದುದರಿಂದ ನಿನಗೇ ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳಬೇಕಾದ್ದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮವರ ಕಟ್ಟಳೆಗಳ ಮೇರೆ ನಿಮ್ಮ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಚೀನ ನಾಟಕಗಳ ಹಾಗೆ ಕಥಾಸಂವಿಧಾನವಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಚೀನ ನಾಟಕಗಳ ಹಾಗೆ ನವರಸಗಳಿಲ್ಲ. ಪೂರ್ವಾಚಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊಸವಿಧವಾಗಿ ಬರೆಯುವುದು ನಮಗೆ ರುಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ಯಶೋ—ಅತ್ತರೆ ಹಿಂದಿನ ಹಾಗೆ ಅಳಬೇಕು. ನಕ್ಕರೆ ಹಿಂದಿನ ಹಾಗೆ ನಗಬೇಕು. ಈ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಕರ್ಮಕ್ಕೆ ನಾವೇನು ಮಾಡುವುದು ? ಅದಕ್ಕೆ ಏನೂ ನಿಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಕೈಲಿ ಏನುಸಾಗದೆ ಹಿಂದಲೇಟು ಹೊಡೆಯುವುದು. ನಿಮ್ಮವರು ಬರೆಯುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿದ ಗೂಢೇಂದು ಪುರಾಣವು ಸಂಗವಾಯಿತೋ ? ಯಾರೋ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು, ಕಥಾನಾಯಕನು ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಅಳಬೇಕೋ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಅಳಬೇಕೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರೆಂದೂ, ಇನ್ನೂ ಬಗೆಹರಿಯದೆ ನಿಮ್ಮ ಗುರುಗಳು ಕಥಾನಾಯಕನೊಡನೆ ತಾವೂ ಅಳುತ್ತಿರುವರೆಂದೂ ಯಾರೋ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ವೆಂಕಟ—ಸರಿಹೋಯ್ತು. ನಾವು ಹಿತವನ್ನು ನುಡಿದರೆ ಅದು ನಿನಗೇ ರುಚಿಸುವದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳು ಶಿಷ್ಯಾರ್ಜನೆಗೆ ಮದಗಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದಿದಾರೆ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಬೇಕು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. (ಹೋಗುವನು).

ಯಶೋ—ಹೊರಡಿ. “ಯಥಾಗುರುಃ ತಥಾಶಿಷ್ಯಃ.” ನನಗೀಗ ಉಭಯ ಸಂಕಟಕ್ಕಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ. ಇತ್ತ ರಾಜನ ಆಶ್ರಯ, ಸಂಭಾವನೆ, ಮರ್ಯಾದೆ ಮುಂತಾದ್ದನ್ನು ಬಿಡುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆತ್ತ—ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವುದಕ್ಕೂ ಇಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸು ಕೊರಗಿಹೋಗುತ್ತೆ. (ತೆರಕೆ ಡೆ ನೋಡಿ) ಈ ಕಡೆಯೇ ಆಕೆಯು ಬರುವಹಾಗಿದೆ.

ಚಮೇಲಿ—(ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತಳಾಗಿ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಳು).

ಯಶೋ—ಹೃದಯವೇ, ಇದೇಕೆ ಹೀಗೆ ವ್ಯಸನಪಡುವೆ ?

ಚಮೇಲಿ—(ನಿಶ್ಚ ಬ್ದ).

ಯಶೋ—ನಾನು, ಯಶೋಧರ ಪಂಡಿತ ?

ಚಮೇಲಿ—ಪಂಡಿತರ, ನನ್ನ ವ್ಯಸನವನ್ನು ಏನೆಂದು ಹೇಳಲಿ ? ರಾಣಾವು ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಕ್ರೋಧವುಳ್ಳವರಾಗಿ ರಾಣಿಯವರಿಗೆ ಹಲವು ಬಗೆಯ ದುರ್ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ನುಡಿದು ರಾಜಗೃಹದಿಂದಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರಷ್ಟೆ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾನು ಅಲ್ಲಿ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಮಹಾರಾಣಿಯವರು ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೋ ಜೀವಸಹಿತವಿರುವರೋ ತಿಳಿಯಲಾರೆನು. ಚಂಪೆಯು ಸಹ ಎಲ್ಲಿ ಮಾಯವಾದಳೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಸಖಿಯನ್ನೂ, ಸ್ವಾಮಿನಿಯನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡೆನಾದುದರಿಂದ ದುಃಖವು ದುಸ್ಸಹವಾಗಿದೆ. ಪಂಡಿತರೇ, ಇದೇನು, ನೀವು ಸಹಾ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕಳೆಗುಂದಿದವರಾಗಿರುತ್ತೀರಿ? ಆ ದಿನ ನಿಮ್ಮ ಶೈವಮತಖಂಡನ ಮಾಡಿದನಲ್ಲ ಆ ಕೊರಗಣೆಯು ನಿಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿಹಾಗಿದೆ.

ಪಂಡಿತ—ನಿನಗೆ ಪರಾಜಿತನಾದುದಕ್ಕೆ ನನಗೇನೂ ವ್ಯಸನವಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನ ತರ್ಕಮಾಡುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೀನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಆಡಿದೆ. ಅದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾಟಬಿಟ್ಟಿದೆ.

ಚಮೇಲಿ—ಅದೇನು ನಾನೆಂದ ನಿಷ್ಕರವಾದ ಮಾತು ?

ಯಶೋ—ನಿಷ್ಟುರವಲ್ಲ, ನಿಷ್ಟುರವಲ್ಲ. ಆ ದಿನ ಶಿವನೂ ವಿಷ್ಣುವೂ ಒಂದೆ ಯೆಂದೂ, ಮತಬೇಧವು ಮನುಷ್ಯನ ಉದರಭರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಕಲ್ಪನೆಯೆಂದೂ ಹೇಳಿದೆ. ಆ ಮಾತು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಂಟಿ, ಹಗಲಿರುಳೂ ಅದೇ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ.

ಚಮೇಲಿ—ನನ್ನಂತೆಯೆ ಕೊನೆಗೆ ಬಂದಿರಿ.

ಯಶೋ—ಇಲ್ಲದೆ ಉಂಟೆ. ನಾನು ಶೈವನು, ನೀನು ವೈಷ್ಣವಿಯು. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯೆಂಬುದು ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆಯೇ ಮನಸ್ಸಿನ ಕಲ್ಪನೆ. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಒಂದೆಯಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಯೋಚನೆಯು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದೆ. ಅದೇ ಲೋಕಸಮ್ಮತವಾದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ.

ಚಮೇಲಿ—ಪಂಡಿತರೇ, ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿಗೆ ತಡೆಯಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಬಿಡುವಿಲ್ಲ. ನಿಮಗೆ ಯೋಚನೆಯು ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಈಗ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಯಶೋ—ಏಕೆ ?

ಚಮೇಲಿ—ನಮ್ಮ ಮಹಾರಾಣಿಯವರಿಗೆ ಹ್ಲೇಮವುಂಟಾಗುವವರೆಗೂ ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಶಪಥ ಮಾಡಿರುವೆನು. ದೇವಿಯರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದ ಗೋಕುಲಬೃಂದಾವನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನು. ದೇವಿಯರಿಗೆ ಸುಖವಾದರೆ ನಿಮ್ಮಿಷ್ಟಾರ್ಥವು ನೆರವೇರುವುದು. ಇಲ್ಲವೆ ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸೇವೆಯಲ್ಲೇ ಈ ನನ್ನ ಆಯುಶ್ಲೇಷವನ್ನು ಕಳೆಯುವೆನು. ನನ್ನದು ದೃಢಸಂಕಲ್ಪವು. ನೀವು ಸುಮ್ಮನೆ ಚರ್ಚೆಮಾಡಿ ನನ್ನ ಮನೋವೃಥೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಬೇಡಿ. ಇದೋ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟುಬರುತ್ತೇನೆ. ನಿಮಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಣಾಮವಿರಲಿ. (ಹೋಗುವಳು).

ಯಶೋ—ಇನ್ನು ನಾನು ಮಾಡುವುದಾದರೂ ಏನು ? ಕುಂಭರಾಣಾವಿಗೂ ಸಂಭಾವನೆಗೂ ನಮಸ್ಕಾರ ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟು ಅವಳ ಹಿಂದೆಯೇ

ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಹರಿಹರಮೂರ್ತಿಯ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದಂತಾಗಲಿ.
(ಹೋಗುವನು).

(ತೆರೆಯು ಏಳುವುದು).

೯ ನೇ ರಂಗ.

(ಯಮುನಾ ತಟದಲ್ಲಿ ವಿಸಾಖಾಯಿಯು ದುಃಖಪಡುತ್ತ ನಿಂತಿರುವಳು).

ವಿಸಾಖಾ— ರಾಗ—ಕಾನಡ. ತಾಳ—ರೂಪಕ.

(ಪ) ಶ್ರೀಧರ ದಾನೋದರ ಕಾಯೋ ಗಿರಿಧಾರಿ ||

(ಅ) ವಾಸುದೇವ, ಜಗದಾಧಾರ, ವಾರಿಜರೇತ್ರ ಹರೆ ||

ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧುವು ಅಂದು ಹೇಳಿದ್ದು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಕೈಹಿಡಿದ ಸ್ವಾಮಿಯು ನನ್ನ ಸತೀತ್ವದಲ್ಲಿ ದೋಷವನ್ನೆಣಿಸಿದನು. ಆತನಿಗೆ ಈ ದೇಹವು ಬೇಡವಾದುದಾಯಿತು. ಇನ್ನು ನಾನು ಮಾಡುವದೇನು? ಕುಂದನ್ನು ಕಂಡದ್ದೇ ಆದರೆ ತಂದೆಯು ಕೂಡ ತಳ್ಳುವನೆಂದ ಮೇಲೆ ನಾನು ಮಾಡುವುದಾದರೂ ಏನು ಉಳಿದಿರುವುದು? ನಾನು ಯಾರಲ್ಲಿ ಮೊರೆಯಿಡಲಿ? ಯಾವ ಅಭುಕ್ತ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಹೋಗಲಿ? ಗೃಹತ್ಯಾಗಿರಬೇಕು. ಪತಿಯಿಂದ ನಿರಾಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟೆನು. ಇನ್ನೇನು ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಹಾಕಬೇಕು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಭಕ್ತಸಂರಕ್ಷಣನಾದ ಗೋವರ್ಧನಧಾರಿಯೇ ಕೈಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ ಮಿಕ್ಕವರು ಬಿಡುವುದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು?

(ಚ) ದೀನದಯಾಪರ ಧರ್ಮನ್ಯಾಯನಿರತ ಕರ್ತೃಕೆ ಕೈಬಿಡದೆ ||

ಹಾ! ಪತಿಯು ಏನಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು? ಸತೀತ್ವಭಂಗಕ್ಕೆ ಮರಣವೇ ಶಿಕ್ಷೆಯೆಂದನು. ಪತಿಯೇ ಪರದೈವನೆಂದು ನಂಬಿರುವ ನನಗೆ ಆತನ ಅಪ್ಪಣೆಯು ಒಪ್ಪೋ, ಇಲ್ಲವೆ ತಪ್ಪೋ, ಹೇಗಾದರೂ ಅನುಲ್ಲಂಘನೀಯವು. ಆದುದರಿಂದ ನನಗೆ ಮರಣವೇ ನಿಶ್ಚಯವು. ಇದು ನನ್ನ ಕರ್ಮವು. ಕರ್ಮವು ಹರಿಹರಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳನ್ನೂ ಬಿಡಲಿಲ್ಲವು. ಸಕಲಲೋಕವೂ ಪರಿ

ಶುದ್ಧಾತ್ಮಕಳೆಂದು ಹೊಗಳುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನೇ ಮನಸಾ ಪರಿಶುದ್ಧಾತ್ಮಕಳೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಕರ್ಮವು ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ಲೋಕಮಾತೆ ಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಆಟ್ಟಿತು. ತನುಮನೋವಾಕ್ಯಾಯ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲೂ ನಿರ್ದೋಷಿಯಾದ ನಾನು ಹೀಗೆ ದೋಷಾರೋಪಣೆಗೆ ಆಸ್ಪದಳಾಗಿ ಕ್ರೂರದಂಡನೆಗೆ ಪಾತ್ರಳಾದುದು ನನ್ನ ಕರ್ಮವು.

ನಿಷ್ಕುರಕರ್ಮವಶಳಾದರೂ ಶ್ರೀ ಸೀತಾದೇವಿಯು ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ನೆರವೇರಿಸಿ ನಾರೀಕುಲಕ್ಕೆ ಆದರ್ಶ ಪ್ರಾಯಳಾಗಿರುವಳು.

ನನ್ನ ಪತಿಯು ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ನೀಗಿ ನನ್ನ ಕರ್ಮವನ್ನು ಸಫಲಗೊಳಿಸುವೆನು. ಈ ಯಮುನಾ ನದಿಯ ಪವಿತ್ರಜಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಡುವೆನು. ತಾಯೇ, ನಿನ್ನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕೊಂಡು ನನ್ನ ಮಾನಸಂರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡು.

ರಾಗ—ಷಣ್ಮುಖಪ್ರಿಯ. ತಾಳ—ರೂಪಕ.

(ಸ) ಕಾಯೆ ಕಾಳಿಂದಿ ತಾಯೆಸುಶೀಲೆ | ನೀಲನಿರ್ಮಲಸಲಿಲೆ
ದೇವಿಯಮುನಾ ||

(ಅ) ಭಾನುತನಯೆ ಕಾಲಸಹೋದರಿ ಘನಾಘನಾಶಿನಿ ದೇವಿಯ
ಮುನಾ ||

(ಚ) ಚಾರುಚರಿತೆ ಹರಿಪಥದಾತೆ ಲೋಕಮಾತನಿ ದೇವಿಯ
ಮುನಾ ||

ಹಾ ! ಗೋವರ್ಧನಧಾರಿ, ಇದೋ ಬಂದೆನು !

ರಾಗ — ಮುಖಾರಿ. ತಾಳ—ಛಾಪು.

||ಸ|| ಮುಕುಂದ ಮುಕುಂದ ಮುಕುಂದ ಬಂದೆ ||

||ಅ|| ಮುನಿಸತಿ ಶಾಪವಮಾಣ್ಡೆ ಶಬರಿಗೆಮಾರ್ಗವ ತೋರ್ದೆ
ವೇದವತಿಗಿಚ್ಛೆಯನೀಳ್ಳೆ ದ್ರೌಪದಿ ಮಾನಸ ಕಾದೆ ||

(ವಿರಾಟಾಚಾರ್ಯರು ಯಮುನೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುವಳು. ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನು ಯಮುನಾಮಧ್ಯದಿಂದ ಅಚೇತನಳಾದ ವಿರಾಟಾಚಾರ್ಯನನ್ನು ಕೈಗೆಳೆದು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಏಳುವನು. ತೆರೆಯು ಜಾರುವುದು).

ಪ್ರಥಮಾಂಕ ಸಂಪೂರ್ಣಂ.

ದ್ವಿತೀಯಾಂಕ.

೧ ನೇ ರಂಗ.

(ಮೇವಾಡದ ರಾಜಭವನದಲ್ಲಿ ಕುಂಭರಾಣನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು).

ಕುಂಭ—

ಕಂದ || ಪರಿಕಿಸದೆ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯಂ |

ಚರಣಕ್ಕೆಡೆಗೊಟ್ಟು ಕೊಂಬೆಯನೆ ಕಡಿದವನೊಲೆ ||

ಮರುಳಂ ವಧಿಸಿ ವನಿತೆಯಂ |

ಪರಿತಪಿವೆನ್ನಾಯುಧರ್ಮನಿರತಂಗಡನಾಂ ||

ಏನಾಗಿಹೋಯಿತು ? ಬಂದು ಜೀವವಿಲ್ಲದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಏನಾಗಿ ಹೋಯಿತು ? ಜನಭರಿತವಾದಾಗ್ಯೂ ಈ ಮೇವಾಡವು ನಿರ್ಜನವಾದಂತೆ ನಿಶ್ಯಬ್ದವಾಗಿರುವದು. ಗಗನವನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಪ್ರಜೆಗಳ ಆನಂದದ ಕೋಲಾಹಲವು ಅಡಗಿಹೋಗಿರುವದು ಪ್ರಭುಸೇವಕ ಕರ್ತವ್ಯಬಲದಿಂದ ಸರ್ವರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರೂ, ನಾನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವಶ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ ಮೂಕರಂತೆ ಮಾನವಾಗಿರುವರು. ಉತ್ಸಾಹರಹಿತ ರಾಗಿ, ವಿಷ್ಣುವದನರಾಗಿ, ಆಜ್ಞೇಪಸೂಚಕವೀಕ್ಷಣದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣನು ನಾನೇ ? ನಾನಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ಪರಿತಾ

ಪವು ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನೇಕೆ ದಹಿಸುತ್ತಲಿದೆ ? ನಾನು ಮಾಡಿದ ಕೃತ್ಯವು ಸಾಧುವೆ ? ತನ್ನ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯನ್ನು ಲಾಲಿಸದೆ ದಂಡನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವೆ ದು ಧರ್ಮವಲ್ಲವೆಂದು ಮಿರಾವು ಹೇಳಿದಾಗ್ಯೂ ಕೇಳದೆ ಅಂತಹ ಕ್ರೂರ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿದುದು ನ್ಯಾಯವೆ ? ಅನ್ಯಾಯದಿಂದಲೂ, ಅಧರ್ಮದಿಂದಲೂ ನಡೆಯುವದು ಸ್ವಚ್ಛಕುಲಕ್ಕೆ ಕಳಂಕವಲ್ಲವೇ ?

ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಸಾಮಾಂತಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಆತನು ಸೀತಾ ದೇವಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದಂತೆ ನಾನೂ ಮಿರಾಬಾಯಿಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದೆನು. ಶ್ರೀ ಸೀತಾದೇವಿಯು ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟುದಾದರಿಂದ ಶ್ರೀ ರಾಮನೊಡನೆ ಆಕೆಗೆ ಪುನಃ ಸಮಾಗಮವುಂಟಾಯಿತು. ನಾನು ವಿಧಿಸಿದ ಕ್ರೂರ ದಂಡನೆಯಿಂದ ಇಹಲೋಕವನ್ನೇ ತ್ಯಜಿಸಿದ ಮಿರಾಬಾಯಿಯನ್ನು, ಆಕೆಯು ನಿರ್ದೋಷಿಯಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ, ನಾನು ಪುನಃ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಕಾಣಲಾಗುವದು. ಆಹಾ, ಮೌಢ್ಯವು ಮಾನವನನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ತರುವದು ! ಆಗಿಹೋಯಿತು. ಇನ್ನು ಮಿರಾವು ದೋಷಿಯಾದರೆ ಏನು, ನಿರ್ದೋಷಿಯಾದರೆತಾನೆ ಏನು ?

(ಸೇನಾನಾಯಕನಾದ ರಣಭೋಡನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು).

ರಣ—ರಾಣಾರವರಿಗೆ ವಿಜಯವು.

ಕುಂಭ—ರಣಭೋಡ, ಶತ್ರುವಿನ ಸಮಾಚಾರವೇನು ?

ರಣ—ರಣಭೋಡ, ಅಕ್ಬರನು ಹೊಸ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತರಿಸಿ ಮೇವಾಡವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪ್ರಸರಣ ಮಾಡಿರುವನು. ರಾಣೋಡದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಾವು ಜತೆಗೊಡಿಸೋಣವೆಂದರೆ ಮೇವಾಡಕ್ಕೂ, ರಾಣೋಡಕ್ಕೂ ಮಧ್ಯೆ ಇರುವ ಪರ್ವತಶ್ರೇಣಿಯನ್ನು ಅಕ್ಬರನ ಸೈನ್ಯವು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ರಾಣೋಡದ ಸಹಾಯವು ಅಲಭ್ಯವು. ನಮ್ಮ ಈ ಮೇವಾಡವೊಂದೇ ಅಕ್ಬರನ ಈ ಅತುಲ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಹೋರಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಸಂಗ್ರಾಮಶೂರರೂ, ಅಪ್ರತಿಮವೀರರೂ ಆಗಿದ್ದರೂ

ನಮ್ಮ ಸೇನಾಜನರು ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ದೈವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ರಣೋತ್ಸಾಹರಹಿತರಾಗಿರುವರು. ಆದರೂ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆದರೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವರು.

ಕುಂಭ—ಕಾರಣ ತನ್ನ ಸನ್ನೆಲ್ಲೇ ಇರುವುದು. ಆದುದು ಆಗಿಹೋಯಿತು. ರಣಭೋಡ, ಇಂತಹ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಶತ್ರುವಿನ ಮೇಲೆ ಹೊರಡಿಸಲು ನನಗೆ ಮನಸ್ಸು ಬಸ್ತದೆ. ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ನಾನಾಗಿ ಬಲಿಕೊಟ್ಟಂತೆ ಆಗುವುದು. ಈ ಅನಂತ ನರಹತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಾಪ ರಾಶಿಯನ್ನು ನನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರನು. ಈಗ ಆಗಿರುವುದೇ ಸಾಕು.

ರಣ—ಮಹಾರಾಜ, ಐರೋಪ್ಯದಿಂದ ಹೊಸದಾಗಿ ಶತಮುಖಿ ಪಿರಂಗಿಗಳನ್ನು ಅಕ್ಬರನು ತರಿಸಿರುವನಂತೆ. ನಾಳೆ ಸಂಧ್ಯೆಯೊಳಗೆ ಮೇವಾಡದ ಕೋಟೆಯು ತನ್ನ ಕೈವಶವಾಗದಿದ್ದರೆ ಆ ಪಿರಂಗಿಗಳಿಂದ ಸುಟ್ಟುಬಿಡುವನಂತೆ.

ಕುಂಭ—ಇರಬಹುದು, ಇರಬಹುದು. ರಣಭೋಡ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೃಢಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಇಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯೇ ನಾನೂ ಬೃನೇ ಈ ಮೇವಾಡದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನ ಕುಲಶತ್ರುವಾದ ಆ ಅಕ್ಬರನನ್ನು ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಹುಡುಕಿ ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವೆನು. ಇಲ್ಲವೇ ನಾನಾದರೂ ಮೃತಿಯನ್ನೈದುವೆನು.

ರಣ—ಮಹಾಪ್ರಭೋ, ಹೃದಿಸಬೇಕು. ತಮ್ಮೊಡನೆ ನಾನೂ, ಹಂವೀರನೂ, ಸೇನನೂ ಬರುವದಕ್ಕೆ ಅವ್ವಣೆಯನ್ನು ಕರುಣಿಸಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಕೈಲಾದಷ್ಟು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಕಡಿದು ತಮ್ಮ ಮೈರವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವೆವು. ತಮ್ಮ ಸೇವಕರಾದ ನಾವು ಯುದ್ಧದಿಂದ ವಿಮುಖರಾಗಲಾರವೆಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ಕುಂಭ—ರಣಭೋಡ, ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ನೀನೇ ಊಹಿಸಬಲ್ಲೆ. ಅಂದು ಧಾವನನಿಂದ ಮೇವಾಡದ ಅರಸರ ಸ್ವಚ್ಛ ಕುಲವು ಕಳಂಕಿತವಾ

ಯಿತು. ಇಂದು ಯವನನಿಂದ ಮೇವಾಡವು ಆಕ್ರಮಿಸಲ್ಪಡಬಹುದು. ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಾಣಗಳು ನನ್ನ ಜೀವದೊಡನೆ ಇಹಲೋಕವನ್ನೇ ಬಿಡುವಂತೆ ಯವನರಿಂದ ಮಾಡಲ್ಪಡಬಹುದು. ರಣಭೋಡ, ಇದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿರುವೆಯಾ ? ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕಾರಣನು ನಾನೇ ಎಂಬುದನ್ನಾದರೂ ಯೋಚಿಸಿರುವೆಯಾ ?

ರಣ—ಪ್ರಭೋ, ಅದು ಹೇಗಾದರೂ ಆಗಲಿ. ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ನಾವು ಬರದಿರುವುದೂ ತಾವು ತಡೆಯುವುದೂ ಧರ್ಮವಲ್ಲವು. ಆದುದರಿಂದ ತನ್ನೊಡನೆ ಬರುವಂತೆ ಅನುಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕಟಾಕ್ಷಿಸಬೇಕು.

ಕುಂಭ—ನಿಮ್ಮಿಷ್ಟ. ಪರಿಣಾಮವು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು. ರಣಭೋಡ, ನೀನು ಹೋರಡು. ನೀವು ಮೂರು ಜನರೂ ಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ ಸಾಧುಗಳು ತಿರುಗಾಡುವ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿರಿ. ಒಂದು ಮುಹೂರ್ತದ ವರಿವಿಗೂ ಇವ್ವದೇವತೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಬಂದು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. (ಹೋಗುವರು).

(ತೆರೆಯು ಬೀಳುವುದು).

—

೨ ನೇ ರಂಗ.

(ಯಮುನಾ ತೀರದ ವನದಲ್ಲಿ, ಮಿರಾ ಮತ್ತು ನೇಬರ ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು).

ಮಿರಾ— ರಾಗ—ಪ್ಪೀಲಾ. ತಾಳ—ಎಕ.

(ಹೆ) ಹೇ ಯದುನಾಥಾ ಏನನುಗೈದೆ | ಭಕ್ತಮನೋರಥದಾತ ||

(ಅ) ಮರಣವಕೋರಿ | ಜಲದೊಳುಮುಳುಗಿದೆ | ಹರಣವನುಳಿಸಿ

ನೀ | ನಪಲಾಕೊಳಗಾದೆನಾಂ ||

ವಿಾರಾ—ಕುಮಾರ, ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳು ? ಯಮುನಾ ನದಿಯ ಪವಿತ್ರ ವಾದ ಜಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ತಟಕ್ಕೆ ತಂದು ಜೀವವನ್ನು ಕಳಿಸಿದೆಯಾ ?

ವೇಬರ್ —ತಾಯಿ, ನನಗೆ ತಿಳಿದದೆಂದು ಆಗಲೇ ಅರಿಕೆಮಾಡಿಕೊಂಡೆ ನು. ತಾಯಿ ! ಗುರುಕುಲವಾಸದ ಕಾರ್ಯಾರ್ಥವಾಗಿ ಅಮೃತಸ ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ ನಾನು ಮರಳಿ ತಮ್ಮ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಬೇ ಕೆಂದು ಮೇವಾಡಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ಹೊರಟೆನು. ಹಾಗೆಯೇ ಬರು ತ್ತಿರಲು ಯಮುನಾ ತೀರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿರ್ಜನವಾದ ರವ್ಯಸ್ಥಳ ದಲ್ಲಿ ಎಳೆಯದಾದ ವಟಪತ್ರಗಳ ಶಯ್ಯೆಯ ಮೇಲೆ ತಾವು ಮಲಗಿ ದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಮೊದಲು ಆನಂದವನ್ನು ತಾಳಿದೆನು. ಕೂಡಲೇ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ, ವಿಸ್ಮಯವೂ, ಶೋಕವೂ ಉದ್ಭವಿಸಿದವು. ಹಾಗೆ ಯೇ ತಮ್ಮ ಪಾದಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟೆನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನೊಳಗೆ ತಮಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು.

ವಿಾರಾ—ಕುಮಾರಾ ! ನಿನಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಭಾವನೆಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾ ದುವೇಕೆ ?

ವೇಬರ್ —ತಾಯಿ ! ತಮ್ಮ ದರ್ಶನಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೊರಟ ನನಗೆ ಕ್ಷೀಪ್ರ ದಲ್ಲೇ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ತಮ್ಮ ದರ್ಶನವು ಲಭಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಆನಂದವನ್ನು ಹೊಂದಿದೆನು. ಆದರೆ ಮಹಾರಾಣಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ವಾದ ಶಯ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿ ಸಕಲ ರಾಜಭೋಗವನ್ನೂ ಅನುಭ ವಿಸಬೇಕಾದ ತಾವು ಏಕಾಕಿನಿಯಾಗಿ ಭಿಕಾರಿಯಂತೆ ಕಾಡಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ತೃಣಪತ್ರಾದಿಗಳ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಇತರ ಭಾವನೆಗಳು ಉದ್ಭವಿಸಿದವು. ತಾಯಿ, ತಮ್ಮನ್ನು ಈ ದುರವಸ್ಥೆಗೆ ತಂದವರು ದಾಖರ್ತಾಗ್ಯರು.

ವಿಾರಾ—ಹಾಗೆನ್ನಬೇಡ ? ನಾನೇ ದಾಖರ್ತಾಗ್ಯಳು. ನನ್ನ ಪ್ರಾರಬ್ಧವು ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅನ್ಯರನ್ನೆಂದು ಫಲವೇನು ? ಕುಮಾರಾ, ಸತೀ ತ್ವಭಂಗಕ್ಕೆ ಮರಣವೇ ದಂಡನೆಯೆಂದೂ, ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು

ನಾನೇ ನೀಗಿ ಆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕೆಂದೂ ಆರ್ಯಪುತ್ರನು ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದನು. ಅದರಂತೆ ನಾನು ಯಮುನಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದೆನು. ನಾನು ಈಗ ಪುನಃ ಬದುಕಿರುವುದ್ದರಿಂದ ಪತಿಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದಂತೆ ಆಯಿತು. ಭೇಟಾ, ನನಗೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ನೀನು ಹೋಗು. ನಾನು ಪತಿಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಲು ಪುನಃ ಪ್ರಯತ್ನಪಡುವೆನು ?

ವೇಬರ—ಮಹಾತಾಯಿ, ಸಾಧುಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಸಾಧುವಾದ ತಮ್ಮ ಈ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಮಂದಭಾಗ್ಯನಾದ ನಾನೇ ಕಾರಣನು.

ರಾಗ—ಕಲ್ಯಾಣಿ. ತಾಳ—ತ್ರಿಶ್ರ ಏಕ.

(ಪ) ಮಾತೆಯೇ ನೀವೆನ್ನ ಕರುಣಿಸಿ ಹ್ಲಮಿಸಿರಿ ||

(ಅ) ಅರಿಯದೆ ನಾನಂದು ಯವನಗೆ ಮಾರ್ಗವ ತೋರಿ

ಗುರುತರದುಃಖಕ್ಕೆ ಗುರಿಗೈದೆನಿಮ್ಮಾ ||

ವಿಾರಾ—ವೇಬರ, ಗೋವರ್ಧನಧಾರಿಯ ವಿಗ್ರಹವು ಮುರಿದು ಹೀಗಾಗಬೇಕೆಂದಿರುವಲ್ಲಿ ನೀನು ಮುಖ್ಯಕಾರಣನು ಹೇಗೆ ಆದೆ ? ನನ್ನ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವೆನು.

ವೇಬರ—ತಾಯಿ, ಹ್ಲಮಿಸಬೇಕು. ತಾವು ಯಮುನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಾಗಲೇ ತಮ್ಮ ಪತಿಯ ಆಜ್ಞೆಯು ನೆರವೇರಿತು. ತಮ್ಮ ಸತೀತ್ವ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ತಾವು ಪುನಃ ಜೀವಿಸಿದರೆ ಯಾರೇನು ಮಾಡಬಲ್ಲರು. ತಾವು ಪುನಃ ಈ ಸಾಹಸವನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕಾರಣನಾದ ನಾನು ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಬಿಡುವೆನು.

ವಿಾರಾ—ಭೇಟಾ, ಇದೇನು ನೀನಾಡುವ ಮಾತು. ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ನೆಪಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣಧಾರಣೆ ಮಾಡಬೇಕೇನು ? ಪತಿಯಿಂದ ನಿರಾಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಲೋಕದ ಮಿಥ್ಯಾಭಿಸಂಕನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರಳಾಗಬೇಕೆ ? ಅದು ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗದು. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮರಣವೇ ಲೇಸೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆನು.

ನೇಬರ—ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ತರ್ಕಮಾಡಲು ನನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ —

(ಅಪ್ಪರಲ್ಲಿ ಮುನಿಕುವಾರನೊಬ್ಬನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು).

ಮುನಿಕುವಾರ—(ತೆರೆಯಕಡೆ ನೋಡಿ) ಭಾರ್ಗವ, ಭಾರ್ಗವ, ಮಾರ್ಗಾರ್ಡ್
ಯಾಸದಿಂದ ಬಳಲಿರುವ ಗುರುಗಳನ್ನು ಇತ್ತ ಕರೆದುಕೊಂಡು
ಬಾ. (ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ) ಇಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಯಾರೂ ಇರಕೂ
ಡದು. ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಯೋಗಾನಂದ ಮುನಿಗಳು ಸ್ತ್ರೀಯ
ನ್ನು ನೋಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೂ, ಸ್ತ್ರೀಯೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ
ವೆಂದೂ ವ್ರತವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿರುವರು. ಅವರು ಇತ್ತಲೇ
ಬರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ನೀವು ಹೊರಟು ಹೋಗಿ. ಇಲ್ಲಿ ಇರಕೂ
ಡದು. (ತೆರೆಯಕಡೆ ನೋಡಿ) ಭಾರ್ಗವ, ಇಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿರುವ
ರೆಂದು ಗುರುಗಳವರಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯನ್ನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊ ?

ವೇಬರ—ಮಹಾತಾಯಿ, ಈ ಯೋಗಾನಂದ ಮುನಿಗಳು ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗ
ಳೆಂದೂ, ಬ್ರಹ್ಮವೇತ್ತರೆಂದೂ, ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳೆಂದೂ ನಮ್ಮ
ಗುರುಕುಲವಾಸದ ಸಿದ್ಧರು ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಇವರ ದರ್ಶನವು
ನಮಗೆ ಲಭಿಸಿದುದು ನಮ್ಮ ಭಾಗ್ಯೋದಯವೇ ಸರಿ. ಇವರನ್ನು
ಸಂದರ್ಶಿಸಿ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಧರ್ಮಸೂಕ್ಷ್ಮದ
ಜಿಜ್ಞಾಸವನ್ನು ಇತ್ಯರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಮುನಿಕುವಾರ—ಏನು, ನಾನು ಹೇಳುವುದು ನಿಮಗೆ ಕೇಳಿಸುವುದಿ
ಲ್ಲವೋ ? (ಅಪ್ಪರೊಳಗೆ ಯೋಗಾನಂದ ಮುನಿಯು ತಿಪ್ಪನಾದ
ಭಾರ್ಗವನೊಡನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು).

ಭಾರ್ಗವ—ಗುರುಗಳು ಹೀಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಬೇಕು.

ವಿಾರಾ—ಮಹಾನುಭಾವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆವು. (ವಿಾರಾ, ವೇಬರ
ನಮಸ್ಕರಿಸುವರು).

ಯೋಗಾ—ಯಾರೊ ಅದು ?

ಭಾರ್ಗವ—ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯೂ, ಒಬ್ಬ ಬಾಲಕನೂ ತಮಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸು
ತ್ತಿರುವರು.

ಯೋಗ—ಬಾಲಕನು ಬೇಕಾದರೆ ಇಲ್ಲಿದ್ದು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೇಳಬೇಕಾದ್ದೇ
ನಾದರೂ ಕೇಳಲಿ. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಇಲ್ಲಿರಕೂಡದು.
ಹೊರಟು ಹೋಗಿಂದು ಹೇಳು. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ
ಅವರಿಗೇನುಕೆಲಸ ?

ಮುನಿಕುಮಾರ—ನಾನೇನು ಮಾಡಲಿ. ಆಗಲೇ ಹೇಳಿದೆ. ನನ್ನ ಮಾತ
ನ್ನು ಅವರು ಲಕ್ಷಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ.

ಮಿರಾ—ಪೂಜ್ಯರೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಸಾವಧಾನದಿಂದ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಲಾಲಿಸ
ಬೇಕು. “ವಾಸುದೇವಃ ಪುಮಾನೇಕಃ ಸ್ತ್ರೀಮಯಂ ತ್ವಿತರಂ
ಜಗತ್ ||” ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ವಾಸುದೇವನೊಬ್ಬನೇ ಪುರುಷನು,
ಮಿಕ್ಕವರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಎಂದು ಉಪನಿಷದ್ವಚನವಿಲ್ಲವೇ? ತ
ಮ್ಮಂತಹ ಪ್ರಾಜ್ಞ ರಾದವರಿಗೆ ನಾನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದು ಅವಶ್ಯ
ಕವೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ಪೂಜ್ಯರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಂ
ಡು ಅಪ್ಪಣೆಯಾದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು.

ಯೋಗ—ನಿನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲೆನು. ನಿನಗೆ ಹೈದ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಸರ್ವಕ್ಷೇ
ಮವೂ ಉಂಟಾಗುವದು. ಪರಮವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ಸಾಂಗ
ವಾಗಿ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಗೋವರ್ಧನಧಾರಿಯ ಆಜ್ಞೆಯ ಮೇರೆ
ಗಂಗೋತ್ತರೆಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆನು. ನಿನ್ನ ಪರೀಕ್ಷಾರ್ಥವಾಗಿ
ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದೆನೆ ಹೊರ್ತು ಅನ್ಯಥಾ ತಿಳಿಯಬೇಡ. ಕುಮಾರಿ,
ನಿನಗೆ ಪರಮವೈರಾಗ್ಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಬೋಧಿಸುವೆನು. ನನ್ನೊ
ಡನೆ ಬಾ.

ಮಿರಾ—ಅಪ್ಪಣೆಯಾದಂತೆ. (ಹೋಗುವರು).

ತರೆಯು ಬೀಳುವುದು.

೪ ನೇ ರಂಗ.

(ಪ್ರಥದಲ್ಲಿ—ಚಂಪೆ ಚಮೇಲಿಯರು ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು).

ಚಮೇಲಿ—ಚಂಪಾ, ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳೋಣ. ಯಶೋಧರಪಂಡಿತನೂ ಬರಲಿ.

ಚಂಪೆ—ಆಗಬಹುದು. (ನಿಲ್ಲುವರು).

ಚಮೇಲಿ—ಸಖ, ಯಶೋಧರಪಂಡಿತನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಚಂಪೆ—ಅದು ಹೇಗೆ ?

ಚಮೇಲಿ—ನುಹಾರಾಣಿಯವರು ಅರಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದಮೇಲೆ ನಾನು ಬೃಂದಾವನಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದೆನು. ಆದರೆ ಯಶೋಧರನು ತನ್ನ ಗೃಹಕೃತ್ಯದ ವಿಷಯವನ್ನು ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿಬಿಟ್ಟು ತಾನೂ ನನ್ನೊಡನೆ ಬರಬೇಕೆಂದು ಹಟಮಾಡಿ ನನ್ನನ್ನು ತಡೆದುನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟನು.

ಚಂಪೆ—ನಿನ್ನಮೇಲೆ ಯಶೋಧರನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ವಿಶ್ವಾಸವಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಾಂಸನಾದ ಅವನು ತರ್ಕದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಸೋಲುತ್ತಲಿದ್ದನೆ ?

ಚಮೇಲಿ—ಯಶೋಧರನ ಗೃಹಕೃತ್ಯದ ವಿಷಯಗಳು ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾಲವಿಳಂಬವಾಯಿತು. ಅವ್ಯಯವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಬಂದೆ.

ಚಂಪೆ—ವಾಸ್ತವ. ನುಹಾರಾಣಿಯವರನ್ನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ಸಾಕಾಗಿ, ಅವರಿಗಾದ ಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ನಿನ್ನನ್ನಾದರೂ ನೋಡೋಣವೆಂದು ಬಂದೆನು.

(ಯಶೋಧರನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಮೂಟೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು).

ಚಮೇಲಿ—ಪಂಡಿತರೇ, ಎಷ್ಟು ಸಲ ನಾನು ಕೇಳಿಕೊಂಡರೂ ನೀವು ಮಾನಸ್ಸು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆ ಗಂಟಿನಲ್ಲಿ ಏನಿರುವುದು ಒಂದು ಸಲ ತೋರಿಸಬಾರದೆ ?

ಚಂಪೆ—ನನಗೂ ಕುತೂಹಲವಾಗಿದೆ. ತೋರಿಸಿ ; ಚಮೇಲಿಗಲ್ಲದೆ ಮತ್ತಾರಿಗೆ ನೀವು ಗಂಟು ಹೊತ್ತಾಕಬೇಕು.

ಪಂಡಿತ—(ಸ್ವಲ್ಪ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ) ಇನ್ನೇನು ಇಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಾಯಿಯ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕಾರು ಕುಡುಕೆ ಮಡಕೆಗಳು, ಎರಡು ಮೂರು ಬಟ್ಟೆ ಬರೆಗಳು, ಒಂದೆರಡು ಹಣಕಾಸು ಇರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟು, ಕೆಲವು ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಗಂಟು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಂದೆನು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ಉಳಿದರೆ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ಬರಲೆಂದು ತಂದೆನು. (ಗಂಟು ಬಿಚ್ಚಿ ತೋರಿಸುವನು).

ಚಮೇಲಿ—ಬರೀ ಬಟ್ಟೆಗಳೇ ಇವೆಯಲ್ಲ ? ನಿಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ?

ಪಂಡಿತ—ಇನ್ನು ಪುಸ್ತಕಗಳಿಂದ ನನಗೇನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆಂದು ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದೆನು.

ಚಂಪೆ—ಅಯ್ಯೋ ಅಯ್ಯೋ, ಮಗುಟವೆಂದಿದ್ದೆನಲ್ಲ. ಪಂಡಿತರೇ, ಇದೇನು ಶೀರ ಕುಪ್ಪಸಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದೀರಿ.

ಪಂಡಿತ—(ನಾಚಿಕೆ).

ಚಂಪೆ—ಚಮೇಲಿ, ನೋಡಿದೆಯಾ ? ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಸೆಯೇ ಇಲ್ಲ.

ಚಮೇಲಿ—ಅದೇನೋ ಪುಸ್ತಕದಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸುವುದು. ಹೋಗಲಿ ಅದೊಂದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನಾದರೂ ತಂದಿದ್ದೀರಲ್ಲ. (ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಳು).

ಪಂಡಿತ—ಅದೇ ಮಹಿದರ್ಪಣವೆಂಬ ಪುಸ್ತಕ. ನಿನಗೇತಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲಿತಾ ?

ಚಮೇಲಿ—ಬಹಳದಿನಸಗಳಿಂದಲೂ ಮಹಿದರ್ಪಣವನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆನು. ಸ್ವಲ್ಪತಾಳ ನೋಡಿಕೊಡುವೆನು. (ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತೆರೆಯುವಳು. ಪುಸ್ತಕದಹಾಗಿರುವ ಆ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬಡವನನ್ನುಗಳಿರುವವು) ಪಂಡಿತರೇ ?

ಪಂಡಿತ—ಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಹಾಡಗಳೇನಾದರೂ ಬಂದರೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕಿರಲೆಂದು ತಂದೆನು.

ಜಂಪೆ—ಪಂಡಿತರೇ, ಹೊತ್ತಾಗುವುದು ನಡೆಯಿರಿ ಹೋಗೋಣ. ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತವನ್ನು ಆರಿತು ಇವುಗಳನ್ನು ತಂದಿರುವಿರಲ್ಲ, ನಿಮ್ಮ ಜಾಣ್ಮೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ತೀರದು. (ಪರೋಕ್ಷ) ಸಖಿ, ನೀನು ಬಹು ಪುಣ್ಯಶಾಲಿ. ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಗೆಲ್ಲಲು ಸಮರ್ಥನಾದ ಈ ಯಶೋಧರಪಂಡಿತನು ನಿನಗೆ ತೀರಾ ಸೋತುಹೋಗಿರುವನು. (ಹೋಗುವರು).

ತೆರೆಯು ಏಳುವುದು.

೪ ನೇ ರಂಗ.

(ಅರಣ್ಯಪ್ರಾಂತರ—ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಗೋವರ್ಧನಧಾರಿಯ ಗುಡಿಯು ಕಾಣಿಸುವದು. ವಿಾರಾ, ಭಾರ್ಗವರು ದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರು).

ವಿಾರಾ— ರಾಗ—ಬಾಗೇಶ್ವರಿ. ತಾಳ—ರೂಪಕ.

(ಪ) ಪಾಹಿ ಮುಕುಂದಗಿರಿಧಾರೆ ಏಹಿ ಕೃಪಾಂಕುರು ಮುರಾರೆ |
ದೇಹಿತವದಾಸ್ಯಂ ಮಧುಕೈಟಭಾರೆ ||

(ಅ) ವೇಣುವಾದನಶೋಲ ಕರುಣಾಲವಾಲ ಪೀತಾಂಬರಚೇಲ
ದೀನಜನಪಾಲ ||

(ಪುನಃ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ) ಭಾರ್ಗವ, ಬಹಳದೂರ ನನ್ನೊಡನೆ ಬಂದಿರುವೆ. ಗುರುಗಳ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರಿಗಿ ಹೋಗು. ನಾನೊಬ್ಬಳೇ ಬೃಂದಾವನದ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವೆನು.

ಭಾರ್ಗವ—ತಾಯೇ, ಭಯಂಕರವಾದ ಈ ಮಹದರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬಹುದೆ? ಕ್ರೂರಜಂತುಗಳಿಂದಲೂ, ಕ್ರೂರತರರಾದ ದಸ್ಯುವಾದಿ ದುಷ್ಪಜನರಿಂದಲೂ ನಿಬಿಡ

ವಾದ ಈ ಕಗ್ಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮೊಬ್ಬರನ್ನೇ ಬಿಡಬಲ್ಲೆನೆ. ಹಾಗೆ ಬಿಟ್ಟಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳು ಒಪ್ಪುವರೆ? ತಾಯೆ, ಹೃಮಿಸಬೇಕು.

ವಿಾರಾ—ಇಂತಹ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿಯೂ ನನಗೆ ದರ್ಶನವನ್ನೀಯುವ ಸರ್ವ ದುಃಖನಾಶಕನೂ, ಕರುಣಾಕರನೂ ಆಗಿರುವ ಈ ಕೃಪಣ ಪರ ಮಾತ್ರನಿರುವಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಯಾರೇನು ಮಾಡಬಲ್ಲರು. ಭಾರ್ಗವ, ಆದುದರಿಂದ ನೀನು ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಭೀತಿಯಿಂದಿರು. ಗುರುಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಪ್ರಣಾಮಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯ ಮೇರೆಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದೆನೆಂದು ಹೇಳು ಹೋಗು?

ಭಾರ್ಗವ—ತಾಯೆ, ತಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ನನಗೆ ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲವಾದರೂ ತಮ್ಮ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ವಿಾರಲಾರೆನು. ಇದೋ ಹೋಗುವೆನು. (ನಮಸ್ಕರಿಸಲು, ಆಶೀರ್ವದಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಹೋಗುವನು. ವಿಾರಾಬಾಯಿಯು ಗೋವರ್ಧನಧಾರಿಗೆ ನಮಸು ರಿಸುತ್ತಿರುವಳು).

(ಆನಂದರಾಮನೆಂಬ ದಸ್ಯುವು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು).

ಆನಂದ—ಕೊನೆಗೆ ಆ ಹುಡುಗ ತೊಲಗಿಕೊಂಡ. ಮನುಷ್ಯನ ನಡೆ, ನುಡಿ, ಮೊದಲಾದ ಸರ್ವಗುಣಗಳೂ ಹೆಸರಿಗೆ ತಕ್ಕಹಾಗಿದ್ದರೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಣ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನ? ನನ್ನ ಹೆಸರು ಆನಂದ. ನನ್ನ ಸರ್ವಗುಣಗಳೂ ನಿರಂತರ ಆನಂದ. ಅಂಥಾ ಆನಂದರಾಮನಾದ ನಾನು ಈಕೆಯ ರೂಪ ಲಾವಣ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಪರವಶನಾಗಿ, ನನ್ನನಂದಕ್ಕೆ ಇವಳನ್ನು ಭಾಗಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಿಂದಲೂ ಕಲ್ಲು ಮುಳ್ಳು ಎಂದು ಬಂದನ್ನೂ ನೋಡದೆ ಇವಳನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದೆನು. ಹತ್ತರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಬಂದೆರಡು ಮಾತನಾಡಿ ನೋಡೋಣವೆಂದರೆ ಆ ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಹುಡುಗನೊಬ್ಬನು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಮೀಪದಲ್ಲೇ ಇರುತ್ತಲಿದ್ದ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ತೊಲಗಿ

ಹೋದ. ಇವಳನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವೆನು (ಮಿರಾ ಬಾಯಿಯ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ) ಅವ್ವಾ, ನಿನ್ನನ್ನೊಂದೆರಡು ಮಾತು ಕೇಳಬೇಕೆಂದಿರುವೆನು. ಕೋಪಮಾಡದೆ ದಯವಿಟ್ಟು ಹೇಳಬೇಕು. ಇಷ್ಟು ರೂಪವತಿಯಾದ ನೀನು ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳೇ ಇರುವೆಯಲ್ಲ. ದುಷ್ಟವೃತ್ತಿಗಳ ಮತ್ತು ದುಷ್ಟಮನುಷ್ಯರ ಹೆದರಿಕೆಯೇ ಇಲ್ಲವೆ? ಹಾದಿಲಿ ಹೋಗುವವನು ಎಂದೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಉಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡದೆ ಹೇಳು?

ಮಿರಾ—ದೈವಭಕ್ತರಿಗೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಭಯವಿಲ್ಲವು.

ಆನಂದ—ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸುಮಂಗಲಿಯಾಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಲಿ ದ್ದೀಯೋ? ಇಷ್ಟು ರೂಪವತಿಯಾದ ನೀನು ಪತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ತಿರುಗುವದಕ್ಕೆ ಏನುಕಾರಣ? ಅಧಿಕವ್ರ ಸಂಗಿಯೆಂದು ನನ್ನಲ್ಲಿ ವಿರಕ್ತಿಮಾಡದೆ ಹೇಳು?

ಮಿರಾ—ಅವ್ವಾ, ನಿನ್ನ ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗು?

ಆನಂದ—ನೋಡಿದೆಯಾ? ನಾನು ಕೋಪಮಾಡಬೇಡವೆಂದು ಕೇಳಿ ಕ್ಷಾಮದಿದ್ದಾಗ್ಯೂ ನೀನು ಕೋಪಮಾಡುತ್ತಿರುವೆ? ಇಷ್ಟು ರೂಪವತಿಯಾದ ನೀನು ಈ ಕಗ್ಗಾಡಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳೇ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲ ಎಂದು ಮನಮರಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾದ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನಿಟ್ಟು ನಾನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ನೀನು ಹೀಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೋಪಮಾಡಬಹುದೆ? ನೀನು ಯಾರು?

ಮಿರಾ—ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನ ದಯೆಯಿರುವವರಿಗೂ ನನಗೆ ಯಾವದೂ ಕಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರದು. ನಾನು ಆತನ ದಾಸಿಯು.

ಆನಂದ—ದಾಸಿಯೋ? (ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು).

ಮಿರಾ—(ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು) ಧೂರ್ತ, ಇದೇನು ನೀನು ಮಾಡುವುದು. ದೂರ ಹೋಗು?

ನಂದ—ಏಕೆ?

ವಿಾರಾ—ಕಂ|| ಪರಿಣಾಮಪೇಶಲಮಾಮ |

ಸ್ಥಿರಮುಮೆನಿಸಿದೀ ಶರೀರಕೆ ವಿಷಯವಿಷಮ ||

ನ್ನೆರೆದು ವಧಿಸದೆ ನಿರಾಮಯು |

ವರಕೃಷ್ಣ ರಸಾಯನಂ ಕುಡಿದುನೀಂ ಸುಖಿಸೈ ||

ಅಯ್ಯಾ ಮುಖನೇ, ದುರ್ವ್ಯಸನಗಳಿಗೆ ಬಳಗಾಗದೆ ಮೋಕ್ಷಸಾಧಕ ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸುಖಿಯಾಗು, ಹೋಗು ?

ಆನಂದ—ಜನ್ಮಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ನನ್ನ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯು ನೀನು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಇರುವುದು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ದುರ್ವ್ಯಸನವೆನ್ನುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಸರ್ವದಾ ಆನಂದವಾಗಿರುವ ಆನಂದರಾಯನೆಂತಲೆ ನನ್ನ ಹೆಸರು. ಇದೋ ನನ್ನ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿರುವ ಗಂಟಿನಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಮಾರ್ಗವಾದ ಪಾನವಿದೆ. ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವೆನ್ನುವ ರೂಪವತಿಯಾದ ನೀನೇ ನಿಂತಿದ್ದೀಯೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೊಂದೇ ಉಳಿದಿರುವುದು. (ಹತ್ತರ ಹೋಗಲಿತ್ಪಿಸುವನು).

ವಿಾರಾ—ಪರಸ್ತ್ರೀಯರ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋದವರ ಗತಿ ಏನಾಯಿತೆಂಬುದು ಪುರಾಣಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿಲ್ಲವೆ ? ಹೊರಟುಹೋಗು ?

ಆನಂದ—ಅಯ್ಯೋ ಮರುಳೇ, ನಿನ್ನ ಗೊಡ್ಡ ಪುರಾಣಗಳ ಸುಳ್ಳುಕಥೆಗಳಿಂದ ನನಗೆ ಮಂಕುಬೂದಿಯನ್ನೆರಚಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಿರುವೆಯಾ ? ಇಷ್ಟು ರೂಪವತಿಯಾದ ಬಬ್ಬದಿವ್ಯ ಹೆಂಗಸು ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ರತೀದೇವಿಯ ಹಾಗೆ ನಿಂತಿರುವಲ್ಲಿ ನಾನೇ ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವಂತಹ ಆನಂದರಾಯ. ಸುಮ್ಮನೆ ನಿನ್ನ ಬಿಂಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನನ್ನೊಡನೆ ಬಾ. (ಸವಿಾಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿತ್ಪಿಸುವನು).

ವಿಾರಾ—ನಿನಗೆಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ನೀನು ಮುಖನು, ಕ್ರೂರಾತ್ಮಿಯು.

ಆನಂದ—ಸಾಕು, ಸಾಕು. ನಾನು ಯಾರೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆ ? ಧಾಕಾದಲ್ಲಿ ನಾನೊಬ್ಬ ಶ್ರೀಮಂತನಾಗಿದ್ದೆನು. ನನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ಮಧು

ಮತ್ತು ಮಧುರಾಂಗಿಯರಲ್ಲಿ ಸದ್ವಿನಿಯೋಗ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದನು. ಕೊನೆಗೆ ಅಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದನೆಂದು ಪುರದಿಂದ ಹೊರಡಿಸಲ್ಪಡಲು ದಸ್ಯುವಾದೆನು. ಈ ದಸ್ಯುವಿಗೆ ಈ ದಾಸಿಯು ದೊರೆತದ್ದು ಅನುಕೂಲವಾಯಿತು. ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಏಕಾಂಗಿಯಾಗಿರುವ ನನಗೆ ಹೆಂಡತಿಯಾಗುವೆ ಬಾ ? ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಬಿಡೆನು. (ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವನು. ವಿರಾವು ಗುಡಿಯೊಳಗೆ ಓಡಿ ಹೋಗುವಳು. ಆನಂದನೂ ಗುಡಿಯೊಳಗೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು. ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪಾದಗಳಿಂದ ಬಂದು ಘಟಸರ್ಪವು ಹೊರಟು ಬಂದು ಆನಂದನನ್ನು ಕಡಿಯಲು ಮೃತನಾಗುವನು).

ತೆರೆಯು ಬೀಳುವುದು.

೫ ನೇ ರಂಗ.

(ನೇರವಾಡದ ಸಮೀಪಸ್ಥಾನದ ಆರಾವಳಿ ಪರ್ವತಪ್ರಾಂತ್ಯದ ಮೈದಾನದಲ್ಲಿ ಕುಂಭನು ಖಡ್ಗ ಪಾಣಿಯಾಗಿ ಮುಖವಾಡಾದಿ ಯುದ್ಧದ ಪೋಷಾಕನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು).

ಕುಂಭ—ವೀರನಾದ ರಣಭೋಡನು ಅಳಿದನು. ಧೀರನೂ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನಾದಕ್ಷನೂ ಆದ ಹಂವೀರನು ವೀರಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಶೂರನೂ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಪ್ರಯೋಗ ನಿಪುಣನೂ ಆದ ಸೇನನು ಶತ್ರುಗಳಾದ ಯವನರಲ್ಲನೇಕರನ್ನು ಕಡಿದು ತಾನೂ ಮೃತಿಯನ್ನೈದಿದನು. ಇನ್ನು ನಾನೊಬ್ಬನು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿರುವೆನು. ನನ್ನೊಡನೆ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಯವನಯೋಧನು ಸಮರ್ಥನೂ, ಯುದ್ಧಕಲಾಕಾಶಲದಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನೂ, ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷನೂ ಆಗಿರುವಂತೆ ತೋರುವುದು. ನಾನು ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ನನ್ನ ಖಡ್ಗಹತೆಗೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಚಮತ್ಕಾರದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿ

ರುವನು. ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಮೊದಲು ಆ ಯವನವೀರನನ್ನು ಕೊಂದು, ಅನಂತರ ನನ್ನ ಕುಲಶತ್ರುವಾದ ಆ ಅಕ್ಬರನನ್ನು ನಿರ್ದಾಸ ಮಾಡುವೆನು. ಆಗದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲೇ ಸಂಹೃತನಾಗುವೆನು. (ತೆರೆಕಡೆ ನೋಡಿ) ಯವನ ವೀರನು ಇತ್ತಲೇ ಬರುತ್ತಿರುವನು. (ಮುಖಕ್ಕೆ ಮುಖಪಾಡಾದಿ ಯುದ್ಧದ ಪ್ರೋಪಾಕನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕರವಾಳಹಸ್ತನಾಗಿ ಅಕ್ಬರನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು).

ಅಕ್—ಭಾವು ರಜಪೂತ ವೀರನೆ, ನಿನ್ನ ಬಾಹುಗಳ ಪ್ರತಾಪಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ನಾನೆಲ್ಲಾ ಕಾಣೆನು. ಬಾ, ಮತ್ತೊಂದು ಸಲ ದ್ವಂದ್ವ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಕರಲಾಘವವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುವೆನು. (ಇಬ್ಬರೂ ಹೊಡೆದಾಡುವರು. ಕುಂಭನು ಪೆಟ್ಟುತಿಂದು ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ಬಿಳುವನು. ಖಡ್ಗವು ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುವುದು).

ಕುಂಭ—ವಿರಾ! ವಿರಾ! ನಿನ್ನ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯನ್ನು ಲಾಲಿಸದೆ ಕ್ರೂರ ದಂಡನೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿ ಪಾತಕಿಯಾದೆನು. ವಿರಾ! (ಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯನಾಗುವನು).

ಅಕ್—ಇವನೇ ಮಹಾವೀರನಾದ ಕುಂಭರಾಣನು. ತೀವ್ರದುಃಖದಿಂದ ರಣೋತ್ಸಾಹರಹಿತನಾಗಿರುವುದ್ದರಿಂದಲೇ ನನ್ನಿಂದ ಪರಾಜಿತನಾದನು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈತನ ಖಡ್ಗಹತಿಯಿಂದ ನಾನು ಉಳಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. (ಕುಂಭನಿಗೆ ಗಾಳಿ ಬೀಸುವನು).

ಕುಂಭ—(ಎಚ್ಚೆತ್ತು) ಅಯ್ಯಾ ಯವನವೀರನೆ, ಸಂಗ್ರಾಮದ ನ್ಯಾಯರೀತ್ಯಾ ನಾನು ನಿನ್ನಿಂದ ಪರಾಜಿತನಾಗಿರುವದ್ದರಿಂದ ವಧ್ಯಾರ್ಹನು. ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತೆಗೆದುಬಿಡು. ನೀನು ನನಗೆ ದಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ನಿರ್ದಯನಾಗಬೇಡ.

ಅಕ್—ವೀರ ರಜಪೂತನೆ, ವಿಶ್ವವಿಜಯಾದವನನ್ನೂ ಭೂಕಾಯಿಯಾದವನನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲುವುದು ಪೌರುಷಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾದುದರಿಂದ, ನೀನು

ಪುನಃ ಕಸ್ತವನ್ನು ಧರಿಸಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡು ; ಅದೃಷ್ಟವಿ
ದಂತಾಗಲಿ.

ಕುಂಭ—ನನಗೆ ನಿನೊಡನೆ ಪುನಃ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲು ಸಾಹಸವಿಲ್ಲ. ಸಹ
ಸ್ರರು ಯುದ್ಧಗಳಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಹೋರಾಡಿದರೂ ಶಕ್ತಿಗುಂದದ
ಈ ಬಾಹುಗಳು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ನಿರ್ದೀರ್ಯವಾ
ಗಿವೆ.

ಅಕ್—ಮನಸ್ಸೇ ಕಾರಣವು.

ಕುಂಭ—ಹಾ !

ಅಕ್—ಅಯ್ಯಾ, ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮನಸ್ಸೇ ಕಾರಣವು. ಮನಸ್ಸು ನಿರ್ಜೀವ
ವನ್ನು ಸಜೀವವನ್ನಾಗಿಯೂ, ಸಜೀವವನ್ನು ನಿರ್ಜೀವವನ್ನಾಗಿ
ಯೂ ಮಾಡುವುದು. ಇದು ನಿಮ್ಮ ರಾಣಾವಿಗೆ ತಿಳಿಯುವುದು,
ಆತನನ್ನು ಕೇಳು ?

ಕುಂಭ—ನಮ್ಮ ರಾಣಾವಿನ ಮನೋವೃಥೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ಬಾಧವಾವೇ ಕಾರ
ಣನೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿದಿರುವೆನು.

ಅಕ್—ನಿಮ್ಮ ರಾಣಾವಿನ ಮನೋವೃಥೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ರಾಣಾವೇ ಕಾರಣ
ನೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿದಿರುವೆನು.

ಕುಂಭ—ಅದು ಹೇಗೆ ?

ಅಕ್—ಒಬ್ಬ ಪತಿವ್ರತೆಯ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯನ್ನು ಲಾಲಿಸದೆ ಕ್ರೂರಶಿಕ್ಷೆಯ
ನ್ನು ವಿಧಿಸಿದುದರಿಂದ.

ಕುಂಭ—ಪತಿವ್ರತೆಯನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣವೇನು ?

ಅಕ್—ನಿಮ್ಮ ರಾಣಾವಿನ ಹೃದಯವು.

ಕುಂಭ—ಅದು ಸಾಲದು. ಅಕ್ಬರನೊಡನೆ ನಡೆದ ಸಂಭಾಷಣೆಯೂ,
ರತ್ನಮಾಲಿಕೆಯ ಸಮರ್ಪಣೆಯೂ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವುವು.

ಅಕ್—ಅದಕ್ಕೇನು ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯನ್ನು ಲಾಲಿಸದೆ ಕ್ರೂರಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿ
ಧಾದು ಪ್ರಮಾದವಾಯ್ತೆಂದೆನು,

ಕುಂಭ—ಆಗಲಿ, ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ಲಾಲಿಸಿದ್ದದ್ದೇ ಆದರೆ ಏನಾಗುತ್ತ
ಲಿತ್ತು ?

ಅಕ್—ಒಬ್ಬ ಪತಿವ್ರತಾಬಿರೋಮಣಿಗೆ ಕ್ರೂರದಂಡನೆಯು ತಪ್ಪಿ, ನೋ
ಗಲ ಚಕ್ರಾಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಆತಂಕವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಲಿತ್ತು. ರಾ
ಣಾಜಿ, ನೀವು ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಬಾಯಿಂದಲೇ
ತಿಳಿದುಕೊಂಡೆನು. ಅದಿರಲಿ, ಮಹಾತಾಯಿಯಾದ ಮಿರಾಬಾ
ಯಿಯವರ ಪಾದದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಕ್ಕರನು ಬಹ
ಳ ದಿನಗಳಿಂದಲೂ ಕುತೂಹಲವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದನು. ಕಾಲವೊ
ದಗಿದುದರಿಂದ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷಾರಿಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮಹಾಮಾತೆಯ
ದರ್ಶನವು ಲಭಿಸಿತು. ದಾನನಿಧಿಯಾದ ಆ ಮಾತಾಜಿಯ ಗೋ
ವರ್ಧನಧಾರಿಗೆ ಸಮಯವೇಗವಶದಿಂದ ಅಕ್ಕರನು ರತ್ನಹಾರವ
ನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ
ತಾಯಿಯು ತುಳಸಿ ಹಾರವೆಂದು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಆಗ ರತ್ನ
ಮಾಲಿಕೆಯೆಂದು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಿರಾಬಾಯಿಯವ
ರನ್ನು ಅಕ್ಕರನು ತನ್ನ ತಾಯಿಯೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವನೇ ಹೊರತು
ಅನ್ಯಥಾವಿಲ್ಲ.

ಕುಂಭ—ನಿನ್ನ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಸುವುದು. ಅಕ್ಕ
ರನ ಪ್ರಕೃತಿಯೇ ಬೇರೆಯಾಗಿರಬೇಕು.

ಅಕ್—ಒಂದು ವೇಳೆ ಅಕ್ಕರನೇ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಹೇಳಿದರೆ ನಂಬುವಿರೋ ?

ಕುಂಭ—ನಂಬುವೆನು.

ಅಕ್—ಇದೋ ನಾನೇ ಅಕ್ಕರನು.

(ಇಬ್ಬರೂ ಪರಸ್ಪರ ಕೈಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳುವರು).

ಅಕ್—ರಾಣಾಜಿ, ತಾವು ಆಯಾಸಪಟ್ಟಿರುವಿರಿ. ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿ
ರಿಂತೆ ನನ್ನೊಡನೆ ದಯಮಾಡಿ. (ಇಬ್ಬರೂ ಹೋಗುವರು).

ತೆರೆಯು ಏಳುವುದು.

೬ ನೇ ರಂಗ.

(ಕಾನನ. ಮಿರಾಪು ವೃಕ್ಷಚ್ಛಾಯೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವಳು).

ಮಿರಾ— ರಾಗ—ಮಾಲಾಕೌಂಸ. ತಾಳ—ಏಕ.

(ಪ) ಕರುಣಾಸಮುದ್ರಾ ನಮಸ್ತೆ ಗಿರಿಧಾರೆ ||

(ಅ) ತುಂಬುರನಾರದವಿನುತಾ ಅಂಭೋರುಹಭವವಿನತಾ |

ಜಂಭಾಸುರರಿಪುಸೇವಿತ ಸ್ತಂಭೇರಮವರವರದಾ ||

(ಸಾಧುವೊಬ್ಬನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು).

ಸಾಧು—ಯೋಗಾನಂದ ಮುನೀಶ್ವರರ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಈಕೆಯು ರೂಪ ಲಾವಣ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಮೋಹಿತನಾದನು. ಆದರೆ ನನ್ನ ವ್ಯಾಮೋಹಪ್ರಕಾಶನೆಗೆ ಆ ಆಶ್ರಮವು ಸುಖಸ್ತದವೂ, ಸಮ ಯವೂ ಸೂಕ್ತವೂ ಅಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆನು. ಅನಂತರ ಅನ್ಯತ್ರ ಕಾರ್ಯವಿದ್ದುದರಿಂದ ಹೋಗಿ ಬರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಈಕೆಯು ಆಶ್ರಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಇವಳನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದೆನು. ಇವಳು ಸಾಧುವೇಷ ವನ್ನು ತಾಳಿರುವುದರಿಂದ ಸಮಯೋಚಿತವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡು, ಇವಳನ್ನು ನನ್ನಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು.

ರಾಗ—ಮಾಲಾಕೌಂಸ. ತಾಳ—ಏಕ.

(ಪ) ಜಯಗಿರಿಧಾರೆ ಕೃಷ್ಣಾಮುರಾರೆ ಜಯರಾಧಾಪತಿ ವಿಮಲ ಮತೆ ||

(ಅ) ಯಾದವ ವಂಶಪ್ರಿಯೋನಿಧಿಚಂದ್ರಾ ಯಮಳಾರ್ಜುನತರಾ ಭಂಜನೋಪೇಂದ್ರಾ |

ಮಾಧವ ಮಾಮನವಿನತವಿಧೀಂದ್ರಾ ಮಾಯಾತೀತಾಕರುಣಾ ಸಾಂದ್ರಾ ||

ಮಿರಾ—ಆಹಾ ! ನನ್ನ ಪುಣ್ಯೋದಯದಿಂದ ನಿರ್ಜನವಾದ ಈ ಘೋರ ಕಾನನದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸಾಮೋಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದ ನನಗೆ

ಅನಂದವನ್ನೀಯುತ್ತ ಸಾಧುಗಳು ದಯಮಾಡಿಸಿರುವರು (ಬಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸುವಳು).

ಸಾಧು—ಪರಮಸುಖಿಭವ. (ಹರಸುವನು).

ವಿಾರಾ—ಸ್ವಾಮಿ, ಈ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ನನಗೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತು ನನ್ನನ್ನು ಪಾಪ ನ ಮಾಡಿದಿರಿ. ಎಲ್ಲಿಂದ ದಯಮಾಡಿಸೋಣವಾಯಿತು ?

ಸಾಧು—ಗುಣವತಿಯೆ, ನಾನು ಅನೇಕ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಕ್ಲಾಂತನಾಗಿ ಬಂದೆನು. ಈ ಸ್ಥಳವು ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಕಂಡು ಬಂದುದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ನಿಂತನು.

ವಿಾರಾ—ಧನ್ಯವಾದೆನು. ಮಹಾನುಭಾವ, ತಾವು ಇಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣವಾಗಲಿ. ನಾನು ಉಪಚರಿಸುವೆನು.

ಸಾಧು—ಆಗಬಹುದು. ಜಮರಾಧಾಪತೆ ! (ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವನು. ವಿಾರಾ ಗಾಳಿಬೀಸುವಳು).

ವಿಾರಾ—ಸ್ವಾಮಿ, ತಾವು ಅನೇಕ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಬಂದಿ ರೆಂದು ಹೇಳಿದಿರಿ. ಯಾವ ಯಾವ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದಿರಿ ? ಅಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಕಂಡಿರುವಿರಿ ? ಗಯನಿಟ್ಟು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು.

ಸಾಧು—ಪರಮೋತ್ತಮತಿಯೆ, ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು ? ಅವಿರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ ನು. ಅಲ್ಲಿ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಪಾರ್ವತಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಆಲಿಂಗನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಪದ್ಮಭವನಕ್ಕೆ ಹೋದೆ ನು. ಅಲ್ಲಿಬ್ರಹ್ಮನು ಸರಸ್ವತಿಯೊಂದಿಗೆ ಸರಸಿನೀಡದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಅಂದ ಹರಿಪುರಕ್ಕೆ ಹೋದೆನು. ಅಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣುವು ಶ್ರೀ ಭಾದೇ ಎದುರನ್ನು ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿಸಿಕೊಂಡು ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮಾವಲೋಕನದಿಂದ ವಿಲಾಸವನ್ನು ಬೀರುತ್ತಲಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಹೋದೆನು. ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸಂಮು

ದಿತನಾಗಿ ಗೋವಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮಾನಸ ಸರಸ್ಸಿಗೆ ಹೋದನು. ಅಲ್ಲಿ ಮನ್ಮಥನು ರತಿಯೊಡನೆ ಹಂಸರೂಪದಿಂದ ರಮಿಸುತ್ತಲಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ನಾನು ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಮದನಸಾಂಬ್ರಾಜ್ಯವೇ ಶೋಭಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು.

ವಿಾರಾ—ನಾನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸಾಧುವಿನ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದೆನೇ ? ಅಯ್ಯೋ ಪಾಪ, ಬಹಳವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಮಾರ್ಗಾಯಾಸದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಮಣೆಯಾಗಿರಬೇಕು. ಸ್ವಾಮಿ, ತಾವು ಹೇಳುವದು ಸೂಕ್ತವಾಗಿ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ. ತಾವು ಮೊದಲು ವಿಶ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅನಂತರ ವಿಚಾರಿಸುವೆನು.

ಸಾಧು—ನೀನಿರುವಾಗ ನನಗೆ ಶ್ರಮವೆಲ್ಲಿಯದು. ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆನು. ಪೂರ್ವ ಪುಣ್ಯಪರಿಪಾಕದಿಂದ ಲಬ್ಧವಾದ ತಮ್ಮ ನವಯೌವನಾದಿಗಳನ್ನು ವೃಥಾವಾಗಿ ಕಳೆಯದೆ, ಇಂದ್ರಿಯಶಕ್ತಿಯು ಅಡಗುವದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ, ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರು ಸಂಪೂರ್ಣನುರಾಗದಿಂದ ಸೇರಿ ಸುಖಿಸುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತುಷ್ಟನಾದೆನು. ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕಾಮಸುಖಕ್ಕಿಂತಲೂ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಸುಖವನ್ನು ನಾನು ಕಾಣೆನು. ಅದೇ ಸಾಲೋಕ್ಯವು. ಅದೇ ಸಾಮಾನ್ಯವು. ಅದೇ ಸಾಯುಜ್ಯವು.

ವಿಾರಾ—(ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು) ಏನು ಕೇಳಿದೆನು. ಯಾವ ಎರಡಕ್ಷರಗಳು ಕಾಮಾದಿ ವಿಕಾರಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ಚಿತ್ತಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಿಮಿತಗೊಳಿಸಿದವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೆನೋ, ಯಾವ ಎರಡಕ್ಷರಗಳು ಐಹಿಕವೆಂಬ ಬಿರುಗಾಳಿಯಿಂದ ಅಳಿದುಸುಲಲಿತವಾದ ಶಾಂತಶೈಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದೆನೋ, ಯಾವ ಎರಡಕ್ಷರಗಳು ಭವರೋಗ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಪರಮಾಪಧವೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೆನೋ, ಆ ಪವಿತ್ರವಾದ, ಆ ನಿರ್ಮಲ ಸತ್ಯಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ, ಆ ಪಾವನ ಸಾಧುಸ್ವರೂಪವಾದ, ಸಾಧು ಎಂಬ ಎರಡಕ್ಷರಗಳು ಈಗ ಅದವಿತ್ರವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟವೇ ?

ಸಾಧು— ಕಂದ|| ಕಾಮಿನಿಯೇ ಸಾಮಾಜವರ ।

ಗಾಮಿನಿಯೇ ಕಾಮಸಾಖ್ಯ ಸಾಧಾಮಿನಿಯೇ ||

ಭಾಮಿನಿಯೇ ನಿನ್ನಂವಿಗೆ ||

ಕಾಮಿಸಿಹೆಂ ಸ್ಮರಶರಹತಿಯಿಂ ಸಲಹೆನ್ನಂ ||

ವಿಾರಾ—ಅಲ್ಲ. ಎಂದಿಗೂ ಅಲ್ಲ. ಸಮಾಪದಲ್ಲಿದ್ದಿರುವ ಅಮೋಘವಾದ ಕಸ್ತೂರಿನು ಗುಣವನ್ನು ಗಾರ್ಭವು ತಿಳಿಯದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಕಸ್ತೂರಿಯ ಗುಣವು ಹೋಗುವದೆ? ಸಾಧು ಎಂಬ ಎರಡುರ ಗಳ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲಾರದ ಈತನೇ ಮೂಢನು, ಅಥವಾನು.

ಸಾಧು—ಓಹೋ, ನೀನು ಬಹುವಾಗಿ ಪ್ರಸಂಗ ಮಾಡಲುಪಕ್ರಮಿಸಿರುವೆ. ಸುಮ್ಮನೆ ನಿನ್ನೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡುವದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಡೆದುಕೊ ? (ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಹೋಗುವನು).

ವಿಾರಾ—ಹೇ ಕೃಷ್ಣ ! ಹೃದಯಕಮಲವಾಸ! ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಎಷ್ಟು ವಿಧದಿಂದ ಪರೀಕ್ಷಿಸುವೆ? ದೇವ, ನೀನಲ್ಲದೆ ನನಗಿನ್ನಾರು ಗತಿ? ರಕ್ಷಿಸು, ರಕ್ಷಿಸು.

(ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮಾಯೆಯಿಂದ ವಿಾರಾವು ಮಾಯವಾಗುವಳು. ಸಾಧುವು ಹುಡುಕುವನು. ನಾಲ್ವಾರು ಗಿಡಗಳ ಕೆಳಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ವಿಾರಾಬಾಯಿಯರು ಕಾಣಿಸುವರು. ಸಾಧುವು ಓಡಾಡಿ ಕ್ಲಾಂತನಾಗುವನು. ಒಂದೇ ತಡವೆಗೆ ಅನೇಕ ವಿಾರಾಬಾಯಿಯರು ಕಾಣಿಸುವರು. ಸಾಧುವಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾಗುವುದು. ವಿಾರಾಬಾಯಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕ್ಷಮಾಪನೆಯನ್ನು ಬೇಡುವನು).

ಸಾಧು—ತಾಯೆ, ಪತಿವ್ರತೆಯರ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಎಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವು. ಲೋಪಾಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಕಣಕೆ ಶಿವನು ದುಃಖಕ್ಕೀಡಾದನು. ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಕದ್ದಿದ್ದಿದ್ದ ರಾವಣನ ವಂಶವೇ ನಿರ್ಮೂಲವಾಯಿತು. ಅನಸೂಯೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲೆಳಸಿ ಹರಿ

ಹರಬ್ರಹ್ಮಾಡಿಗಳು ಶೋಚನೀಯವಾದ ಅವಸ್ಥಾಂತರವನ್ನು ತಾಳಬೇಕಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಿಯೆಂಬಾಕೆಯು ಶಿಲೆಯಾಗಿದ್ದ ಗಂಡನನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಳು. ಸಾವಿತ್ರಿಯು ತನ್ನ ಪತಿಯ ಜೀವವನ್ನು ಪುನಃ ಯಮಧರ್ಮನಿಂದ ಪಡೆದುಕೊಂಡಳು. ತಾಯೆ, ಇವುಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ, ಮೌಢ್ಯದಿಂದ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ನನ್ನನ್ನು ಹೃಮಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ವಿಾರಾ — ನಿನ್ನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ನಾನು ಹೃಮಿಸಿರುವೆನು. ಯೋಗಾನಂದ ಮುನಿಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರ ಹೃಮಾಪನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊ ? (ಇಬ್ಬರೂ ಹೋಗುವರು).

(ತೆರೆಯು ಬೀಳುವುದು).

೭ ನೇ ರಂಗ.

(ಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕುರಿರದಲ್ಲಿ ಚಮೇಲಿಯ ಕೃಷ್ಣ ಪೂಜೆಗೆ ಪುಷ್ಪಾದಿ ಪೂಜಾದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು ಅಣಿಮಾಡುತ್ತ ಯಶೋಧರಪಂಡಿತನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು. ಒಂದು ಮಣಿ, ಹೂವು, ಹಣ್ಣು, ಕಾಯಿ, ದೀವಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಡುವದು ಇತ್ಯಾದಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವನು).

ಚಮೇಲಿ — (“ ಪಂಡಿತನಾದರೇನು ” ಎಂಬ ಹಾಡನ್ನು ಹಾಡುತ್ತ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಳು. ಪಂಡಿತನನ್ನು ನೋಡಿ ಹಾಡು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ನಸುನಗುತ್ತ) ಪಂಡಿತರೇ, ಇದೇನು ನೀವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವದು ?

ಪಂಡಿತ — ಚಮೇಲಿ, ನಾನು ಮೊದಲು ಶೈವನಾಗಿದ್ದೆನು. ಶೈವಮತಕ್ಕೆ ನುಸರವಾಗಿ ಉದ್ಧಾಮಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದೆನು. ಅನಂತರ ನಿನಗೋಸ್ಕರ ವೈಷ್ಣವಮತವನ್ನವಲಂಬಿಸಿ ವೈಷ್ಣವಮತಪ್ರಚಾರಕ ಮಹದ್ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ವಿರಚಿಸಲುಜ್ಜುಗಿಸಿದೆನು. ಅಪ್ಪರಲ್ಲಿ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರಮಾತ್ಮನ ಮೇಲೆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟುದರಿಂದ ಈಗ ದೇವಿಯು ಪ್ರಸನ್ನತೆಗಾಗಿ ಕಾಕ್ಷೇಯನಾಗಿರುವೆನು. ಪರಮಾತ್ಮನು ಈ ಕಕ್ಷಿಯ ಮೇಲೆ ತನ್ನ

ಕರುಣಾದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತೋರಿದರೆ, ಶಕ್ತಿಯು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಕರುಣಾದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬೀರುವಳೆಂದು ನಾನು ಉಭಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೆರವೇರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದೇನೆ.

ಚಮೇಲಿ—ಚನ್ನಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಣಿಮಾಡಿದರೆ ಯಾವ ದೇವರಿಗೆ ತಾನೆ ಬಪ್ಪುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವದು ? ಉರಿಯುವ ದೀವಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಪುಷ್ಪಸರವನ್ನು ಹಾಕುವದುಂಟೆ ? ಸೀದಾಹೋಗುವ ದಿಲ್ಲವೆ ?

ಪಂಡಿತ—ನಿನ್ನಂಥ ವಿದ್ವಾಂಸಳಿಗೆ ನಾನು ಮಾಡಿರುವ ಈ ಉಪಮೆಯು ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲವೆ ?

ಚಮೇಲಿ—ಇಲ್ಲ.

ಪಂಡಿತ—ಪ್ರೇಮವೆಂಬ ಜ್ವಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೃದಯವು ಸಿಕ್ಕಿಹೋಗಿದೆ, ಕೂಡಲೆ ರಕ್ಷಿಸದಿದ್ದರೆ ಈ ಪುಷ್ಪಸರದಹಾಗೆ ಸೀದಾ ಹೋಗುವದು, ಎಂಬರ್ಥವು ನಿನಗೆ ಬೋಧೆಯಾಗಲೆಂದು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದೆನು.

ಚಮೇಲಿ—ಈಗ ಅರ್ಥವಾಯಿತು.

ಪಂಡಿತ—ಅರ್ಥವಾದಮೇಲೂ ತಟಸ್ಥ ಭಾವವೇಕೆ ?

ಚಮೇಲಿ—ಅದಿರಲಿ ಪಂಡಿತರ, ನಿಮ್ಮ ಸಂಭಾವನೆಗೆ ಮಣ್ಣು ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟು ಬಂದಿರಿ, ಶ್ರೋತ್ರಿಯನು ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತಿರುವಾಗ ನಿಮಗೆ ಪುನಃ ಜೀವನವೃತ್ತಿ ದೊರೆಯುವದಿಲ್ಲ ? ಬಂದು ವೇಳೆ, ಇನ್ನೇನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ, ಬಂದುವೇಳೆ ಕನಿಷ್ಠಪಕ್ಷ, ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ನಮ್ಮ ಜೀವನ ನಡೆಯುವದು ಹೇಗೆ ? ಉಪಾದಾನವೆ ಉಪಾಯವೋ ?

ಪಂಡಿತ—ಇದೇನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವೆ ? ಧೀಶಾನ್ಯನ ಆಳ್ವಕಗಿಂತಲೂ ಧೀಶಾಲಿಯ ಊಳಿಗವೇ ಮೇಲಲ್ಲವೆ ? ನನ್ನಂತಹ ಶ್ರೋತ್ರಿಯನಿಗೆ ಸುಖಪಡನೆಯ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆನು ಕಡಮೆ. ಹೈಮೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದರೆ ಶ್ರಮವಿಲ್ಲದೆ ಸುಖವಾಗುವದು.

ಚಮೇಲಿ—ಸರಿ ಸರಿ, ನೀವು ಹೈಮೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಮೂಗು ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡು ಕುಳಿತರೆ ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ನೆಪ್ಪಿಗೆ ಆಗುವದು.

ಪಂಡಿತ—ಪೂರ್ವ ಪಶ್ಚಿಮಗಳು ಹೇಗೆ ಬಂದಾಗುವದಿಲ್ಲವೋ ಹಾಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರ ನಾಲಿಗೆಯೂ ಬುದ್ಧಿಯೂ ಬಂದಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಬಂದು ಚುರುಕು, ಬಂದು ಜಡಸ್ವಭಾವ.

ಜಮೇಲಿ—ನೀವು ಹೀಗೆ ತರ್ಕಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೇ ನಾನು ಶೈವಮತಖಂಡನೆಯನ್ನು ಆದಿನ ಸುಲಭವಾಗಿ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟೆನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನನ್ನನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ನಿಮಗಿಲ್ಲ.

ಪಂಡಿತ—ಅದಕ್ಕೇನೆ ಶಕ್ತಿ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದು ಹೇಳಿದೆನು. ಗೆಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಬಲಿಸಿಕೊಳ್ಳೋಣ. (ತೆರೆಯಲ್ಲಿ ಗಾನವಾಗುವದು).

ಜಮೇಲಿ—ಓಹೋ, ಹೊತ್ತು ವಿಾರುತ್ತಲಿರುವದು. ಉಪವಸದಲ್ಲಿ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣರಿಗೆ ಈ ದಿನ ಮಹಾ ಉತ್ಸವ. ದೇಶದೇಶದಿಂದ ಭಕ್ತಾಳುಗಳು ಬರುವರು. ಪಂಡಿತರೆ, ನಡೆಯಿರಿ ನಾವು ಹೋಗೋಣ.

ಪಂಡಿತ—ಆಗಬಹುದು. (ಹೋಗುವರು).
ತೆರೆಯು ಬೀಳುವದು.

೪ ನೇ ರಂಗ.

(ಬೃಂದಾವನದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಯಾತ್ರಾರ್ಥಿಗಳು ತಂಡೋಪತಂಡವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರುವರು).

ಬೈರಾಗಿಗಳು — (ಪ್ರವೇಶಿಸಿ).

ರಾಗ — ಆರಭಿ. ತಾಳ — ಏಕ.

(ಪೆ) ಜಯರಾಧಾಪತೆ ಜಯಗಿರಿಧಾರೀ |

ಜಯವಿಮಲಮತೇ ಜಯ ದನುಜಾರೀ ||

(ಅ) ಯದುಕುಲದೀಪಾ ಬರ್ಹಕಲಾಪಾ |

ನೋಹನರೂಪಾ ಗಂಧವಿಲೀಪಾ ||

(ಚ) ಭಣಿಸತಿಯನಾ ಖಗಪತಿಗಮನಾ ।

ಪಶುಪತಿಸುಹೃದಾ ಗಜಪತಿವರದಾ ॥ (ಹೋಗುವರು).

ವ್ರಜನಿತೆಯರು—(ತಲೆಯಮೇಲೆ ಹಾಲು ಚೊಂಬುಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು).

ರಾಗ—ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ ತೋಡಿ. ತಾಳ—ಏಕ.

(ಪ) ಬಾರಬಾರನೀರೆ ಸಾರಿಬೋಗಿ ನೋಡುವ ।

ಜಾರನ ನವನೀತಚೋರನ ಗೋವರ್ಧನಧರನ ॥

(ಅ) ಮಾರಜವಕ ಮಾರಸುಂದರ ಮಾರಮಾರಸಖ ।

ಮಾರಮಾರಮಾಣ ಸರಸಿಯೊಳು ಗೋವಿಯರ ನೀರಗಳ
ನೊಯ್ದವನ ॥ (ಹೋಗುವರು).

ಗುರುಕುಲವಾಸದವರು—(ಪ್ರವೇಶಿಸಿ).

ಜೈಜೈ ವಿನಾಶರೀರಾ ನಿಗಮೋದ್ಧಾರಾ ।

ಜೈಜೈ ಮಂದರಗಿರಿಧರ ಕಮತಾಕಾರಾ ॥

ಜೈಜೈ ವರಾಹರೂಪಾ ಜಗತ್ತೀಪಾಲಾ ।

ಜೈಜೈ ಬಾಲಕಪ್ರೋಷಾ ನರಹರಿಲೀಲಾ ॥

ಜೈಜೈ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾ ವರವಾಮನನಾಮಾ ।

ಜೈಜೈ ಹೃತ್ತಿಯದಮನಾ ಭಾರ್ಗವರಾಮಾ ॥

ಜೈಜೈ ಶ್ರೀರಘುವೀರಾ ಸತ್ಯಧುರೀಣಾ ।

ಜೈಜೈ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾ ಭಕ್ತಪರಾಧೀನಾ ॥

ಜೈಜೈ ಶ್ರೀಬಾಘಾತ್ಮಾ ಧರ್ಮಸ ಪ್ರೋಷಾ ॥

ಜೈಜೈ ಲೀಲಾಕಲ್ಪೀ ದುರಿತವಿನಾಶಾ ॥

ಜೈಜೈ ವೈಕುಂಠನಿವಾಸಾ ನಾರಾಯಣಾ ।

ಜೈಜೈ ಹರಿನಾರಾಯಣಾ ಹರಿನಾರಾಯಣಾ ॥ (ಹೋಗುವರು).

(ಕಾಷಾಯಾದುಡವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಕುಂಭನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು).

ಕುಂಭ— ರಾಗ—ಮಂದಾರಿ. ತಾಳ—ಛಾಪು.

(ಪ) ನಾರಿಗೆ ದೋಷವನು ಆರೋಪಿಸಿ ಕೆಟ್ಟನು ॥

(ಅ) ಪೂರ್ವಾಪರಗಳ ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸದೆ ಫೋರಪಾತಕಿಯಾದೆ
ಧಾರಿಣಿತಲದೊಳು ||

ಇನ್ನು ನನಗೆ ಸಿರಿಸಂಪತ್ತಿನಿಂದೇನು ? ರಾಜಪದವಿಯೇ ಮೊದ
ಲಾದ ಮೈಭವಗಳಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನ ? ಸರ್ವಪ್ರೀತ್ಯಳೂ, ಪತಿವ್ರತಾ
ಶಿರೋಮಣಿಯೂ, ಭಗವದ್ಭಕ್ತಳೂ ಆದ ವಿಾರಾವಿನಲ್ಲಿ ಫೋರವಾದ
ದೋಷವನ್ನೆಣಿಸಿ ಕಲುಷಾತ್ಮಕನಾದ ನಾನು ಮರಣ ದಂಡನೆಯನ್ನು ವಿಧಿ
ಸಿದ ಮೇಲೆ ನನಗೆ ಯಾವದರಿಂದೇನು ಸುಖವು ? ಸರ್ವವೂ ದುಃಖವು
ವಾಯಿತು. ದೈವಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ದೋಷವನ್ನು ಎಣಿಸಿದವನನ್ನು ದೈವವು
ಕೈಬಿಡುವದು. ಸರ್ವರೂ ದೈವವಿದ್ವೇಷಿಯಾದ ಆ ನಿರ್ಭಾಗ್ಯನ ಕೈಬಿ
ಡುವರು. ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ತಂದೆಯ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟನು.
ವಿಭೀಷಣನು ಭ್ರಾತೃವಿನಲ್ಲಿಡಬೇಕಾದ ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ವಿಸರ್ಜನೆ ಮಾಡಿ
ದನು. ಭರತನು ತಾಯಿಯ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದನು. ಬಲಿ
ಯು ಗುರುವಿನ ಮೇಲಿನ ಮಮತೆಯನ್ನು ತೊರೆದನು.

ಇನ್ನು ನಾನು ಭೂಮಿಗೆ ಭಾರವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನೂ ಕಾಣೆನು ?
ನನ್ನಿಂದ ಯಾರಿಗೇನು ಸುಖವು ? ಆ ನನ್ನ ವಿಾರಾವಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದ
ಈ ಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಆಯುಶ್ಯೇಷವನ್ನು ಕಳೆಯುವೆನು. ಕೃಷ್ಣ ಪರ
ಮಾತ್ಮನಡಿವಾಸರೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಗಡೆಯು
ವೆನು. (ಹೋಗುವನು).

ತರೆಯು ವಿಳುವುದು.

೯ ನೇ ರಂಗ.

(ಗೋಕುಲಬೃಂದಾವನ—ಭಕ್ತಾಳುಗಳು ನೆರೆದಿರುವರು ಮಧ್ಯ
ದಲ್ಲಿ ಬೃಂದಾವನವೊಂದು ನಿರಾಜಿಸುತ್ತಿರುವದು).

ಎಲ್ಲರೂ— ರಾಗ—ಜ್ಯೋತಿ. ತಾಳ—ಏಕ.

(ಪ) ಪಾಹಿ ಮಾಧವ ರಾಧಾಪತೆ ||

(ಅ) ಗೋಪಬಾಲಾ ಗೋಪಾಲಾ ಕನಕಚೇಲಾ ಸುಗುಣಶೀಲಾ
ಬೃಂದಾವನಲೋಲ ಸದಯ || ೧ ||

ಇಂದುವದನಾ ಕುಂದರದನಾ ಮಂದಗದನಾ ನಂದಸದನಾ ಬೃಂದಾ
ರಕ ವಂದ್ಯಚರಣಾ || ೨ ||

ರಾಚೆರವೇಷಾ ಖಳವಿನಾಕಾ ಸುಜನಪ್ರೋಷಾ ಪರಮಾಪುರುಷಾ
ವೈಕುಂಠನಿವಾಸ ಶ್ರೀಹರ || ೩ ||

(ವಿಾರಾಬಾಯಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವಳು).

ವಿಾರಾ— ರಾಗ—ಮಾಂಡು. ತಾಳ—ಏಕ.

(ಪ) ತೋರಿದಂತೆವನಾಡು ಗಿರಿಧಾರಿ ಕೋರಿಬಂದಿಹೆನು ||

(ಆ) ಪರಿಪೂರ್ಣಪ್ರೇಮದೆ ನಿನ್ನ ಚರಣವನಂಬಿಕೆ ಪರಿಪಾಲಿಸಿ
ದರುಸರಿ ಪರಿಹರಿಸಿದರುಸರಿ ||

ಹೇ ಜಗನ್ನಾಥ, ಇಂದು ಮನಸ್ಸು ಶಾಂತಿಯನ್ನೈದಿತು. ನಿನ್ನ
ಚರಣಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಲೀನವಾಗಿ ಈ ದೀನಾತ್ಮವು ಪರಮ
ಶಾಂತಿಯನ್ನೈದಿತು. ಕೃಷ್ಣಾ, ನಿನ್ನ ರಾಜ್ಯವು ಪ್ರೇಮವು. ನಿನ್ನ ವಿನೋ
ದವು ಪ್ರೇಮವು. ನೀನೇ ಪ್ರೇಮವು. ಕೃಷ್ಣಾ, ನಿರ್ಮಲವಾದ, ನಿತ್ಯವಾದ
ಅನಂತವಾದ, ಈ ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮವು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಪರಿಶುದ್ಧ ಪ್ರೇಮಭಕ್ತಿಯನ್ನಿ
ಡುವವರಿಗೆ ತಾನೇ ಲಭ್ಯವು. ಹೇ ಕೃಷ್ಣಾ! (ತನ್ಮಯಳಾಗಿ ನಿಂತಿರುವಳು).
ಕುಂಭ—(ಪ್ರವೇಶಿಸಿ) ರಾಗ—ಮಂದಾರಿ. ತಾಳ—ಛಾಪು.

(ಚ) ಮಾನಿಸಿಮಮಾತನು ಮಾನಿಸದೆ ನಾನೇನನುಗೈದೆ ಜ್ಞಾನಶೂ
ನ್ಯನಾಗಿ || (ನಾರಿಗೆ ದೋಷವನು)

ಮಾಡುವದೇನು? ಆಗಿಹೋಯಿತು. ಫೋರ ವಿಷಪಾನವನ್ನು
ಮಾಡಿ ಈ ನನ್ನ ಹೃದಯಕಮಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಸುಧಾರಸವನ್ನು ಭಸ್ಮಮಾಡಿಬಿ
ಟ್ಟೆನು ಆ ನಿರ್ಮಲ ಸುಧಾರಸಪಾನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪರಿಶುದ್ಧಾತ್ಮ
ಕವಾದ ವಿಾರಾಮಧುಪವು ನಾಶವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಇನ್ನು ಈ ದೇಹವು
ಶುಷ್ಕವು. ಇನ್ನು ಈ ಜೀವವು ಶುಷ್ಕವು. ಇನ್ನು ಸರ್ವತ್ರದಲ್ಲಿಯೂ
ನಾನು ಶುಷ್ಕನು. ಇನ್ನು ಈ ಭೂಮಿಯು ಮೇಲೆ ನಾನು ಬದುಕಿರುವದ
ರಿಂದಾಗುವ ಫಲವೇನು? ವಿಾರಾ! ವಿಾರಾ!! ವಿಾರಾ!!!

(ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡುತ್ತ ತನ್ಮಯಳಾಗಿರುವ ವಿಾರಾವನ್ನು ನೋಡು

ವನು). ಇದೋ ನನ್ನ ವಿವರಾ? ಅಲ್ಲ. ಇದೇನು ಕನಸೋ? ಕಳವಳವೋ? ದುಃಖದಿಂದ ಉಂಟಾಗಿರುವ ಮನಸ್ಸಿನ ಭ್ರಾಂತಿಯೋ? ನನಗೆ ಒದ್ದಿಯು ವಿಸ್ಮಯವಾಗಿ ಹೋಗಿರಬೇಕು. ಮಹಾ ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ನನ್ನ ವಿವರಾವಿನ ವಿಚ್ಛೇದನೆಯನ್ನು ಮೌಢ್ಯದಿಂದ ಲಾಲಿಸದೆ ಕ್ರೂರ ದಂಡನೆಯನ್ನು ಅಂದು ವಿಧಿಸಿದನು ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಎಂದೂ ಉಲ್ಲಂಘಿಸದ ಆ ನಾರೀಶಿರೋಮುಖಿಯು ಅಂದೇ ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಳು. ನನ್ನಂತಹ ಕಲುಷಾತ್ಮಕನಿಗೆ ಇನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಆ ಅವೋಘವಾದ ವಸ್ತುವು ದೊರೆಯುವದು (ಹಾಗೆಯೇ ನೋಡುತ್ತ) ಅದೇ ಮೊಗವು. ಅದೇ ನಿವಿಲಿತ ಸ್ವರೂಪಗಳು. ಅದೇ ದೈವಿಕವಾದ ವರ್ತಮಾನ. ಚಿತ್ರಾರ್ಪಿತ ಪ್ರತಿಮೆಯೋ? ಅಲ್ಲ ನಿಜವೋ?

ವಿವರಾ—(ತನ್ಮಯತ್ವದಲ್ಲೇ) ಹೇ ಜಗನ್ನಾಥ, ಹೇ ಪ್ರಭೋ, ಏನು ಹೇಳಲಿ? ಸತೀತ್ವಭಂಗಕ್ಕೆ ಮರಣವೇ ದಂಡನೆಯೆಂದೂ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ನಾನೇ ನೀಗಬೇಕೆಂದೂ ಆರೈಕೆಯನ್ನು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಪತಿಯೇ ಪರದೈವವೆಂದು ನಂಬಿ, ತ್ರಿಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪತಿಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಆನ್ಯಥಾ ನೆನೆಯದ ನಾನು ಪತಿಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಿರಸಾವಹಿಸಿ, ಆ ಆಜ್ಞಾ ಸಾಧನೆಗೋ ಸ್ವರ ಯಮುನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದೆನು.

ಕುಂಭ—(ಸ್ವಗತ) ಇವಳೇ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನನ್ನ ವಿವರಾ. ನಾನು ಇವಳಿಗೆ ದುಃಖವನ್ನಿತ್ತ ಪಾಪಿಯು.

ವಿವರಾ—ಹೇ ಭಕ್ತನತ್ತಲಾ, ಯಮುನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ನನ್ನನ್ನು ನೀನೇ ರಕ್ಷಿಸಿ ತಟವನ್ನೈದಿಸಿದೆ? ಹೆಜ್ಜೆನಾರ್ದನಾ, ನೀನೇ ಗಂಗೆಗೋತ್ತರೆಯಿಂದ ಯೋಗಾನಂದ ಮುನೀಶ್ವರರನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ ನನಗೆ ಪರಮ ಮೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದೆ? ಪರೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ದೃಢಪಡಿಸಿದೆ? ಹೇ ವಾಸುದೇವ, ನೀನೇ ಐಹಿಕ ದುಃಖಗಳಿಂದ ಪರಿತಪ್ತವಾದ ಈ ಜೀವಕ್ಕೆ ಭಕ್ತಿಯೋಗವನ್ನರುಹಿ ಅನಂತ ಶಾಂತಿಯನ್ನಿತ್ತಿ? ಭಾಗವತೋತ್ತಮರೂ, ಮಾಹಾಮಾನಿವರ್ಯರೂ, ಘನರಾಜನೂ, ಕಡೆಗೆ ವೇದಗಳೂ ಸಹಾ ಈ ಅನಂತವಾದ, ಈ

ಅಮೋಘವಾದ, ಈ ಅವ್ಯಾಜ ಕರುಣೆಯಂದೆನಿಸುವ ನಿನ್ನ ಮಹಿ
ಮಾತಿತಯವನ್ನು ತಿಳಿದು ಹೇಳಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವಲ್ಲಿ, ಕೇವಲ
ಅಬಲೆಯಾದ ನಾನು ತಿಳಿದು ಹೇಳಬಲ್ಲೆನೆ? ಹೇ ಕೃಪಾಣಿ !
(ಕಣ್ತೆರೆಯುವಳು).

ಕುಂಭ—ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಇವಳೇ ನನ್ನ ವಿವಾಹ, (ಸವಿಸಂಕೇತ ಹೋಗಿ
ಲೆತ್ತಿಸಿ) ಪರಮಪಾತಕಿಯಾದ ನಾನು ಇವಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಮಾತ
ನಾಡಿಸಲಿ. ಈ ನೀಚನನ್ನು ಇವಳು ಹೊರಿಸುವಳೇ? ಹೊರಿಸಬೇ
ಕೇ? ಹಾ ವಿವಾಹ ! ವಿವಾಹ !! (ಮೂರ್ಛಿತನಾಗಿ ಬೀಳುವನು).

ವಿವಾಹ—(ನೋಡಿ) ಇವೇನು ಆರ್ಯಪುತ್ರನು ಇಲ್ಲಿ? (ಬೇಗಬಂದು
ಶೈತ್ಯೋಪಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುವಳು).

ಕುಂಭ—(ಕಣ್ತೆರೆಯಿ) ವಿವಾಹ, ಈ ಪಾಪಾತ್ಮನನ್ನು ಹೊರಿಸುವೆಯಾ ?
ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಹೊರಿಸುವೆಯಾ ?

ವಿವಾಹ—ಆರ್ಯಪುತ್ರ ? ಹೊರಿಸುವದಕ್ಕೆ ತಮ್ಮಲ್ಲೇನು ಅಪರಾಧವು ?
ನನ್ನ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ನಾನು ಅನುಭವಿಸಿದೆನು. ಅದಕ್ಕೆ ತಾವೇ
ನುಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗುವದು ?

ಕುಂಭ—(ಕೈಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮೇಲಕ್ಕಿಕ್ಕಿದ್ದು) ವಿವಾಹ, ಇಂದು ಧನ್ಯನಾ
ದೆನು. ಈ ಜನ್ಮವು ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು.

ಅಹ—(ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ವಿವಾಹವಾಯಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ) ಮಹಾತಾಯಿಯವರ
ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಹೊರಿಸಬೇಕು.

ವಿವಾಹ—ಸರ್ವಭಾಮಾ, ನಿನ್ನಲ್ಲಾದರೂ ತಪ್ಪು ಏನಿರುವದು ? ನಿನ್ನ
ಸತ್ಕರತೆಯೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಪಾಡುವದು.

ಅಹ—ರಾಣಾಜಿ, ನಿಮ್ಮ ವೇದವಾಚನವು ನನಗೆ ಬೇಡ. ನೀವು ಆ ದಿನ
ಬಿಟ್ಟುಕೊಡದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನಿಮಗಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಅಮಾತ್ಯರಲ್ಲೇ
ನಿಡಿಸಿದೆನು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಸರ್ವ ದುಃಖವೂ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಪರಿಣ
ಮಿಸಿರುವದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ನೀವೇ ನಿರಂಕುಶ ಪ್ರ
ಭಾತ್ವದಿಂದ ಆಳಿರಿ. ನಿಮ್ಮಗಳೊಡನೆ ನಿರ್ಮಲ ಮೈತ್ರಿಯೊಂ
ದಿದ್ದರೆ ಕೃತಾರ್ಥನಾಗುವೆನು. (ಇಬ್ಬರೂ ಸ್ನೇಹಭಾವದಿಂದ
ಕೈಕುಲುಕುವರು).

ವಿಾರಾ—ಸಕಲಸುಖನುಭವಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾದ ಈ ಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಭಜಿಸೋಣ. (ಮುಕುಂದಮಾಲೆಯ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಹಾಡುವಳು).

ಶ್ಲೋ|| ಜಯತು ಜಯತುದೇವೋ ದೇವಕೀ ನಂದನೋಯಂ |
ಜಯತು ಜಯತು ಕೃಷ್ಣೋವೃಷ್ಟಿ ವಂಶಪ್ರದೀಪಃ ||
ಜಯತು ಜಯತು ಮೇಘಶ್ಯಮಲಃ ಕೋನುಲಾಂಗೋ |
ಜಯತು ಜಯತು ಪೃಥ್ವೀಭಾರನಾಶೋ ಮುಕುಂದಃ ||
ರಾಗ—ಸುರಟ. ತಾಳ—ಏಕ.

(ಪ) ನಮಾಮಿ ಶ್ರೀಮುಕುಂದ ಶ್ರೀಹರೇ ||

(ಚ) ಉಮೇಶವಿನುತನಾಮವಿನುಲ |
ಯವಿಂದ್ರ ವಂದ್ಯಪಾದಕಮಲ |
ರಮೇಶ ದೀನದಯಾಪರಾ |

ತ್ವಮೇಹಿ ದಾಸ್ಯಂದೇಹಿ ಮಾಂಪಾಹಿ ||

(ಗೋಪಕನ್ಯೆಯರ ಸಮೇತ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣರು ಒಡೆದು ಬೃಂದಾವನದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷರಾಗುವರು. ಗೋಪಕನ್ಯೆಯರು ಮಂಗಳವನ್ನು ಹಾಡುತ್ತ ಕೃಷ್ಣನ ತಾರದ ನಾಟ್ಯವನ್ನಾಡುವರು).
ಗೋಪಕನ್ಯೆಯರು—

ರಾಗ—ಭೀಮಪಲಾಸ. ತಾಳ—ಏಕ.

(ಪ) ಮಂಗಳಂ ಜಯಮಂಗಳಂ ಶ್ರೀ ರಾಧಾಮುಕುಂದರಿಗೆ ||

(ಅ) ವೇದವಿನುತ ಮುರಳಿನಾದ ಭೇದವಿಮೋದ ಸಂಕಜಸುಪಾದ
ಶ್ರೀಧರ |

ಕೃಷ್ಣ ಮುರಾರಿಗೆ ರಾಧಾಸತಿಗೆ ||

(ಎಂದು ಹಾಡುತ್ತಾ ಶ್ರೀ ರಾಧಾಕೃಷ್ಣರ ಸುತ್ತಲೂ ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವರು).

ತೆರೆಯು ಬೀಳುವದು.

ದ್ವಿತೀಯಾಂಕ ಸಂಪೂರ್ಣಂ.

ಸಮಾಪ್ತಂ.

